

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอ ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. บริบทโรงเรียนวัดสะพานหิน
2. การบริหารการศึกษา
 - 2.1 ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและการจัดการสถานศึกษา
 - 2.1.1 การบริหารงานวิชาการ
 - 2.1.2 การบริหารงานงบประมาณ
 - 2.1.3 การบริหารงานบุคคล
 - 2.1.4 การบริหารงานทั่วไป
 - 2.2 การบริหารแบบมีส่วนร่วม
3. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
4. มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้เพื่อประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่ 2 (พ.ศ.2549-2553)
5. การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
6. การพัฒนาการศึกษาตามมาตรฐานตามรูปแบบวงจรเดมมิง(Plan-Do-Check-Act: PDCA)
7. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion : F.G.D)
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 8.2 งานวิจัยในต่างประเทศ
9. กรอบความคิดในการวิจัย

บริบทโรงเรียนวัดสะพานหิน

โรงเรียนวัดสะพานหินตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 9 ต.ท่าฉนวน อ.มโนรมย์ จ.ชัยนาท สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2499 เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึง ชั้น ป.6 อยู่ห่างจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท 30 กม. โดยอาศัยพื้นที่ธรณีสงฆ์ ของวัดสะพานหิน ประมาณ 3 ไร่เศษ ในปีการศึกษา 2547 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 61 คน มีข้าราชการครู 5 คน นักการภารโรง 1 คน มีอาคารเรียนแบบ สปช.103 ขนาด 4 ห้องเรียน 1 หลัง อาคารแบบ ป.1ข 3 ห้องเรียน และอาคารเอนกประสงค์แบบสร้างเองจำนวน 1 หลัง มีอาคารประกอบตามเกณฑ์มาตรฐาน รวมทั้งสนามกีฬาโอลิมปิคและอื่นๆ ที่อยู่ในสภาพพร้อมใช้และปลอดภัย มีสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม ร่มรื่น เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถได้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร แต่ในสภาพความเป็นจริง ผลผลิตด้านผู้เรียนไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง แม้ว่าคณะครูและผู้บริหารได้พยายามอย่างเต็มศักยภาพขาดการสนับสนุนอย่างเป็นระบบจากชุมชนในทุกๆ ด้านเมื่อวิเคราะห์ถึงสภาพแวดล้อมและบริบททั่วไปก็พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการบริหาร โรงเรียนวัดสะพานหิน ก็คือชุมชนในพื้นที่นั่นเอง จากการศึกษาสภาพ ชุมชนพบว่าประชากรส่วนใหญ่ มีอาชีพในการรับจ้างทั่วไปตามโรงงานและบริษัทต่างๆ ทั้งในพื้นที่และกรุงเทพฯ รายได้ค่อนข้างต่ำฐานะทางครอบครัวยากจนทั้งนักเรียนไว้กับ ผู้ปกครองที่เป็นผู้สูงวัย นักเรียนขาดความอบอุ่น ขาดปัจจัยที่จะมาจุนเจือทั้งในเรื่องค่าใช้จ่ายทั่วไปและการศึกษา ชุมชนส่วนใหญ่มีแต่ผู้สูงวัยและนักเรียนที่อยู่ในวัยเรียน ทุกวันนี้ชุมชนยังมองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนต่อ เพื่อให้เป็นไปตามด้วยทฤษฎีหมายเท่านั้น ความร่วมมือต่าง ๆ โรงเรียนจึงขอความอนุเคราะห์ได้ยาก เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่มีเวลาให้กับโรงเรียนหรือบุตรหลาน เพราะต้องทำมาหากินตลอดเวลาและเห็นว่าการศึกษาคือเป็นเรื่องของครูและโรงเรียนเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้องค์กรต่างๆ ในชุมชนก็ยังมองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาการจัดสรรงบประมาณต่างๆ ในระดับสภาองค์กรบริหารส่วนตำบล ที่เกี่ยวกับการศึกษามักจะได้รับอัตราต่ำสุดและลำดับท้ายๆ เสมอ ซึ่งมองให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ของผู้แทนชุมชนในระดับต่างๆ ได้เป็นอย่างดี จากสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนและบริบทที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นที่จะทำการวิจัยเพื่อหาสาเหตุที่แท้จริงของการขาดความมีส่วนร่วมของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนและจัดการศึกษาร่วมกัน เพื่อสร้างรูปแบบที่จะนำมาใช้ในการบริหารโรงเรียนวัดสะพานหิน แบบการมีส่วนร่วมของทุก ๆ ฝ่าย เพื่อให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายสู่คุณภาพและมาตรฐานแห่งชาติและเป็นโรงเรียนที่ได้รับการยอมรับของชุมชนต่อไปจากผลการประเมินมาตรฐานต่าง ๆ ตามนโยบาย การประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนวัดสะพานหินในรอบปีการศึกษาที่ผ่านมา (2546) รวมทั้งการรายงาน

คุณภาพการศึกษาประจำปี SAR. พบว่า โรงเรียนผ่านการประเมินในหลายมาตรฐาน ในระดับที่ ไม่น่าพอใจ โรงเรียนจึงมีความจำเป็นต้องเร่งดำเนินการพัฒนา ปรับปรุง เพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพ ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามาบริหารโรงเรียนร่วมกัน

การบริหารการศึกษา

1. ความหมายการบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษาเป็นตัวชี้วัดความสำคัญต่อทิศทางการดำเนินนโยบายทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความสามารถสูงในการบริหารจัดการและเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาที่ทุกฝ่ายพึงประสงค์ ซึ่งมีนักวิชาการ นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ ดังนี้

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2543 : 36,อ้างถึงใน แวเนตร พิพัฒน์ประดิษฐ์.2548:9 ได้ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษา คือ การดำเนินการต่าง ๆ ของผู้บริหารเพื่อให้บุคคล กลุ่มหนึ่ง (นักเรียน) ได้เจริญงอกงามไปสู่จุดประสงค์ที่ต้องการ โดยกำหนดให้คนกลุ่มหนึ่ง (ครู) เป็นตัวแทนในการดำเนินการ

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2543:14) ได้ให้ความหมายการบริหารการศึกษาว่า การบริหารการศึกษาหมายถึงการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยใช้ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์และการจัดการ เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา คือ การดำเนินการของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่จัดให้ประชาชนทุกคนในสังคมนั้นได้รับการศึกษาน่าประสพการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ไปพัฒนาชีวิต และสามารถอยู่ในสังคมร่วมกันได้อย่างมีความสุขตามศักยภาพของตน

2. หลักการบริหาร

การบริหารงานในองค์กรนั้น ผู้บริหารต้องมีหลักการที่ใช้บริหาร ซึ่งยึดแบบอย่างที่ได้มีการนำไปปฏิบัติและประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้เพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ หลักการต่าง ๆ ต้องยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ทันกับความต้องการทุกอย่างและหลักการบริหารของ ฟาโยล (สมยศ นาวิการ, 2544:41) นั้นได้มีนักบริหารนำมาประยุกต์ใช้อยู่เสมอ

หลักการบริหาร 14 ประการของ ฟาโยล มีดังนี้

1. การแบ่งงานกันทำ (Division of Labour)

การแบ่งงานกันทำเป็นแนวทางที่ชี้ให้เห็นว่า ต้องลดเวลาการเรียนรู้ให้น้อยลงและเพิ่มทักษะของการทำงานให้มากขึ้น

2. อำนาจหน้าที่และการรับผิดชอบ (Authority and Responsibility)

การดำเนินงานขององค์การจะไม่มีประสิทธิภาพเลย ถ้าหากว่าการมอบหมายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบไม่ได้มีส่วนสัมพันธ์กัน

3. ความมีระเบียบวินัย (Discipline)

ความมีระเบียบวินัย แสดงถึงการยอมรับในข้อตกลงหรือนโยบายต่าง ๆ ของสมาชิกภายในองค์การที่เกิดขึ้นระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายคนงาน ซึ่งมีความยุติธรรมมากที่สุด

4. การมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว (Unity of Command)

การที่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีผู้บังคับบัญชาสองคนเป็นการทำลายอำนาจหน้าที่ระเบียบวินัยได้ ดังนั้นผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาควรจะได้รับฟังคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้น ซึ่งจะช่วยขจัดความขัดแย้งระหว่างแผนงานและบุคคลได้

5. การมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of Direction)

แต่ละกลุ่มงานควรมีเป้าหมายเดียวกัน ภายใต้แผนงานและบังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้น หลักการของข้ออ้างถึงลักษณะโครงสร้างขององค์การที่ดี มีการจัดแผนงานที่เหมาะสม

6. ผลประโยชน์ของบุคคลควรจะเป็นรองจากผลประโยชน์ของส่วนรวม (Subordination of individual to the common good)

บุคคลในกลุ่มหรือในองค์การ ต้องคำนึงว่าความต้องการหรือผลประโยชน์ของเขาต้องเป็นรองจากผลประโยชน์ขององค์การและยิ่งกว่านั้นผลประโยชน์ขององค์การ ควรจะเป็นรองกว่าผลประโยชน์ของสภาพแวดล้อมทางด้านสังคมขององค์การด้วย

7. การให้ผลตอบแทน (Remuneration)

การให้ผลตอบแทนต่าง ๆ แก่บุคคลในองค์การ ควรยึดถือแนวความคิดของความยุติธรรมและต้องเป็นที่พึงพอใจทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายบริหารและฝ่ายคนงาน

8. การรวมอำนาจ (Centralization)

เป็นกระบวนการลดและเพิ่มอำนาจหน้าที่ของผู้บริหาร ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์แล้ว ต้องมีความสมดุลระหว่างการรวมอำนาจและการกระจายอำนาจ เมื่อความรับผิดชอบได้มอบหมายให้กับผู้บริหารคนใดแล้ว อำนาจหน้าที่ต้องมอบหมายไปด้วยการกระทำต่าง ๆ ที่เป็นการลดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา และไปเพิ่มให้กับผู้บังคับบัญชา ถือว่าการกระทำดังกล่าวนี้ เป็นการรวมอำนาจมากขึ้นและในทำนองเดียวกันการเพิ่มความรับผิดชอบอำนาจหน้าที่ให้กับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเป็นการกระจายอำนาจมากขึ้น

9. สายการบังคับบัญชา (The hierarchy)

การดำเนินงานต่าง ๆ ภายในองค์การควรเป็นไปตามสายการบังคับบัญชา คือจากระดับสูงลงมาระดับต่ำ เป็นการแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางหน้าที่

10. ความมีระเบียบ (Order)

เป็นแผนผังขององค์การ ที่แสดงให้เห็นตำแหน่งของบุคคลทุกคนภายในองค์การ และความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน

11. ความเสมอภาค (Equity)

ความเสมอภาค หมายถึง ความเมตตาและยุติธรรมแก่ทุกฝ่ายในองค์การ ความเสมอภาคเป็นสิ่งจูงใจพนักงานที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่ทำให้เขาปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละและความจงรักภักดี หลักการความเสมอภาคอาจจะสะท้อนให้เห็นได้จากหลักการจ่ายผลตอบแทน ค่าจ้างและเงินเดือนที่จ่ายให้กับพนักงานต้องมีความยุติธรรม

12. ความมั่นคงของทีมงาน (Stability of Staff)

ความมั่นคงของงานเป็นหลักการที่ฟายโบลนำไปใช้ทุกระดับขององค์การ คนงานผลิตต้องการความมั่นคงของงาน ในขณะที่กำลังเรียนงานอยู่ ความมั่นคงของงานของผู้บริหารระดับสูงเป็นสิ่งจำเป็นเช่นเดียวกันเพราะผู้บริหารต้องใช้เวลานานในการเรียนรู้งานและปัญหา ต่าง ๆ ในองค์การ

13. ความคิดริเริ่ม (Initiative)

การให้คนงานมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาขององค์การ หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้อยู่ได้บังคับบัญชาได้แสดงความคิดริเริ่มต่าง ๆ การมีระบบของการให้คำแนะนำโดยผู้อยู่ ได้บังคับบัญชามาใช้ประโยชน์จากความคิดริเริ่มได้เป็นอย่างมาก

14. ความสามัคคี (Esprit de Corps)

ผู้บริหารต้องทำให้ผู้ปฏิบัติงานต่าง ๆ ในองค์การมีลักษณะเป็นทีมงานควรมีการปฏิบัติงานมุ่งไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายร่วมกันอย่างดีที่สุด

สรุปจากหลักการบริหาร 14 ประการของฟายโบล คือการประมวลหลักการบริหารที่สำคัญ อีกทั้งเป็นรากฐานของการบริหารงานในวิชาชีพ สำหรับนักพัฒนาตนเองของผู้บริหารหน่วยงานหรือสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

3. กระบวนการบริหารงาน

การบริหารงานของผู้บริหารย่อมมีรากฐานของการบริหาร คืออำนาจหน้าที่ (Authority) ซึ่งหมายถึงสิทธิในการปฏิบัติหน้าที่ที่กำหนดไว้กับตำแหน่ง เพื่อให้ผู้ดำรงตำแหน่งใช้สำหรับการตัดสินใจและปฏิบัติหน้าที่การงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงลงได้ ส่วนความรับผิดชอบ (Responsibility) เป็นความผูกพันที่ผู้บริหารยึดถือไว้ในการที่จะปฏิบัติงาน ตามอำนาจหน้าที่ให้เป็นผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

มีนักบริหารได้กล่าวถึงกระบวนการการบริหารไว้ดังนี้

กูลิคและเออร์วิก (อ้างถึงใน แวเวนทร์ พิพัฒน์ประดิษฐ์.2548:12) แบ่งกระบวนการบริหารออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดองค์การ (Organization)
3. การบริหารงานบุคคล (Staffing)
4. การสั่งการ (Directing)
5. การประสานงาน (Coordinating)
6. การรายงาน (Reporting)
7. การจัดงบประมาณ (Budgeting)

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2539:22-23) กล่าวถึงกระบวนการบริหารของผู้บริหารประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) เกี่ยวข้องกับการกิจ(Mission)วัตถุประสงค์ (Objective) และการปฏิบัติ (Actions) และพยายามทำให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งต้องมีการตัดสินใจเลือกแผนการในอนาคต

2. การจัดองค์การ(Organizing) เป็นการกำหนดโครงสร้างบทบาทของบุคคลเพื่อทำงานในองค์การ

3. จัดบุคคลเข้าทำงาน (Staffing) เกี่ยวข้องกับการบรรจุและธำรงรักษามูลค่าและตำแหน่งหน้าที่ภายในโครงสร้างองค์การ โดยกำหนดความต้องการของแรงงาน การสรรหา การคัดเลือก บรรจุเลื่อนตำแหน่ง การประเมิน การวางแผนอาชีพ การกำหนดค่าตอบแทน

4. การชักนำ (Leading) หมายถึง การมีอิทธิพลต่อบุคคล เพื่อให้เขาทำประโยชน์ต่อองค์การ และเป้าหมายของกลุ่มเป็นสิ่งที่ต้องทำเป็นหลักในการบริหารความขัดแย้งระหว่างบุคคล ซึ่งต้องอาศัยผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ

5. การควบคุม (Controlling) คือการวัดและการแก้ไขการทำงานส่วนบุคคลและองค์การ เพื่อให้มั่นใจว่าไปตามแผน การควบคุมนี้เกี่ยวข้องกับการวัดผลการกระทำเปรียบเทียบกับเป้าหมายและแผนซึ่งจะแสดงถึงการเบี่ยงเบนจากมาตรฐานที่ปรากฏอยู่และช่วยปรับปรุงแก้ไข

วิโรจน์ สารรัตนะ (2542:3) กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดองค์การ (Organization)
3. การนำ (Leading)
4. การควบคุม (Controlling)

จากการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่ากระบวนการบริหารงานนั้นประกอบด้วยหลักสำคัญ คือ การวางแผนการจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุม และกระบวนการบริหารเป็นจุดเริ่มต้นที่แสดงถึงศักยภาพของผู้บริหารในการวางแผน เพื่อจัดกิจกรรมการงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

4. การบริหารทรัพยากร

ทรัพยากรโดยทั่วไปถือว่าเป็นสิ่งที่นำมาทำให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา การพัฒนา งาน ผลิตเป็นสื่อโดยใช้เทคโนโลยีและใช้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ให้บังเกิดผลดีต่อการนำไปช่วยในการสร้างองค์ความรู้สิ่งใหม่ ๆ ทรัพยากรประกอบด้วย บุคคล ประเพณีวัฒนธรรม โบราณสถาน องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นทรัพยากรการศึกษาภายนอก ส่วนทรัพยากรการศึกษาภายในนั้น หมายถึงทุนทรัพย์ซึ่งอาจหาได้ จากทรัพยากรของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ มีนักวิชาการได้กล่าวถึงการบริหารทรัพยากร ไว้ดังนี้

ปรัชญา เวสารัชช์ (2542:44-45) กล่าวว่า ทรัพยากรของสถาบันการศึกษาคือ ทรัพยากรบุคคล วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ แหล่งสนับสนุนการศึกษา ในการใช้ทรัพยากรบุคคลให้คุ้มค่าหรือมีประสิทธิภาพนั้นต้องมีการวางแผนด้านบุคลากร (Planning human resource management) ระยะยาวให้เห็นภาพรวมโดยมีการวิเคราะห์งานให้ละเอียดเพื่อจะได้สรรหาบุคลากรที่ขาดแคลนหรือจำเป็นให้พอเพียงและใช้บุคลากรให้คุ้มค่าและเหมาะสมกับงาน (Put the right man on the right job) ส่วนในด้านงบประมาณนั้น จะต้องใช้เงินให้คุ้มค่ามุ่งเน้นผลงานจริง มีระบบที่ตรวจสอบได้ โดยเน้นระบบงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงาน (PBB)

พนัส หันนาคินทร์ (2544:133) กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารใช้อำนาจตลอดจนใช้ทรัพยากรที่มีอยู่มาดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องมีความสามารถในการจัดการบริหารทรัพยากร รวมทั้ง ทรัพยากรบุคคลโดยมีการจัดวางแผนบุคลากร สรรหา คัดเลือก กำหนดระบบการงบประมาณ จัดระบบทรัพยากรที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เช่น อาคารสถานที่เพียงพอ อุปกรณ์การเรียนการสอนเพียงพอและได้มาตรฐาน แสวงหาความร่วมมือกับชุมชนในการสนับสนุนจัดหาและ

พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น การอนุรักษ์วัฒนธรรมและมีการใช้ทรัพยากรขององค์กรอย่างประหยัด มีการควบคุมดูแลเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ในกระบวนการบริหารที่กล่าวมานับว่า คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด เพราะคนต้องเป็นผู้ดำเนินการจัดหาทุกอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำและเป็นหัวหน้าสถานศึกษา

5. การบริหารงานภายในโรงเรียน

ความหมายของการบริหารโรงเรียน

การบริหารโรงเรียนหมายความว่า กระบวนการต่างๆ ในการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล ซึ่งเรียกว่า ผู้บริหารมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม การดำเนินการต่าง ๆ ต้องเป็นไปตามระบบที่สังคมกำหนดไว้ องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารโรงเรียนมี 3 ลักษณะคือ

1. กระบวนการบริหารหน่วยงานทุกประเภทหน้าที่ของผู้บริหารที่ต้องดำเนินการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ และการควบคุมงานเป็นต้น
2. ผู้บริหารโรงเรียน (School Administrator) หมายถึง ผู้ได้รับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการจัดการต่างๆ เพื่อให้โรงเรียนทำหน้าที่บริการทางการศึกษาได้สมบูรณ์ตามเป้าหมายทุกประการ ผู้บริหารโรงเรียน คือผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน การบริหารจะมีประสิทธิภาพ เมื่อผู้บริหารมีทักษะพื้นฐานในการบริหาร และมีคุณสมบัติที่ดีแห่งการเป็นผู้บริหาร
3. ระบบ คือการทำงานที่กำหนดขั้นตอน และกระบวนการไว้อย่างชัดเจน ระบบเป็นผลรวมขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันและมีส่วนที่กระทบกระเทือนต่อกัน ระบบของโรงเรียนตามที่สังคมกำหนดไว้อย่อมเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับระบบอื่น ๆ ในสังคมด้วย

แวนเนตร พิพัฒน์ประดิษฐ์. (2548 :16) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนคือ การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลที่จัดกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อสมาชิกในสังคม และประเทศชาติ ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพทั้งสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดีตามสมควรแก่สภาพของตน

จากความหมายการบริหารโรงเรียน สรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียนคือ การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลที่ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดการศึกษาภายในโรงเรียนแก่เยาวชนให้เกิดการพัฒนาในทุกด้าน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1 ขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการสถานศึกษา

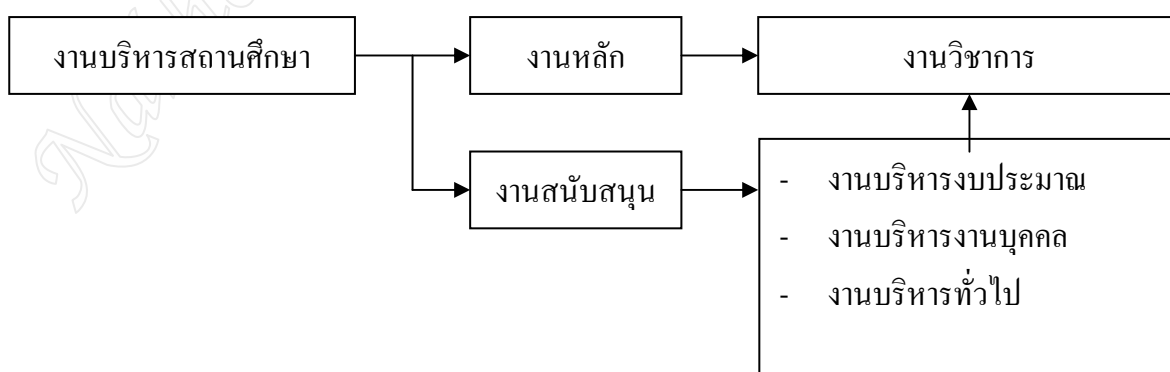
งานบริหารสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541 : 12) การบริหารสถานศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษามุ่งบรรลุเป้าหมายหลัก คือ นักเรียนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร กล่าวคือ มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตมีชีวิตที่สงบสุข และเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ

ขอบข่ายงานบริหารสถานศึกษา

ขอบข่ายงานบริหารสถานศึกษาเป็นกรอบที่จะทำให้ทราบภารกิจและงานบริหารของสถานศึกษา เป็นการรวบรวมงานบริหารให้เป็นหมวดหมู่ เน้นให้เห็นความสำคัญและรายละเอียดของงานแต่ละงานอย่างชัดเจน สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546:24) ได้กำหนดงานบริหารสถานศึกษาไว้รวม 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารทั่วไป งานทั้ง 4 งานนี้ เมื่อเทียบกับวัตถุประสงค์หลักของการบริหารสถานศึกษา จะเห็นได้ว่างานวิชาการเป็นงานที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักนั้นโดยตรง จึงแบ่งงานบริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 งานออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. งานหลัก เป็นงานที่ดำเนินไปเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดหมายของหลักสูตรโดยตรง คือ งานวิชาการ
2. งานสนับสนุน เป็นงานที่ส่งเสริมให้การปฏิบัติงานหลักเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารงานบุคคล งานบริหารทั่วไป ดังภาพ



ภาพที่ 2.1 แสดงขอบข่ายของงานบริหารสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2547:24)

การศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม และต้องเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน การกระจายอำนาจจึงเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่เป็นเครื่องมือที่สำคัญในอันจะขับเคลื่อนระบบการศึกษาสู่ชุมชนอย่างแท้จริง การกระจายอำนาจตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ จึงทำให้โรงเรียนในปัจจุบันเกิดความเปลี่ยนแปลง ในหลายองค์ประกอบ เช่น ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โรงเรียนมีสภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ระบบการปฏิบัติงานต่างๆ ถูกเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีความคล่องตัว และประหยัดงบประมาณ (กระทรวงศึกษาธิการ . 2546 : 6 – 7) เป็นต้น ระบบการทำงานในสถานศึกษาที่เช่นเดียวกัน ในปัจจุบัน ได้ถูกปรับเปลี่ยนแผนงานออกเป็น 4 หมวดงาน คืองานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารทั่วไป (วารสารข้าราชการครู. 2541 : 20) ซึ่งมีขอบข่ายงานดังนี้

1.1 การบริหารวิชาการ

งานวิชาการเป็น งานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการ ได้อิสระคล่องตัวรวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนสถานศึกษาชุมชนและท้องถิ่น
2. เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาได้มาตรฐานและคุณภาพสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเองและการประเมินจากหน่วยงานภายนอก
3. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

4. เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และของบุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่นๆอย่างกว้างขวาง

ขอบข่าย/ภารกิจ

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การนิเทศการศึกษา
4. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
5. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
6. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
7. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร

หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1.2 การบริหารงานงบประมาณ

การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณมีความเป็นอิสระคล่องตัว โปร่งใสตรวจสอบได้
2. เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ
3. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

ขอบข่าย / ภารกิจ

1. การจัดทำและเสนอของงบประมาณ
 - 1.1 การวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา
 - 1.2 การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษา
 - 1.3 การวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอของงบประมาณ
2. การจัดสรรงบประมาณ
 - 2.1 การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา
 - 2.2 การเบิกจ่ายและการอนุมัติงบประมาณ
 - 2.3 การโอนเงินงบประมาณ
3. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
 - 3.1 การตรวจสอบติดตามการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
 - 3.2 การประเมินผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
4. การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 4.1 การจัดการทรัพยากร
 - 4.2 การระดมทรัพยากร
 - 4.3 การจัดหารายได้และผลประโยชน์
 - 4.4 กองทุนเพื่อการศึกษา
 - 4.5 กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา
5. การบริหารการเงิน
 - 5.1 การเบิกเงินจากคลัง
 - 5.2 การรับเงิน
 - 5.3 การเก็บรักษาเงิน
 - 5.4 การจ่ายเงิน
 - 5.5 การนำส่งเงิน
 - 5.6 การกักเงินไว้เบิกเหลือปี
6. การบริหารบัญชี
 - 6.1 การจัดทำบัญชีการเงิน
 - 6.2 การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน
 - 6.3 การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

7. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

7.1 การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา

7.2 การจัดหาพัสดุ

7.3 การกำหนดแบบรูปรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะและจัดซื้อจัดจ้าง

7.4 การควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ

1.3 การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อีสรุภายได้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการ ยกย่อง เชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ธงชัย สันติวงษ์ (2537) ให้ความหมายการบริหารงานบุคคลว่า หมายถึงภารกิจของ ผู้บริหารทุกคนที่มุ่งปฏิบัติในกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับบุคลากร เพื่อให้ปัจจัยด้านบุคลากรของ องค์กรเป็นทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ตลอดเวลา ที่จะส่งผลสำเร็จต่อเป้าหมายขององค์กร

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) ให้ความหมายของการ บริหารงานบุคคลว่า หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับบุคลากรในหน่วยงาน ในอันที่จะให้ ได้บุคลากรปฏิบัติงานตามความต้องการและเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลถูกต้องรวดเร็ว และเป็นไปตาม หลักธรรมาภิบาล
2. เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และมีจิตสำนึกในการปฏิบัติ ภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
3. เพื่อส่งเสริมให้ครู และบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ โดย ยึด มั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ
4. เพื่อให้ครู และบุคลากรทางการศึกษา ที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพได้รับการ ยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขอบข่าย/ภารกิจ

1. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
2. การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
4. วินัยและการรักษาวินัย
5. การออกจากราชการ

1.4 การบริหารงานทั่วไป

การบริหารทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้บริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
2. เพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และผลงานของสถานศึกษา ต่อสาธารณชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธาและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา

ขอบข่ายและภารกิจ

1. การดำเนินงานธุรการ
2. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
4. การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
6. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป
8. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

9. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน

10. การรับนักเรียน

11. การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

12. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

13. การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน

14. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

15. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรหน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

16. งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น

17. การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

18. งานบริการสาธารณะ

19. งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

จะเห็นได้ว่าในรายละเอียดงานทั้ง 4 หมวดที่ได้กล่าวมานั้นก็คืองาน 6 งานหลักที่โรงเรียนดำเนินการมา แต่ได้จัดหมวดหมู่ใหม่ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและลดขั้นตอนต่าง ๆ ลง ไปอีกทั้งเป็นการสนองนโยบายการลดอัตราค่าจ้างคนภาครัฐ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงาน

2. การบริหารแบบมีส่วนร่วม

ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบของการบริหารที่ได้รับความนิยมน้อยแต่แพร่หลาย ในองค์กรทั้งในภาครัฐและเอกชนเนื่องจากการบริหารแบบมีส่วนร่วมเน้นให้ความสำคัญกับบุคคล และกลุ่มงาน และได้รับการยอมรับว่าสามารถช่วยลดปัญหาข้อขัดแย้งและสร้างแรงจูงใจในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2545:9-11) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนในการทำงาน จะทำให้รู้สึกผูกพันกับงานหรือองค์กร ความรู้สึกผูกพันหรือ เกี่ยวข้องหากมีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้ว จะเป็นผลให้เกิด

ข้อผูกมัดหรือผูกพันสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน

คณินิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ อ้างถึงในรัชวัชชัย รัตนเจียม รังสิ.2547:14) ให้ความหมายในทางวิชาการว่า “ประชาคม” คือ รูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่

เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อตัดสินใจปัญหาสำคัญๆ ของประเทศหรือกิจการต่างๆ ที่รัฐได้กระทำลงหรือคาดว่าจะกระทำโดยวิธีการให้ประชาชนลงคะแนนคล้ายกับ การเลือกตั้งโดยทั่วไปว่ายอมรับหรือปฏิเสธในเรื่องที่ขอความเห็นนั้น

นเรศ สงเคราะห์สุข(2541 : 10)ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนาตั้งแต่จนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่การวิจัย (ศึกษา ชุมชน) การวางแผนการตัดสินใจ การดำเนินการการบริหารจัดการ การติดตามและการประเมินผล ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

เฉลิม เกิดโมลี (อ้างถึงใน ธวัชชัย รัตนเจียมรังสี.2547)ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การที่ประชาชนได้ใช้คุณสมบัติส่วนตัวในด้านความรู้ความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่เข้าไปร่วมคิดตัดสินใจในขั้นตอนต่างๆ ด้วยตนเอง หรือองค์กรที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นอย่างมี เสรีภาพ และเสมอภาค

ซีเมอร์ (Cemer) (อ้างถึงใน ปรีชาดิ วลัยเสถียรและคณะ. 2543 : 137) กล่าวว่า การให้โอกาส ประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจ กำหนดความต้องการของตนเอง เป็นการเสริมพลังอำนาจให้ประชาชนระดม จิตความสามารถในการจัดการหาทรัพยากร การตัดสินใจและควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมคือ กระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสีย (Stakeholder) เพื่อกำหนดวิธีการพัฒนาและแก้ไขปัญหายุ่งยาก ความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันจะทำให้เขาเหล่านั้นมีความผูกพันกับงานหรือองค์กร มีความรู้สึกรัก และเป็นเจ้าของร่วมกัน ทำให้เกิดผลดีในอนาคตในการดำเนินงานไปสู่เป้าหมาย และยังส่งผลต่อการควบคุมดูแลและปรับปรุงพัฒนากิจการขององค์กรได้เป็นอย่างดี

ลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เน้นความสำคัญที่บุคลากรและกลุ่มงานให้มีส่วน เกี่ยวข้องในการบริหารที่มีประสิทธิภาพในบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งผู้บริหารยินยอมมอบ และกระจายอำนาจของตนสู่ผู้ปฏิบัติด้วยความเต็มใจ ซึ่งเป็นการช่วยลดภาระหน้าที่ ของ ผู้บริหารลงและสามารถใช้เวลาในเรื่องสำคัญอื่นๆ ได้มากขึ้น ขณะเดียวกันก็ช่วยใช้งานในระดับล่าง มีความหมายและท้าทายมากขึ้นเนื่องจากบุคลากรระดับปฏิบัติสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ซึ่งมิ ผู้ให้ความเห็นในลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

สมัยศ นาวิการ (2540: 149) พูดถึงระบบการมีส่วนร่วม (Participative System) ว่าการบริหารงานระบบนี้ผู้นำจะยึดถือข้อสมมติฐานที่มีต่อบุคคลตามทฤษฎี Y ของ แมคเกรเกอร์ (McGregor) ซึ่งกล่าวว่าผู้นำใช้อำนาจหน้าที่เป็นทางการน้อยมาก และเรียกผู้นำแบบนี้ว่าผู้นำแบบประชาธิปไตย คือ เป็นผู้นำที่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหา ร่วมกันความเชื่อมั่นและไว้วางใจจะเกิดขึ้นระหว่างผู้บังคับบัญชากับบุคลากร ในขณะที่ สุนันทา เลาพันธ์(2541:197-198) ก็ได้กล่าวถึงระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า แท้ที่จริง ก็คือ การใช้ระบบประชาธิปไตยในการบริหารนั่นเองซึ่งบุคลากรทั้งหมดจะเป็นผู้ กำหนดเป้าหมายขององค์การและจะใช้วิธีตัดสินใจโดยกลุ่มเป็นหลักในการทำงาน ซึ่งผู้บริหารจะตัดสินใจเองก็ต่อเมื่อได้รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ โดยรอบคอบแล้ว ดังนั้นในการตัดสินใจจึงไม่ได้เกิดจากความต้องการส่วนตัวของใครโดยเฉพาะ ผู้บริหารเชื่อว่าไม่ว่าจะเป็นรางวัลด้านวัตถุหรือจิตใจต่างมีความสำคัญต่อการทำงานของบุคลากรทั้งสิ้น

ธงชัย สันติวงษ์(2543 : 128) กล่าวว่า ผู้นำแบบประชาธิปไตยจะให้ความสำคัญกับบุคลากรและไม่เน้นถึงการใช้อำนาจหน้าที่ หรือก่อให้เกิดความเกรงกลัวในตัวผู้บังคับบัญชา แต่จะเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นและพูดคุยด้วย ในการปฏิบัติงานบริหารของผู้นำ ชนิดนี้ มักจะเป็นไปในทำนองที่ว่าสิ่งต่างๆ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกคน ดังนั้นการแก้ปัญหาต่างๆ จึงเป็นเรื่องที่จะให้โอกาสทุกฝ่ายเข้ามาร่วมพิจารณา ซึ่งอาจกระทำโดยมีการประชุมหรือจัดตั้งคณะกรรมการเป็นต้น ซึ่งผู้นำชนิดนี้จะพยายามส่งเสริมให้บุคลากรแสดงความคิดเห็น และมีโอกาสร่วมตัดสินใจในปัญหาต่างๆ ได้ด้วย สำหรับ สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2542: 293) นั้นได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยของลิเคิท์ (Likert) ว่าเป็นนักบริหารที่มีความเชื่อมั่นและไว้วางใจในบุคลากรอย่างสมบูรณ์ ดังนั้น เขาจะเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ แสดงความคิดเห็นตลอดเวลา และให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยใช้ความเห็นพ้องต้องกันโดยใช้เสียงส่วนใหญ่เป็นหลัก บุคลากร ครูผู้สอนจะมีความรู้สึกเป็นอิสระมากในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานทุกเรื่อง

สรุปได้ว่าลักษณะของการบริหารแบบมีส่วนร่วมนั้นเกิดจากผู้นำแบบประชาธิปไตย ที่บริหารงานด้วยโครงสร้างการบริหารงานที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารงาน ไม่ว่าจะเป็นร่วมในการตัดสินใจหรือมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนในกระบวนการบริหาร อันได้แก่ การวางแผน การสั่งการ และการควบคุม ย่อมสร้างความภาคภูมิใจในความร่วมมือกันแก่บุคคลจะนำมาซึ่งความผูกพัน และความยินยอมรับผลการปฏิบัติงานอันเกิดจากการมีส่วนร่วมนั้นๆ โดยปราศจากข้อโต้แย้ง

นโยบายการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ปัจจุบันได้มีการยอมรับ ในเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วม ในการบริหารองค์กร อย่างกว้างขวาง ทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน ด้วยแนวคิดที่ว่า การเปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมปฏิบัติในกระบวนการบริหารองค์กรนั้นๆ จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความผูกพันในกิจกรรมที่ตนเองมีส่วนร่วมและยินดี รับผิดชอบต่อผลแห่งการปฏิบัติที่ตนเองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมนั้นๆซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2542) ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษา ได้กำหนดให้ กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจ การบริหาร และการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษาโดยตรงโดยยึดหลัก 3 ประการคือ ความมีเอกภาพด้านนโยบาย กระจายอำนาจการบริหารและประสานส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาในท้องถิ่นของตน ให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์คือ พัฒนาคนไทยให้เป็นผู้มีความรอบรู้คู่คุณธรรมร่วมสร้างสรรค์สังคมไทยให้เจริญก้าวหน้า เกิดความสมดุลแห่งธรรมชาติ ท่ามกลางสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วตลอดเวลา โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการพัฒนาความก้าวหน้า ทางเทคโนโลยีการสื่อสาร และข้อมูลสารสนเทศที่สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายไปทั่วโลก

ในการกระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางไปสถานศึกษานั้น มุ่งกระจายอำนาจการตัดสินใจไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครองและชุมชน ได้มีส่วนร่วมกันตัดสินใจในการบริหารให้มากที่สุด โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานการบริหารโดยตรง เพื่อให้มีความคล่องตัวในการบริหารงานทั้ง 6 ภารกิจของสถานศึกษา ในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีความเชื่อว่าการบริหารจัดการศึกษาที่ดีที่สุดนั้น เกิดจากการตัดสินใจของคณะบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดและมีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนมากที่สุด ซึ่งในความเป็นจริงนั้น คณะกรรมการดังกล่าวสามารถที่จะเข้าร่วมกำหนดนโยบายเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และสังคมได้ดี แต่การมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมแล้ว บุคลากร ครูผู้สอนทุกคนของสถานศึกษาในฐานะ ผู้ปฏิบัติและมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับผู้เรียน ควรจะเป็นผู้ที่มิบทบาทในการมีส่วนร่วมในการบริหารมากที่สุด ทั้งนี้นอกจากบุคลากร ครูผู้สอนจะเป็นสมาชิกขององค์กรซึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายการจัดการศึกษาอย่างเต็มตัวและรับผิดชอบในผลของการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข แล้วการปฏิบัติงานในหน้าที่ของบุคลากร

ครูผู้สอนนั้น ยังยึดโยงกับการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกองค์การตามนโยบายประกันคุณภาพการจัดการศึกษา

นอกจากนี้ ปรัชญา เวสารัชช์ (2544:39) ได้กล่าวถึงการประเมินผู้บริหารต้นแบบ ซึ่งนอกจากมีเกณฑ์พิจารณาคุณสมบัติทั่วไปแล้ว ยังมีเกณฑ์สำคัญเรื่องสมรรถนะในการบริหาร ได้แก่ ความสามารถในการดึงให้ท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และให้โอกาสครูมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นร่วมคิดวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้เกิดระบบการตรวจสอบการทำงานซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษามากกว่าระบบการบริหารการศึกษาตามแบบสั่งการเหมือนที่ผ่านมา โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดวางระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนและความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด การที่บุคลากร ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการกิจการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนนั้น นอกจากจะส่งผลเชิงบวกในแง่ของการพิจารณาดำเนินการที่รอบคอบถูกต้อง และสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรและนักเรียนตลอดถึงชุมชนและสังคมโดยรวมแล้ว การให้การยอมรับของผู้บริหารโรงเรียนยังส่งผลถึงขวัญกำลังใจของบุคลากร และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนที่สูงขึ้นเป็นตัวบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมของบุคลากรในกระบวนการบริหารที่ชัดเจนอีกด้วย

สรุปจากความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมพอสรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหารที่ระดมความคิด ระดมความรู้ ระดมความต้องการ และระดมความรับผิดชอบร่วมกันในการบริหารการจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จบรรลุผลตามเป้าหมายตามนโยบายและตามความต้องการของทุกฝ่าย เกิดความภาคภูมิใจในผลแห่งความสำเร็จร่วมกัน

การมีส่วนร่วม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม

ได้มีผู้ให้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

อภิญา เวชชัย.(2544.อ้างถึงในไพรัช อรรถกามานนท์และปัทมาโชควัฒนกร. 2546:18) ได้พูดถึงแนวคิดการมีส่วนร่วมของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ในการพัฒนาการศึกษาที่สำคัญๆ ดังนี้

1. แนวคิดการมีส่วนร่วม ในฐานะเป็นหุ้นส่วนของโรงเรียน หรือเป็นแบบเพื่อนผู้ปกครอง และชุมชนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกกระบวนการ โดยมุ่งเน้น การทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาค มากกว่าความร่วมมือที่เป็นพิธีการหรือเป็นความร่วมมือที่ฝ่ายผู้ปกครอง ชุมชนเป็นฝ่ายให้ และโรงเรียนเป็นฝ่ายรับฝ่ายเดียวเป็นการพึ่งพาอาศัย ซึ่งกันและกัน เป็นการเรียนรู้ร่วมกัน

2. แนวคิดการสร้างสัมพันธภาพที่เหมาะสม อยู่บนพื้นฐานความเป็นตัวของตัวเอง ยอมรับความแตกต่างของบุคคล เป็นความสัมพันธ์ที่เป็นไปตามธรรมชาติมากกว่าเป็นทางการและควรเป็นความสัมพันธ์แบบสองทางมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ การยอมรับ ความคิดเห็นต่าง ๆ การเรียนรู้ร่วมกันการสร้างความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

3. การสื่อสารข้อมูลข่าวสารสองทางทำให้เกิดความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ ข้อมูลข่าวสารต้องเป็นข้อมูลที่แท้จริง โปร่งใส มีการใช้การสื่อสารที่หลากหลายรูปแบบ มีความจริงใจ มีการสื่อสารสม่ำเสมอ การเข้ามามีส่วนร่วมอาจมาจากความสนใจเป็นรายบุคคลการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความสัมพันธ์ส่วนตัว การเข้าร่วมในฐานะกรรมการหรือเข้าร่วมให้คำปรึกษา ช่วยเหลือด้านวิชาการ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น การเข้าร่วมเพื่อการพิทักษ์สิทธิหรือการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรม ตลอดจนการตรวจสอบในการบริหารของหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านต่างๆที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

การที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมใด จำเป็นต้องผ่านกระบวนการในขั้นต้นคือการร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารรายละเอียดการดำเนินโครงการที่อาจจะมีผลทั้งทางบวก และทางลบต่อคนหรือชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการพิจารณาถึงรายละเอียด ผลดี ผลเสีย จากการดำเนินโครงการและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบและป้องกันแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ

รูปแบบของการมีส่วนร่วม

อकिन ระพีพัฒน์ (2525:101) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่า ประกอบด้วย 2 ลักษณะ คือ

1. รูปแบบของการมีส่วนร่วม อาทิเช่น เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมเพราะเกรงใจใครหรือถูกบังคับเข้ามาทำงาน เพราะมีสิ่งจูงใจเฉพาะหน้าหรือเข้าใจวัตถุประสงค์ และอยากเข้าร่วมกิจกรรมเพราะเห็นว่ามิประโยชน์ในระยะยาว
2. ช่วงในจังหวะใดที่คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมในงานที่รัฐบาลจัดขึ้น เช่น โครงการสร้างงานในชนบทที่เคยทำร่วมกัน สามารถแบ่งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข การตัดสินใจเลือกแนวทาง การวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนา ตามแผนการประเมินผลงาน กิจกรรมพัฒนาการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง และหน่วยงานที่ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลได้ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดปี

ลือชัย ศรีเงินขวง และผาสุก เอนกวานิช (2526:12-13) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริง จะต้องไม่หมายความว่าเพียงแต่การดึงประชาชนเข้ามาร่วม โครงการที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนด “รูปแบบและเป้าหมายของงาน” ดังที่ผ่านมาแต่จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างมีสำนึกรับผิดชอบและมีบทบาทอย่างเต็มที่ตั้งแต่กันคิดปัญหา วางแผนปฏิบัติงาน ดูแล กำกับ ตลอดจนประเมินผล ติดตามงานการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้อง หมายถึง การมอบอำนาจอธิปไตยขึ้นพื้นฐานคืนสู่ประชาชน การพยายามจัดตั้งและพัฒนาองค์กรประชาชน ให้เข้มแข็ง บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ และได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วม ออกเป็น 5 ลักษณะดังนี้

1. มีส่วนร่วมบริจาคเงิน
2. มีส่วนร่วมเป็นสมาชิก
3. มีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
4. มีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำ

แกรี่ ลีเจ (Gary lee J อ้างถึงใน อารมณ์พันธ์ จันทรัสว่าง 2524:46) ได้จัดลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. การร่วมประชุม
2. การออกความคิดเห็นและข้อเสนอ
3. การตีปัญหาให้กระจ่าง
4. การออกเสียงสนับสนุนหรือคัดค้านปัญหา
5. การออกเสียงเลือกตั้ง
6. การบริจาคเงิน
7. การบริจาควัตถุ
8. การช่วยเหลือด้านแรงงาน
9. การใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ที่ถูกต้อง
5. การช่วยเหลือในการรักษาโครงการ
6. การทำงานกับตัวนำการเปลี่ยนแปลง

ถวิล มาตรการ (2545: 195) ได้กล่าวสรุปว่า การมีส่วนร่วมเกิดผลดีและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์หลายประการ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมเป็นการระดมสรรพกำลังจากทรัพยากรมนุษย์สามารถนำเอาความรู้ และทักษะของแต่ละคนมาใช้ในการวางแผนทำให้แผนงานที่ดีสมบูรณ์ขึ้น และนำไปปฏิบัติจะ ประสพผลสำเร็จได้ดีขึ้นเช่นเดียวกัน

2. การมีส่วนร่วมทำให้คุณภาพของการตัดสินใจสูงขึ้น ทำให้ได้แผนงานที่เกิดจากหลาย ๆ ทรศนะ และหลากหลายผู้ชำนาญการ/ ผู้เชี่ยวชาญ การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ทำให้เกิดพันธสัญญา พร้อมที่จะให้ตรวจสอบจนช่วยให้เกิดการสนับสนุนในการนำไปปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในผลลัพธ์

3. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ เป็นมรรควิธีหนึ่งในการพัฒนาหรือเป็นการสร้างวัฒนธรรม การปฏิบัติงาน สนับสนุนให้เกิดความสามัคคีในทีมงาน และสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในองค์กร

4. การมีส่วนร่วมในการบริหาร เปิดโอกาสให้แต่ละบุคคล กลุ่มบุคคลเพิ่มพูนประสบการณ์ในวิชาชีพ และแสวงหาแนวทางพัฒนาวิชาชีพของตนเอง

5. การมีส่วนร่วมในการวางแผน และตัดสินใจ เป็นการเปิดโอกาสอันยิ่งใหญ่สำหรับโรงเรียนที่จะลดการต่อต้าน และปรับเปลี่ยนไปสู่แนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมถือว่าเป็น “ความชอบธรรม” หรือเป็น “สิทธิ” ของผู้ร่วมงานทุกคน

อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์และคณะ (2544) สรุปว่า ปัญหาที่เกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ นโยบายของรัฐที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน ระบบการบริหารของรัฐเป็นระบบ ศูนย์รวมอำนาจการตัดสินใจจากบนสู่ล่าง และหน่วยงานในระดับปฏิบัติของรัฐบาลความรู้ และทักษะในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา อีกด้านหนึ่งเกิดจากโครงสร้างของสังคมและวัฒนธรรมไทยมีความเกรงใจทำให้เข้าร่วมในโครงการต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการไม่แสดงความคิดเห็น ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากความเกรงใจหรือความกลัว ความแตกต่างทางสังคม รายได้ อำนาจและสถานะทางเศรษฐกิจ ระบบการเมืองถูกควบคุมโดยชนกลุ่มน้อย และการขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการแจกแจงทรัพยากร

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

อคิน ระพีพัฒน์ (2527:101) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมคือ บุคคล และกลุ่มบุคคล เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้น สอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐานทัศนคติทัศนคติและค่านิยมของตน ซึ่งมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมและปกป้องรักษาผลประโยชน์ หรือมีประสบการณ์ที่เป็นอดีตต่อกิจกรรมนั้นมาแล้ว และกิจกรรมนั้นขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่ และขึ้นอยู่กับอุปนิสัย จารีตประเพณี และโอกาส ที่จะเอื้ออำนวย

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1. ความจำเป็นของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ปัจจุบันโลกมีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี เกิดเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่ละประเทศจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อน คือการพัฒนาศักยภาพของคนให้มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถเพื่อให้ทันกับกระแสโลก

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ให้คนรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักการแก้ปัญหา มีความริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงและมีคุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข จากความพยายามในการจัดการศึกษาของไทยเพื่อพัฒนาคุณภาพในรอบหลายปีที่ผ่านมาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียนมัธยมศึกษาของกรมวิชาการ(ปี 2540) คะแนนเฉลี่ยของวิชาต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีค่าต่ำกว่าร้อยละ 50 ด้าน การคิดวิเคราะห์ จากการศึกษาของสถาบันการสอบ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี(สสวท.) เกี่ยวกับการทำข้อสอบของสมาคมนานาชาติ เพื่อการ ประเมินผลทางวิชาการ พบว่า เด็กไทยทำข้อสอบได้ดีสำหรับข้อสอบแบบเลือกตอบ ที่ใช้ทักษะ พื้นฐาน หรือข้อสอบที่ใช้ความจำ แต่ไม่สามารถทำข้อสอบที่เป็นโจทย์ปัญหา ที่ต้องคิดวิเคราะห์ หรือเขียนคำตอบที่ต้องอธิบายยาว ๆ แสดงให้เห็นถึงปัญหาในการคิดวิเคราะห์และการเรียบเรียงคำ พูดยของเด็กไทย

ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทย โดยต้องเริ่มต้นที่ สถานศึกษาทุกแห่ง โดยเริ่มพัฒนาการศึกษาของตนเอง ด้วยการจัดระบบการประกันคุณภาพ ภายใน โดยผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนตามปกติของ สถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง อันจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นว่า สถานศึกษาจะ จัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อให้เด็กไทยเป็นคนดี มีความสามารถ มีความสุข ช่วยกันสร้างสรรค์ให้สังคมสันติ สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน เศรษฐกิจมั่นคง สามารถร่วมมือและแข่งขันกับ ประเทศอื่นๆ ได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.2543:1-2)

2. การประกันคุณภาพภายในตามสาระบัญญัติของ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ

จากความจำเป็นของการประกันคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็น เรื่องที่มีความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษา จึงได้มีสาระบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในไว้ ดังนี้

หมวด 6 มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายใน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรับรองการประเมินคุณภาพภายนอก

สาระบัญญัติดังกล่าว เป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องนำไปปฏิบัติ เพื่อบรรลุเจตนารมณ์ ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นการมั่นใจให้แก่ผู้ปกครอง พ่อแม่ ว่าลูกหลานจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ นอกจากนี้การประกันคุณภาพภายใน จะทำให้สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการทำงานที่มีเป้าหมายและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน

3. การนำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องปฏิบัติ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาควรดำเนินการให้ครอบคลุมตามแนวทางหลัก ดังนี้

1. สถานศึกษาจะต้องดำเนินการประกันคุณภาพภายในเป็นประจำทุกปี โดยควรเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2543

2. ให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายใน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อันประกอบไปด้วยการวางแผน การดำเนินการ การประเมินผลและการปรับปรุงการดำเนินงาน โดยสถานศึกษาต้องจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายและหลักการที่กำหนดใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาและเป้าหมาย / ปรัชญา / ธรรมนูญสถานศึกษา กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการที่ชัดเจน ติดตามประเมินผลการทำงานของตนเองอย่างต่อเนื่องและนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. การดำเนินการประกันคุณภาพภายในทุกชั้นตอน ควรเน้นการประสานงานและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

4. สถานศึกษาควรจัดทำรายงานผลการประกันคุณภาพภายในให้เรียบร้อย ก่อนเริ่มปีการศึกษาใหม่ พร้อมเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนและพร้อมที่จะนำเสนอได้ตลอดเวลา

4. แนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษา ที่ได้มีการพัฒนากันอยู่ในขณะนี้ มีแนวคิดเพื่อส่งเสริมและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษา โดยการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

2. การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงาน ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

3. การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงาน ที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่และหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งถึงแม้จะเป็นบุคคลภายนอก แต่ยังถือว่าเป็นการประเมินภายใน เพราะดำเนินการโดยหน่วยงานที่อยู่ในสายบริหารของสถานศึกษา ซึ่งจะดำเนินการตรวจเยี่ยมและประเมินสถานศึกษาเป็นระยะ ๆ ตามที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพอันเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนรับการประเมินภายนอก จากสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรมหาชน

5. แนวคิดตามหลักการบริหาร

การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ต้องการ หลักการและกระบวนการบริหารดังกล่าว เป็นสิ่งที่ใช้ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ โดยจะต้องมีกระบวนการวางแผน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อให้การทำงานได้ผลและมีคุณภาพดี

การประกันคุณภาพในสถานศึกษา จึงเป็นกระบวนการที่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาร่วมกันวางแผน (P) กำหนดเป้าหมายและวิธีการ ลงมือทำตามแผน (D) ในทุกขั้นตอน มีการบันทึกข้อมูลเพื่อร่วมกันตรวจสอบผลงาน (C) หาจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงแก้ไขแล้วร่วมกันปรับปรุง (A) แผนงานนั้น ๆ โดยมุ่งหวังให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพของผู้เรียน

6. หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิด เป้าสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดกับผู้เรียน

2. การประกันคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา

3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมกำกับดูแล ตามขั้นตอนทุกขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคมและประเทศชาติ

7. ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

การเตรียมการ

1. เตรียมความพร้อมบุคลากร

- 1.1 สร้างความตระหนัก
- 1.2 พัฒนาความรู้และทักษะ

2. แต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบ

การดำเนินการ

1. วางแผนการปฏิบัติงาน (P)

- 1.1 กำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษา
- 1.2 จัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย
- 1.3 กำหนดแนวทางการดำเนินงาน
- 1.4 กำหนดระยะเวลา
- 1.5 กำหนดงบประมาณ
- 1.6 กำหนดผู้รับผิดชอบ

2. ดำเนินการตามแผน (D)

- 2.1 ส่งเสริมสนับสนุน
- 2.2 จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากร
- 2.3 กำกับ ติดตาม
- 2.4 ให้การนิเทศ

3. ตรวจสอบประเมินผล (C)

- 3.1 วางกรอบการประเมิน
- 3.2 จัดหาหรือจัดทำเครื่องมือ
- 3.3 เก็บข้อมูล
- 3.4 วิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 แปลความหมาย
- 3.6 ตรวจสอบ / ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน

4. นำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (A)

4.1 ปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากร

4.2 วางแผนในระยะต่อไป

4.3 จัดทำข้อมูลสารสนเทศ

การรายงาน

จัดทำรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี

1. รวบรวมผลการดำเนินงานและผลการประเมิน

2. วิเคราะห์ตามมาตรฐาน

3. เขียนรายงาน

8. มาตรฐานของการประเมินภายใน

สต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebean 1998.1, อ้างถึงใน ธวัชชัย รัตนเจียมรังสี. 2547) ได้กล่าวถึงการดำเนินการประเมินผลภายในจะต้องมีกระบวนการดำเนินการที่ได้มาตรฐาน ซึ่งการประเมินต้องออกแบบการประเมินให้ได้คุณภาพตามเกณฑ์ต่อไปนี้

1. มาตรฐานด้านประโยชน์จากการประเมิน (Utility Standard)

ผลการประเมินต้องให้ข้อมูลที่ตรงตามที่ใช้ผลการประเมินอย่างรู้ เช่น ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ และนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ปรับปรุง การดำเนินงานได้จริง โดยเฉพาะถ้าสามารถให้ข้อมูลช่วยในการปรับปรุงตนเองได้ระดับบุคคล (นักเรียน ครู ผู้บริหาร) ก็จะยิ่งเป็นประโยชน์มากขึ้น

2. มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standard)

วิธีการที่ใช้ในการประเมินต้องมีความเป็นไปได้ทางปฏิบัติจริง ประหยัด คุ่มค่าและเหมาะสม

3. มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Property Standard)

วิธีการที่ใช้ในการประเมินต้องไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน เช่น ไม่ก่อให้เกิดผลเสียกับผู้ให้ข้อมูล

4. มาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy Standard)

วิธีการที่ใช้ประเมินต้องมีความถูกต้องให้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ต้องสามารถวัดตัวบ่งชี้ที่ต้องการวัด แหล่งผู้ให้ข้อมูลเชื่อถือได้ ให้ข้อมูลตามความเป็นจริง วิเคราะห์และการเสนอผลการประเมินถูกต้องและผลการประเมินมีความเป็นปรนัย

วิธีการประเมิน

สกริพเวเน ได้กล่าวถึง วิธีการประเมิน โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. การประเมินคุณค่าภายใน (Intrinsic Evaluation)

คือ การประเมินคุณค่าของเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เนื้อหา จุดมุ่งหมาย การให้หรือการกำหนดคะแนน และทัศนคติของผู้อื่นต่อเครื่องมือในการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่ เป็นการประเมินในระดับยังไม่ต้องการปฏิบัติ

2. การประกันคุณค่าปฏิบัติการ (Pay – off Evaluation)

คือ การตัดสินคุณค่าผลที่เกิดขึ้นจากการใช้เครื่องมือ้นั้นต่อนักเรียน (ในกรณีที่เป็นโครงการเป็นการเรียนการสอน) เช่น การตัดสินความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังสอบ หรือผลที่ได้จากกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม เป็นต้น

ในการประเมินผลโครงการนั้น ใช้วิธีการประเมินทั้ง 2 อย่าง แต่น้ำหนักความสำคัญของการประเมินผลแต่ละอย่างแตกต่างกันแล้วแต่ลักษณะของโครงการ แต่วิธีการประเมินผลทั้ง 2 นี้ อาจจะใช้ได้ทั้งการประเมินผลความก้าวหน้าและการประเมินผลสรุป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2532 : 9) ได้กำหนดวิธีการประเมินเป็น 2 ลักษณะคือ

1. การประเมินตนเองเป็นกระบวนการก่อให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงแผนหรืองาน/โครงการและสารสนเทศในการตัดสินสัมฤทธิ์ของแผนงานหรืองาน/โครงการคือการประเมินตนเองทั้งระยะก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และเมื่อสิ้นสุดแผน หรืองาน/โครงการหรือครบกำหนดระยะเวลาหนึ่ง

2. การประเมินโดยหน่วยเหนือ หรือหน่วยงานอื่น จะเน้นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของแผนงานหรืองาน/โครงการ เพื่อตรวจสอบว่างาน/โครงการประสบผลสำเร็จเพียงใดโดยพิจารณาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพของผลผลิตเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของงาน/โครงการ ที่กำหนดไว้

มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – 2553)

หลักการสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยึดหลักที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ ดังนี้

1. หลักการพัฒนาผู้เรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข ใฝ่รู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ พัฒนางานอาชีพ สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทัน และชาญฉลาด และมีความเป็นประชาธิปไตย

2. หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทย ให้มีความรักและความภูมิใจในท้องถิ่น และประเทศชาติ มีความรู้และทักษะการประกอบอาชีพที่สุจริต มีความมุ่งมั่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัดอดทน เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมไทย และโลก

3. หลักแห่งความเสมอภาค คนไทยทุกคนต้องมีสิทธิ์เสมอกันในการรับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ควบคู่ไปกับการมีความมีคุณภาพ โดยไม่แบ่ง ชนชั้น หรือความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม

4. หลักการมีส่วนร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน มีส่วนร่วม ในการบริหาร และจัดการศึกษาร่วมกับคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ สถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ และศักดิ์ศรีและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ตามนโยบาย ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

5. หลักแห่งความสอดคล้อง อุดมการณ์ หลักการและมาตรฐานในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ต้องสอดคล้องระหว่าง สารະบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 นโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ และสัมพันธ์เชื่อมโยงกับมาตรฐานการอาชีวศึกษาและมาตรฐานการอุดมศึกษา

จากอุดมการณ์และหลักการสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดมาตรฐานเพื่อใช้ในการ ประเมินสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่คุณภาพที่ต้องการ ในรอบที่สอง (2549 – 2553) จำนวน 14 มาตรฐาน 60 ตัวบ่งชี้ โดยแยกเป็น 3 ด้านคือ ด้านผู้บริหาร ครู และ นักเรียน (สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.2548:1-8.ปรับปรุง 12 ต.ค. 2548)

มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุนนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มี วิจารณ์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานด้านครู

มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ /ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ

มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานด้านผู้บริหาร

มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ

มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรม และการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน และท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

จากมาตรฐานการศึกษาข้างต้น สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้จัดทำและปรับปรุงขึ้น เพื่อให้มีความชัดเจนและเหมาะสม สอดคล้องการนำไปปฏิบัติ และยังสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการดำเนินการ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และพัฒนาสถานศึกษาให้ได้มาตรฐาน ได้เป็นอย่างดี สำหรับมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาในเรื่องของการมีส่วนร่วม หรือด้านสัมพันธ์ชุมชนในการพัฒนาการศึกษาซึ่งมี 2 ตัวบ่งชี้ มีข้อกำหนดที่ชัดเจนในการให้สถานศึกษาดำเนินการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นงานวิชาการ งานประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารทั่วไป เพื่อพัฒนาสถานศึกษาไปสู่คุณภาพตามมาตรฐาน ฉะนั้น สถานศึกษาจึงมีความจำเป็นในการส่งเสริมและสร้างสัมพันธ์ ให้เกิดขึ้นระหว่างสถานศึกษากับชุมชน โดยการใช้ระบบการวางแผน และสร้างเสริมกิจกรรม และความร่วมมือต่าง ๆ เพื่อดึงชุมชน บุคคล องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ มาร่วมพัฒนาสถานศึกษา ในทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเป็นการร่วมกันวางแผน ร่วมกันดำเนิน

กิจกรรม ปฏิบัติงานต่าง ๆ ร่วมกัน ตรวจสอบ ติดตามผลการปฏิบัติงาน ร่วมกันปรับปรุง แก้ไข พัฒนาผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดตัวบ่งชี้อันเป็นคุณลักษณะเฉพาะของมาตรฐานที่ 14 ว่าด้วยเรื่อง สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาไว้ 2 ตัวบ่งชี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.2548 :25 -26) คือ

14.1 สถานศึกษามีระบบและกลไกในการส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ซึ่งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณาออกเป็น 5 ข้อ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมิน และให้สถานศึกษานำไปพัฒนาและปฏิบัติ เพื่อให้สถานศึกษามีคุณภาพตามเกณฑ์ คือ

14.1.1 สถานศึกษามีผู้รับผิดชอบหรือจัดหน่วยงานรับผิดชอบในการส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาที่ชัดเจน

14.1.2 สถานศึกษามีการจัดแผนงานเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

14.1.3 สถานศึกษามีระเบียบรองรับการส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

14.1.4 สถานศึกษามีการประเมินระบบและกลไกในการส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

14.1.5 สถานศึกษามีการนำผลการประเมินมาใช้ตัดสินใจ และปรับปรุงระบบและกลไกในการสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

14.2 สถานศึกษามีกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา เกณฑ์การพิจารณาในตัวบ่งชี้นี้มี 6 ข้อ ดังนี้

14.2.1 สถานศึกษามีกิจกรรมประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจให้บุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน

14.2.2 สถานศึกษามีกิจกรรมให้บริการชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

14.2.3 สถานศึกษาร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

14.2.4 สถานศึกษาให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

14.2.5 สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ใน

ชุมชน

14.2.6 สถานศึกษามีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับชุมชน

จะเห็นได้ว่าจากเกณฑ์การพิจารณาในตัวบ่งชี้ สถานศึกษาจะต้องมีการดำเนินการอย่างจริงจัง สร้างความตระหนักร่วมกัน และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้สถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่ 14 ซึ่งจะส่งผลดีต่อการบริหารจัดการด้านอื่น ๆ ตามมารวมถึงคุณภาพของสถานศึกษา

การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

- 1 .โรงเรียนเป็นผู้นำชุมชนจึงควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและขณะเดียวกันโรงเรียนจะต้องยอมรับประชาชนเป็นเจ้าของโรงเรียน
2. ชุมชนควรมีส่วนกำหนดนโยบาย เป้าหมายมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของโรงเรียนในรูปแบบต่างๆ
3. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือการนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน และการนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน
4. เป็นงานที่โรงเรียนพยายามดึงดูดทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับโรงเรียนมากที่สุด และให้ชุมชนได้มีโอกาสใช้บริการจากโรงเรียนให้มากที่สุดด้วยเช่นกัน
- 5 . โรงเรียนประถมศึกษาเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นมาเพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่เยาวชนในท้องถิ่น โรงเรียนกับชุมชนย่อมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน
6. การดำเนินงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือ การช่วยเหลือ ประสานระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชน โดยมุ่งสร้างสรรค์และก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ ต่อการดำเนินงานของโรงเรียน
7. การให้กรรมการศึกษา ได้มีโอกาสเข้าร่วมในการให้ข้อมูล และเสนอแนะกิจกรรมของ โรงเรียน การให้ชุมชนเข้ามาช่วยเหลือในการพัฒนาโรงเรียน
8. จากจุดเน้นการพัฒนาการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2540 ได้กำหนดการร่วมพัฒนาการศึกษาโดยคณะกรรมการโรงเรียน หน่วยงานองค์กรใน ท้องถิ่นและชุมชนไว้ดังนี้
 - 8.1 กรรมการโรงเรียนร่วมกันพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน กำหนดแผนการพัฒนการศึกษา
 - 8.2 กรรมการโรงเรียน หน่วยงาน องค์กรในท้องถิ่น และชุมชนร่วมกิจกรรมของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
 - 8.3 โรงเรียนให้บริการร่วมกิจกรรมและร่วมพัฒนาชุมชนในด้านการศึกษา

8.4 การประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของโรงเรียนแก่ชุมชน และ
หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังสม่ำเสมอ

9. การที่จะจัดโรงเรียนให้เป็นองค์กรหนึ่งทางสังคม ต้องอาศัยความร่วมมือของหลาย
กลุ่ม ซึ่งมีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2536)ได้กำหนดขอบข่ายของ
ความสัมพันธ์กับชุมชน ดังนี้

1. งานการให้บริการชุมชนด้านต่างๆ
2. งานการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน
3. งานเกี่ยวกับกรรมการศึกษา
4. งานการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ
5. งานการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ
6. งานการประชาสัมพันธ์

ความสำคัญของโรงเรียนต่อชุมชน

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นเสมือนบ้านหลังที่ 2 ของลูกหลานในชุมชน เนื่องจาก
ชุมชนของไทยมี 3 สถาบันหลักอยู่ 3 สถาบัน ได้แก่

1. สถาบันครอบครัว
2. สถาบันศาสนา
3. สถาบันการศึกษา

ลูกหลานของคนในชุมชนเมื่อแรกเกิดจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากคนในบ้าน ครอบครัว
เมื่อโตถึงวัยที่สมควรได้รับการศึกษา พ่อ - แม่ จะนำไปเข้าโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนโดยมุ่งหวังให้
ลูกหลานได้รับการอบรมสั่งสอนจากครู และโรงเรียนให้เป็นผู้มีสติปัญญา มีความรู้ความสามารถ
เพื่อนำไปประกอบอาชีพในอนาคต ดังนั้น โรงเรียนประถมศึกษาจึงเป็นโรงเรียนหลังแรกและเป็น
เสมือนบ้านหลังที่ 2 ของลูกหลานในชุมชนมาเป็นเวลาช้านาน

ความสำคัญของคณะกรรมการโรงเรียนต่อการพัฒนาโรงเรียน

ชุมชนของไทยในอดีตส่วนมากจะอยู่ในชุมชนเกษตรกรรมขนาดเล็ก มีความเป็น
ปึกแผ่น ใช้ชีวิตความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกันเหมือนพี่ น้อง ซึ่งทุกคนจะรู้และรักสามัคคีกันเป็น
อย่างดีแต่ปัจจุบันสังคมและชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมยุคใหม่ มีเทคโนโลยีมากมายทำ
ให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ความสามารถต่างๆ มากขึ้น ผู้คนในชุมชนอยากให้
ลูกหลานได้เรียนสูงๆ จึงส่งลูกหลานไปเรียนต่อในที่ต่างๆ ทำให้โรงเรียนประถมศึกษา มีการ

ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปมากขึ้นให้ทันสมัยและมีความพร้อมในทุกๆ ด้าน จึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเพื่อการพัฒนาโรงเรียนต่อไป

วิถีชีวิตสังคม ไทยทุกวันนี้ผูกพันกับการศึกษาเป็นเวลานาน ตั้งแต่เดิมมีพระสงฆ์เป็นผู้ทำการสอน จากนั้น จึงมีการพัฒนามาเรื่อย ๆ จนถึงขั้นมีโรงเรียนเกิดขึ้นเรียกว่าโรงเรียนประชาบาล หมายถึง โรงเรียนของประชาชน ความมุ่งหมายในสมัยนั้น ยังมีเพียงแค่อ่านออกเขียนได้เท่านั้นแต่ปัจจุบันแนวคิดได้เปลี่ยนไปจากเดิมมาก ได้มีการมองถึงการศึกษามากขึ้น คือมองจากการศึกษามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจจึงเริ่มมีการให้การศึกษาแก่ประชาชนมากขึ้น เมื่อการศึกษามีความสำคัญมากขึ้น ชุมชนจึงมีส่วนเข้ามาร่วมมากขึ้น จึงต้องดำเนินการอย่างจริงจัง ซึ่งสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. ชุมชนต้องถือเป็นภาระของที่ต้องร่วมกันพัฒนาการศึกษาในชุมชนให้เจริญก้าวหน้า
 2. ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์เพื่อการจัดหาจุดพัฒนาการศึกษาให้แก่ลูกหลาน
 3. ร่วมกันหาผู้มีความรู้ ความสามารถในการท้องถิ่นเข้ามาร่วมในการศึกษาในโรงเรียน
 4. ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติงาน ช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน เช่น การปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน
 5. ร่วมตรวจสอบผลการพัฒนาโรงเรียนการจัดการศึกษาของโรงเรียนหากมีปัญหาให้ร่วมกันแก้ไข
 6. สร้างความภาคภูมิใจในผลงาน การพัฒนาการศึกษาร่วมกัน โดยชุมชนเข้ารับรู้ความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนและร่วมกันภาคภูมิใจ
- องค์กรท้องถิ่นชุมชนที่มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาด้วยอีกองค์กรหนึ่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบล
- เป็นองค์กรท้องถิ่น ตามระบอบประชาธิปไตยมีโครงสร้างอำนาจหน้าที่ที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ดังต่อไปนี้
1. ส่งเสริมการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นสมาชิกอาจได้รับการคัดเลือกเป็นผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล ด้วย
 2. ทำหน้าที่ส่งเสริมเกษตร และกิจกรรมสหกรณ์ การส่งเสริมพัฒนาการประกอบอาชีพและพัฒนาอุตสาหกรรมในครัวเรือน
 3. การคุ้มครอง การดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน้าที่ของ องค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชนที่สามารถนำมาให้การศึกษาในโรงเรียน

4. การออกข้อบังคับสภาพำบล เพื่อใช้บังคับแก่ประชาชนในตำบลให้ถือปฏิบัติ ในส่วนนี้ถ้าข้อบังคับที่สภาพำบลกำหนดขึ้นมีลักษณะของการสร้างสรรค์ควรนำมาให้นักเรียนได้เรียนรู้หรือศึกษาที่โรงเรียน

บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนในการสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน

บทบาทหน้าที่สำคัญของโรงเรียนอีกบทบาทหนึ่ง คือการดำเนินการประสานร่วมมือกับบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับงานของโรงเรียน บทบาทในส่วนนี้มีดังนี้

1. งานเลขานุการคณะกรรมการโรงเรียน เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการทำหน้าทำงานธุรการของคณะกรรมการโรงเรียนโดยเฉพาะ เช่น งานทะเบียน งานธุรการ งานดำเนินการตามมติที่ประชุม งานความสัมพันธ์กับองค์กรชุมชน เป็นต้น
2. งานประสานและส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกให้คณะกรรมการโรงเรียนสามารถปฏิบัติงานได้ตามบทบาทหน้าที่ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 กำหนดไว้

ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์คณะบุคคลที่ทำงานร่วมกับสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการศึกษาด้วยตนเองได้ ตามกรอบที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นความหลากหลายของบุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ จึงเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่างๆ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ดังนี้

ผู้แทนผู้ปกครอง เป็นผู้สะท้อนปัญหาและความต้องการด้านคุณภาพทางการศึกษา และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้งในส่วนที่คาดหวังและสภาพเป็นจริงที่เกิดขึ้นและร่วมมือกับครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้แทนครู เป็นผู้ที่มีความชำนาญในสาขาวิชาชีพครูมีความสำคัญต่อการนำเสนอข้อมูลด้านกระบวนการเรียนรู้ปัญหาและความต้องการการสนับสนุนช่วยเหลือ รวมทั้งรายงาน ผลการจัดการศึกษา

ผู้แทนองค์กรชุมชน เป็นผู้สะท้อนภาพของปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของชุมชน และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาทั้งในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้

ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้สะท้อนสภาพปัญหาและความต้องการที่ครอบคลุมทั้งเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษาและมีความสำคัญต่อสถานศึกษาอย่างยิ่งในเรื่องการขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณทรัพยากรทางการจัดการศึกษาและเชื่อมโยงแผนพัฒนาการศึกษากับแผนพัฒนาท้องถิ่น

ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา เป็นผู้สะท้อนภาพของความรักความศรัทธา ความภาคภูมิใจต่อสถาบันการศึกษาที่ตนได้รับการศึกษา ช่วยจรรโลงคุณค่าของสถาบันไปสู่ศิษย์รุ่นหลังให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาเช่นกัน

ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ เป็นผู้นำเสนอและเติมเต็มข้อมูลด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมของศาสนา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม

ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในด้านต่างๆ ที่ช่วยเสริมให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ครอบคลุมในทุกๆด้านอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะกรรมการและเลขานุการซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของสถานศึกษา เป็นบุคคลสำคัญที่จะสะท้อนภาพในการบริหารจัดการ ผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษา สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นการทำงาน สะท้อนความคิด เปิดโอกาสให้ผู้แทนแต่ละกลุ่มได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ จัดเตรียมการประชุม บันทึกการประชุม รายงานผลการประชุมและสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ห้องประชุม วัสดุใช้สอย ฯลฯ รวมทั้งการพิจารณานำมติ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากที่ประชุมไปสู่การปฏิบัติ

ดังนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลในการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม จึงต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในสาขาหลากหลายและเข้าใจการศึกษา มีความมุ่งมั่น มีเวลาที่จะอุทิศแรงกาย แรงใจพัฒนาสถานศึกษาของชุมชนให้มีคุณภาพ สังคมเข้มแข็ง และประเทศชาติก้าวหน้า

ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐาน

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ (1) กำกับ (2) ส่งเสริม สนับสนุน และ (3) มีอำนาจอื่นตามที่กฎหมาย กฎระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด ซึ่งมีกรอบในการดำเนินงาน ดังนี้

อำนาจหน้าที่ในการกำกับ หมายถึง การกำกับให้สถานศึกษาดำเนินงานด้าน วิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1. อำนาจในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษา มีความเข้มแข็ง บริหารงานอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ สามารถให้บริการการศึกษาแก่ เยาวชนและประชาชนได้อย่างกว้างขวางทั่วถึง และจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ ศรัทธาเชื่อถือของประชาชน ชุมชนและท้องถิ่น

2. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล สำหรับข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษา อำนาจหน้าที่ในส่วนนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่า ด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนดให้เป็น อำนาจ ของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ด้านวิชาการ

1.1 ให้ความเห็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้ สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และ ท้องถิ่น

1.2 ให้ข้อเสนอแนะ และส่งเสริมสนับสนุนการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัด การศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.3 รับทราบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการ ตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. ด้านงบประมาณ

1.1 ให้ความเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งและการใช้จ่ายงบประมาณของ

สถานศึกษา

1.2 ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการเงิน และการจัดหารายได้ของสถานศึกษาหรือปฏิบัติหน้าที่อื่น เกี่ยวกับเรื่องนี้ตามที่กฎหมายระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

ปฏิบัติตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. ด้านการบริหารทั่วไป

4.1 ให้ความเห็นเสนอแนะและให้คำปรึกษาในการจัดทำนโยบายแผนพัฒนา การศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผน ของกระทรวงศึกษาธิการสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น

4.2 รับทราบให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง และพัฒนา คุณภาพการศึกษาและกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจน นโยบายแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้น พื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและความต้องการของชุมชน และท้องถิ่นและรายงานเขต พื้นที่การศึกษา เมื่อสถานศึกษาไม่ปฏิบัติตาม กฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจน นโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

4.3 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน เกี่ยวกับการระดม ทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้จ่ายและจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน สถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

4.4 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

4.5 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะและให้คำปรึกษาในการส่งเสริมความเข้มแข็งใน ชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่นๆ ในชุมชนและท้องถิ่น

4.6 ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย กฎระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา

วิถีชีวิตสังคมไทยทุกวันนี้ผูกพันกับการศึกษาเป็นเวลานาน ซึ่งแต่เดิมมีพระสงฆ์เป็นผู้ทำการสอน จากนั้นจึงมีการพัฒนามาเรื่อยๆ จนถึงขั้นมีโรงเรียนเกิดขึ้นเรียกว่า โรงเรียนประชาบาล หมายถึง โรงเรียนของประชาชน ความมุ่งหมายในสมัยนั้น ยังมีเพียงแค่อ่านออกเขียนได้เท่านั้น

แต่ปัจจุบันแนวคิดได้เปลี่ยนไปจากเดิมมากได้มีการมองถึงการศึกษามากขึ้น คือมองจากการศึกษามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจจึงเริ่มมีการให้การศึกษาแก่ประชาชนมากขึ้น

เมื่อการศึกษามีความสำคัญมากขึ้น ชุมชนจึงมีส่วนเข้ามาร่วมมากขึ้น จึงต้องดำเนินการอย่างจริงจัง ซึ่งสามารถดำเนินการได้ดังนี้

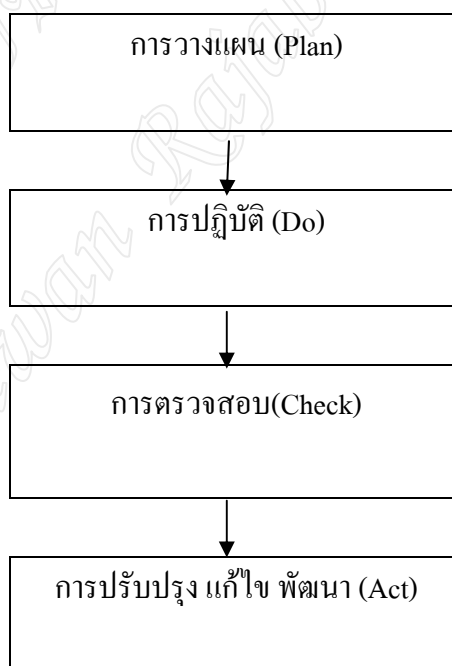
1. ชุมชนต้องถือเป็นภาระของที่ต้องร่วมกันพัฒนาการศึกษาในชุมชนให้เจริญก้าวหน้า
 2. ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์เพื่อการจัดหาจุดพัฒนาการศึกษาให้แก่ลูกหลาน
 3. ร่วมค้นหาผู้มีความรู้ ความสามารถในท้องถิ่นเข้ามาร่วมในการศึกษาในโรงเรียน
 4. ชุมชนเข้ามาร่วมปฏิบัติงาน ช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน เช่น การปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน
 5. ร่วมตรวจสอบผลการพัฒนาโรงเรียน การจัดการศึกษาของโรงเรียนหากมีปัญหาให้ร่วมกันแก้ไข
 6. สร้างความภาคภูมิใจในผลงาน การพัฒนาการศึกษาาร่วมกัน โดยชุมชนเข้ารับรู้ความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนและร่วมกันภาคภูมิใจ
- องค์กรท้องถิ่นชุมชนที่มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาด้วยอีกองค์กรหนึ่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรท้องถิ่นตามระบอบประชาธิปไตยมีโครงสร้างอำนาจหน้าที่ที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ดังต่อไปนี้
1. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นสมาชิกอาจได้รับการคัดเลือกเป็นผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล ด้วย
 2. ทำหน้าที่ส่งเสริมเกษตรและกิจการสหกรณ์ การส่งเสริมพัฒนาการประกอบอาชีพและพัฒนาอุตสาหกรรมในครัวเรือน
 3. การคุ้มครอง การดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน้าที่ของ องค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชนที่สามารถนำมาให้การศึกษาในโรงเรียน

4. การออกข้อบังคับสภาพตำบล เพื่อใช้บังคับแก่ประชาชนในตำบลให้ถือปฏิบัติ
ในส่วนนี้ถ้าข้อบังคับที่สภาพตำบลกำหนดขึ้นมีลักษณะของการสร้างสรรค์ควรนำมาให้นักเรียนได้
เรียนรู้หรือศึกษาที่โรงเรียน

การพัฒนาคุณภาพตามรูปแบบวงจรของเดมिंग (PDCA)

การพัฒนาคุณภาพตามวงจรของเดมिंग เน้นถึงความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ แบบ
คงที่ในการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการบริการให้การศึกษาแก่ประชาชน ภายใต้การ
ปฏิบัติงานประจำของสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุถึงคุณภาพที่ดีกว่า ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียน
ประชาชน องค์กรท้องถิ่นพึงพอใจ จึงน่าจะมีการหมุนเวียน ขึ้นตอนต่างๆ ดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง
โดยให้ถือว่าคุณภาพต้องมาก่อนสิ่งอื่นใด ขึ้นตอนดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับ สี่ขั้นตอนของวงจร เด
มिंग ที่ตอบสนองความต้องการทางด้านการบริหารได้เป็นอย่างดี

วงจรเดมिंग



ภาพที่ 2.3 แสดงการพัฒนาคุณภาพตามรูปแบบวงจรของเดมिंग (PDCA)

ที่มา : กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2542:43)

วงจรเดมिंग ประกอบด้วย

1. การวางแผน (P) หมายถึงการวางแผนและปรับปรุงแผนการปฏิบัติงาน

ในปัจจุบัน

2. การปฏิบัติ(D) หมายถึง การประยุกต์ใช้แผนของผู้ปฏิบัติ

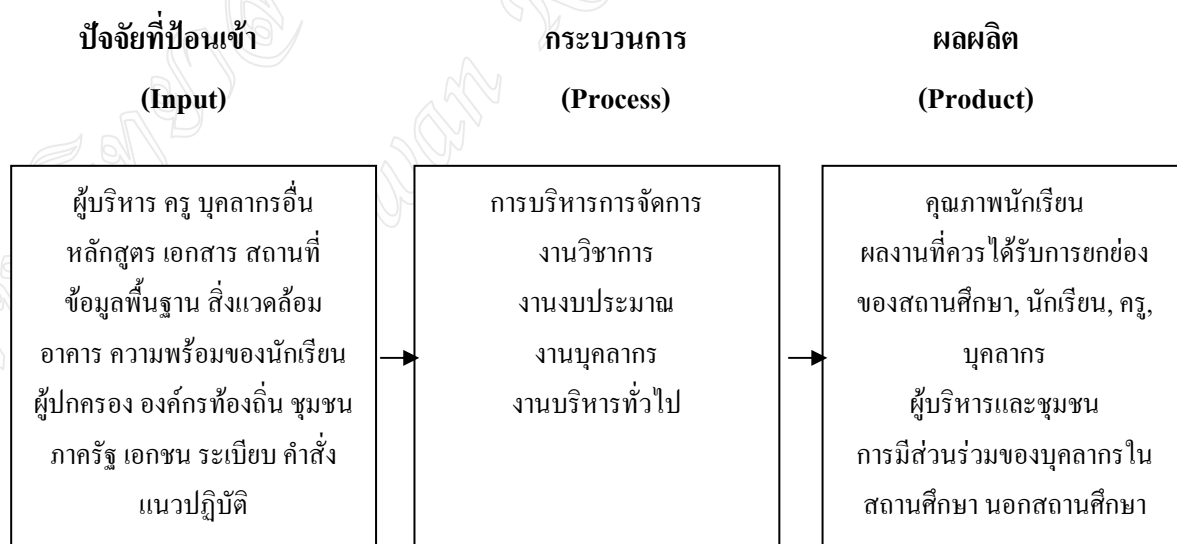
3. การ ตรวจสอบ (C) หมายถึง การตรวจว่าได้ผลงานตามแผน หรือได้มีการปรับปรุงตามความต้องการหรือไม่

4. การปรับปรุง แก้ไข พัฒนา (A) หมายถึง การป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ผิดพลาดอย่างเดียวกันอีกขณะเดียวกันก็กำหนดระเบียบแบบแผนเพื่อจะปรับปรุงการปฏิบัติงานอันใหม่ให้ดีขึ้น

หลักการ แนวคิด ทฤษฎี การบริหารการศึกษาที่ได้ประมวลมาข้างต้น เป็นแนวทางนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาสถานศึกษา ให้เข้าสู่ระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วงจร PDCA เป็นกระบวนการบริหารที่นำมาใช้พัฒนาคุณภาพตามมาตรฐาน

การจัดระบบพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาตามเกณฑ์คุณภาพ ผู้บริหารจะต้องตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้องชัดเจนเป็นปัจจุบันพร้อมที่จะรับการตรวจสอบ และพร้อมรับการประเมินจากภายนอก โดยมีองค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3 ด้าน



ภาพที่ 2.3 แสดงระบบการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.(2541:34)

ด้านปัจจัย หมายถึง ด้านการบริหาร ด้านครู-อาจารย์ ด้านการเรียนการสอน สื่อการสอนด้านชุมชนและนักเรียน ปัจจัยรอง ได้แก่ ความพร้อมของโรงเรียน ด้านการจัดกิจกรรม สนับสนุนการเรียนการสอน ด้านความร่วมมือกับชุมชน ด้านคุณภาพ อนามัยของนักเรียน ปัจจัยด้านการนิเทศ (เกรียงศักดิ์ ศรีลาพัฒน์. 2536 : 64-67)

ด้านกระบวนการ หมายถึง การบริหารจัดการด้านปัจจัยต่างๆ ให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนด และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและประเทศชาติ

ด้านผลผลิต หมายถึง คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา เป็นส่วนที่ฉายภาพ ความสำเร็จของงานในกิจกรรมต่างๆ ว่าผลงานนั้นๆ มีเอกสาร มีรายงานผล และหลักฐานอื่นที่บ่งบอกถึงควมมีคุณภาพในระดับสูงจริง หรือผลงานที่ดีจะต้องเน้นที่คุณภาพของนักเรียนเป็นสำคัญ โดยจะส่งผลถึงความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารคณะครู บุคลากร ในสถานศึกษามีความเจริญก้าวหน้าเป็นผลดีต่อชุมชนสังคมและประเทศชาติ

การพัฒนาคุณภาพระบบบริหารจัดการศึกษา

กระบวนการในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

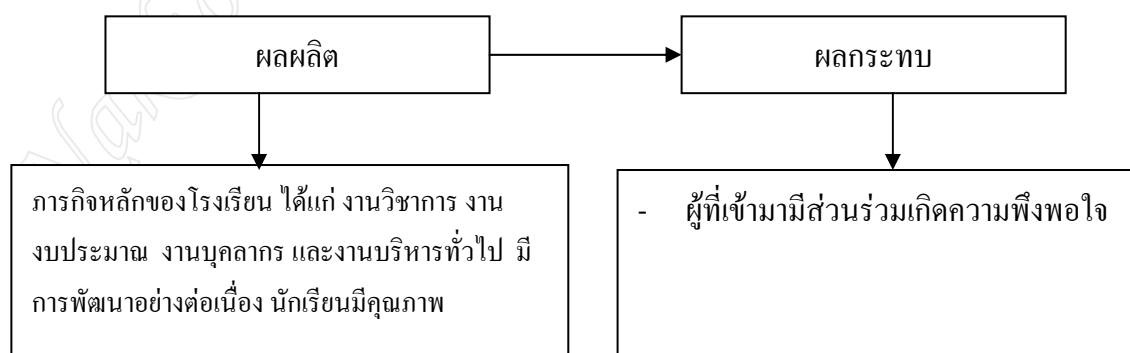
กระบวนการ หมายถึง วิธีการ กิจกรรม เทคโนโลยีในการบริหารงานที่เป็นขั้นตอน ทำให้เกิดผลผลิต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กระบวนการเป็นสาเหตุให้เกิดผลผลิต



ภาพที่ 2.5 แสดงตัวอย่างกระบวนการจัดกิจกรรม

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.(2541อ้างถึงใน องค์กรประสงค์.2546 :36)

ผลกระทบ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากผลผลิต หรือนำผลผลิตไปใช้ต่อแล้วจะได้ผล อย่างอื่นที่ดีหรือไม่ดีตามมา



ภาพที่ 2.6 แสดงถึงการส่งผลกระทบในทางที่ดี

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.(2541อ้างถึงใน องค์กรประสงค์.2546 :36)

การพัฒนาสถาบันการศึกษาให้ก้าวไปสู่สภาพที่คาดหวังขึ้นอยู่กับการปัจจัยหลายประการที่ร่วมกันส่งผล แต่ปัจจัยที่สำคัญๆ ก็คือ การพัฒนาต้องเริ่มต้นจากความต้องการของสถานศึกษาเอง และชุมชนนั้นเองชุมชนต้องร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหาพร้อมกันปฏิบัติตามแนวทางที่คิดไว้และร่วมรับผิดชอบในผลของการกระทำแนวทางการพัฒนาต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และข้อจำกัด ในการดำเนินงานของสถานศึกษาและชุมชนในการพัฒนา สิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ต้องพิจารณาถึงส่วนที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วยและจะต้องพัฒนาควบคู่กันไป ไม่แยกส่วนกันพัฒนา มีการกำกับ ติดตามผลอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ และมีการนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: F.G.D)

การสนทนากลุ่ม เป็นเทคนิคอันหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยหลักการ ของการเชิญผู้เป็นกลุ่มเป้าหมายมานั่งคุยกับนักวิจัยซึ่งเป็นผู้ดำเนินการสนทนาในเรื่องที่เตรียมไว้ ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำการสนทนากลุ่มมาใช้ในการสร้างรูปแบบการพัฒนาครูตามมาตรฐาน การประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชายนาท ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการแนวคิดของการดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ความหมายและหลักการของการจัดสนทนากลุ่ม

โยธิน แสงดี (อ้างถึงใน พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. 2540 : 65) ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่ม หมายถึง การรวบรวมข้อมูลแบบการนั่งสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลในลักษณะ “จับเข้า คุยกัน” ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลนี้ได้จาก การคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ผู้สนใจศึกษาได้กำหนดไว้ โดยถือหลักว่า ผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้เป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ และเกี่ยวข้องในประเด็นที่นักวิจัยสนใจศึกษา และคาดว่าจะจะเป็นกลุ่มบุคคลที่ให้เนื้อหาสาระในการศึกษาได้ละเอียดและดีที่สุด (Key Informants) ที่ควรจะมีลักษณะต่าง ๆ ตลอดจนภูมิหลังที่ใกล้เคียงกันมากที่สุด เพื่อต้องการที่จะแก้ไขปัญหาไม่ให้เกิดการครอบงำทางปัญญา หรือความคิดของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มด้วยตนเอง

เบิร์ก (Berg. 1995 : 68) ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่ม หมายถึง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ในสิ่งแวดล้อม หรือสถานการณ์หนึ่ง ๆ โดยใช้กลุ่มคนที่เป็นผู้รู้เรื่องที่จะศึกษาชัดเจนเข้าสนทนากลุ่มภายใต้การนำของผู้ดำเนินการสนทนาภายในเวลาจำกัด เมื่อมีการเลือกที่เหมาะสมจะเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สนทนาภายในกลุ่ม ความคิดเห็นของคน ๆ หนึ่งในกลุ่ม จะไปกระตุ้นให้ผู้ร่วมกลุ่มคนอื่น ๆ อยากแสดงความคิดเห็น เป็นการระดมสมองของสมาชิกในกลุ่ม

วอห์น, ชุมและสินากัป (Vaughn, Schumm and Sinagub. 1996 : 5) ได้ให้ความหมาย

ของการสนทนากลุ่ม หมายถึง การรวบรวมบุคคลที่เป็นเป้าหมายที่ได้รับการถูกร้องจำนวน 6-12 คน โดยมีลักษณะที่คล้ายกัน มีผู้ดำเนินการสนทนาพร้อมด้วยคำถามที่ได้รับการจัดเตรียมเพื่อไปสู่การตอบสนองของผู้ร่วมสนทนาโดยมีจุดมุ่งหมายในการให้ผู้สนทนาแสดงการรับรู้ความรู้สึกทัศนคติ และความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา การสนทนากลุ่มจะไม่ก่อให้เกิดข้อมูลเชิงปริมาณที่สามารถอ้างอิงไปยังประชากรกลุ่มใหญ่ได้

กล่าวโดยสรุปกระบวนการสนทนากลุ่ม เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการนั่งสนทนากลุ่มจากกลุ่มผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ และเกี่ยวข้องในประเด็น ที่สนใจศึกษา เพื่อให้ได้ข้อสรุปของข้อมูลที่สมบูรณ์ตรงตามประเด็นที่ศึกษาการจัดสนทนากลุ่มนั้นมีวิวัฒนาการมาจากการนั่งสนทนากลุ่มย่อย ดังนั้นกลุ่มนี้จะต้องมี ผู้ร่วมสนทนามากกว่า 3-4 คน เพราะการสนทนากลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่นักวิจัยจัดขึ้น ไม่ใช่เป็นกลุ่ม ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่ใช่กลุ่มที่เจอ ๆ คนมารวมตัวกันเอง แต่เป็นกลุ่มที่นักวิจัยรวมกลุ่มขึ้นมาโดยเชิญผู้ให้ข้อมูลมานั่งรวมกันเป็นวงกลม แล้วซักถามพูดคุยและสร้างบรรยากาศในวงสนทนา ให้เป็นธรรมชาติ และให้มีการเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการอภิปราย สร้างบรรยากาศให้ทุกคนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันร่วมกันถกประเด็นปัญหาทางการวิจัย ผลจากการทดลองขนาดของกลุ่มพบว่า กลุ่มคนที่มีขนาด 7-8 คนนี้ เป็นกลุ่มที่จะทำให้มีการอภิปรายกว้างขวาง ถ้าหากกลุ่มมีขนาดใหญ่กว่านี้บรรยากาศของกลุ่มจะไม่เป็นวงสนทนากลุ่มเดียวมีแนวโน้มจะแบ่งฝ่ายเป็นการยากในการถาม ตลอดจนการควบคุมบรรยากาศของสนทนากลุ่มพิธีกรนั้นอาจจะคุมเกมสนทนาไม่อยู่และไม่สามารถจะเจาะคำถามได้ละเอียด เนื่องจากว่ากลุ่มใหญ่ ถูกแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ แล้วจะไม่สะดวกนักในการถาม การซักใช้เจาะจงของสมาชิกกลุ่มทั้งหมด (โยธิน แสวงดี อ้างถึงใน พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. 2540 : 66-69)

2. หลักการคัดเลือกสมาชิกในการสนทนา

การคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการทำวิจัยโดยการจัดการสนทนากลุ่ม เรียกได้ว่าสำคัญเท่า ๆ กับการดำเนินการสนทนากลุ่มเลยทีเดียว เพราะถ้าไม่ได้บุคคลตรงตามเป้าหมายมาเข้าสนทนากลุ่ม ผลการสนทนาก็จะไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือถ้าได้คนประเภทก่อกวนก็จะทำให้การสนทนากลุ่มล้มเหลวกลางคัน หรือถ้าได้บุคคลที่ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นและพูดจาขาดจานคุณภาพของข้อมูลก็ค่อยลงไป นักวิจัยควรคำนึงว่าโดยหลักของการจัดการสนทนากลุ่มแล้วสมาชิกกลุ่มไม่ใช่จะเป็นใครก็ได้ เพราะแม้ว่าการวิจัยเชิงคุณภาพ ไม่นับการเป็นตัวแทน แต่การวิจัยลักษณะนี้นั้นถึงการที่สมาชิกกลุ่มเป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมาย ที่จะสามารถพูดคุยได้ตอบในรูปแบบของกลุ่มการสนทนาในอันที่จะแสดงทัศนะและค่านิยมของสังคม ตลอดจนสะท้อนถึงประสบการณ์รอบ ๆ ตัวได้ดี โดยมี

ขั้นตอนในการดำเนินการคัดเลือก ดังนี้ (วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ อ้างถึงใน พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. 2540 : 77 - 82)

2.1 การเลือกพื้นที่เพื่อจะได้ผู้เข้าร่วมกลุ่ม อาจดำเนินการได้ 2 วิธี คือ การเลือกพื้นที่ที่จะตามวัตถุประสงค์ เป็นการเลือกพื้นที่ที่คนส่วนมากนั้นมีคุณสมบัติตามที่เรต้องการ และอีกวิธี คือ การสุ่มตัวอย่าง อาจจะเป็นการสุ่มอย่างง่าย หรือการสุ่มตัวอย่างแบบขั้นตอน

2.2 การคัดเลือกคนจากกลุ่มตัวอย่างในขั้นต้น เมื่อได้พื้นที่แล้วก็ต้องหาผู้เข้าร่วมกลุ่มโดยการคัดเลือกและจัดเป็นกลุ่ม ๆ ที่จะทำให้การสนทนากลุ่ม การคัดเลือกคนเข้ากลุ่มนั้นกระทำโดยใช้ผู้นำ หรือผู้รู้ในชุมชน หรือการสุ่มตัวอย่างจากรายชื่อที่คัดไว้

2.3 การทำแบบคัดเลือกเพื่อคัดเลือกผู้ที่จะเข้ากลุ่ม ในแบบคัดเลือกนั้นนักวิจัยจะต้องกำหนดคุณสมบัติที่ต้องการไว้ เพื่อใช้คัดเลือกคนที่อยู่ในข่ายที่ว่าคนไหนที่ต้องการเชิญมา

2.4 การพบปะและกรอกแบบคัดเลือก เมื่อได้รายชื่อแล้วก็จะไปเยี่ยมบุคคลเหล่านั้นเพื่อพิจารณา โดยนักวิจัยจะพูดคุยเพื่อสอบถามข้อมูลและกรอกลงในแบบคัดเลือก

2.5 ประชุมตกลงหรือผู้เข้าร่วม เมื่อทำการเยี่ยมพบเสร็จสิ้นหมดแล้ว จะนำแบบคัดเลือกมาพิจารณา เพื่อตกลงว่าบุคคลนั้นเหมาะสมที่จะเข้ากลุ่มหรือไม่

2.6 เตรียมบัตรนัดและแจกบัตรนัด เมื่อได้ตกลงในบุคคลที่จะเชิญเข้ากลุ่ม แล้วก็จะทำบัตรนัดโดยจะเขียนชื่อวัน เวลา และสถานที่ลงในบัตรนัด ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นการให้ความสำคัญกับผู้ที่จะเข้าร่วมประชุม

สรุปได้ว่า การสนทนากลุ่ม เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่นิยมใช้กัน ซึ่งการรวบรวมข้อมูลก็คือ ผู้วิจัยจะต้องนัดหมายผู้ให้ข้อมูลมาประชุมร่วมกัน และบุคคลที่มาประชุมกันจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการทราบ ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณ เพราะได้มาจากความคิดเห็น และความรู้สึกของผู้มาประชุม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของชุมชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

พิสนธ์ หิรัญวงษ์ (2541) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารโดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียน

ประถมศึกษา มีการบริหารงานโดยให้บุคลากรมีส่วนร่วม ในการบริการงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เรื่องการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามาใช้ประโยชน์จากโรงเรียน และร่วมพัฒนาโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และในเรื่องการประชาสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เช่นกัน

สัมพันธ์ อุปลา (2541) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในงานกิจการ นักเรียนมากกว่าด้านอื่น ๆ ปัญหาการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่สำคัญ คือ ชุมชนเข้าใจว่า การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียนเท่านั้น สำหรับข้อเสนอแนะที่สำคัญคือบุคลากรในโรงเรียนควรมีนุสัยสัมพันธที่ดีกับชุมชน และชุมชนควรมีส่วนร่วมรับรู้การตัดสินใจกำหนดนโยบายของโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่สำคัญ คือ เมื่อมีการประชุมคณะกรรมการโรงเรียนมักไม่แสดงความคิดเห็น ส่วนใหญ่จะคล้อยตามประธานในที่ประชุม

สำหรับข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ โรงเรียนต้องยอมรับในความสามารถในการตัดสินใจของคณะกรรมการโรงเรียนให้มากขึ้น

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542, อ้างถึงใน ณรงค์ ประสงค์ 2546:51) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนและ โรงเรียนเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ในโรงเรียนมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนและโรงเรียนมีส่วนร่วมกัน ในการจัดการศึกษาค่อนข้างชัดเจน แต่บางกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วมน้อยและ ไม่ชัดเจนในส่วนของการมีส่วนร่วมชัดเจน เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมจัดการ การศึกษาที่สำคัญในโรงเรียน ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาและโรงเรียนอาจจะศึกษา เพื่อพิจารณาเป็นแนวทางนำไปใช้ในการ จัดการการศึกษาของโรงเรียนร่วมกัน

วิรพล โชคอำนวย (2531) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาการศึกษาระดับประถมศึกษา อำเภอศรีราชาและอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พบว่าการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการให้บริการมีความเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านความเห็นของชุมชนต่อโรงเรียนในการดำเนินงานต่างๆ ส่วนใหญ่พึงพอใจและเสนอแนะให้โรงเรียนปรับปรุงเรื่องการสอนพิเศษ การสร้างชื่อเสียงด้านกีฬา และความเอาใจใส่ของผู้บริหารโรงเรียน

ธีรวัฒน์ หมูวิเศษ (2538) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาตามธรรมชาติของผู้บริหารการศึกษา เขตการศึกษา 8 พบว่า ในด้านรูปแบบการบริหารนโยบายและแผน

ผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการกระจายอำนาจไปสู่ส่วนภูมิภาคและกำหนดขอบข่ายให้ชัดเจน รวมถึงให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ศุคาพร ปานกลั่น (2540) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงานโรงเรียนที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ผู้บริหารมีการดำเนินงานครบทั้ง 6 งาน โดยเฉพาะงานความสัมพันธ์กับชุมชน บริหารงานโดยได้ประชาสัมพันธ์ให้บริการแก่ชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

ภูพงศ์ ภู่อารณ (2540) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการกิจกรรมการศึกษาในระบบการศึกษา นอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้เกี่ยวข้อง คือชุมชน นักเรียน เห็นด้วยกับการบูรณาการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เข้ามาบูรณาการการศึกษาในระบบ ทั้งระบบ การดำเนินการ กิจกรรมและหลักสูตร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามความต้องการของชุมชน

ทิวา สุริยะ (2540) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานอาคารสถานที่ ของโรงเรียนดีเด่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลด้านอาคารสถานที่ ตั้งแต่การพัฒนาปรับปรุง ร่วมบำรุงรักษา มีส่วนรับผิดชอบ ตลอดจนมีการประเมินการใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่ากับการลงทุน ส่งผลให้โรงเรียนสวย สะอาด ร่มรื่นและเป็นระเบียบ

สมาน ศรีธรรม (2542) ได้วิจัยเรื่อง การนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ด้านการปฏิรูปหลักสูตร ศักยภาพของครูและท้องถิ่นยังมีไม่มากนัก ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นน้อยและที่สำคัญโรงเรียนยังขาดข้อมูลและความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติควรเน้นที่การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและครู โดยควรมีการอบรมให้ความรู้ในแนวทางและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรที่สามารถปฏิบัติได้ เพื่อให้หลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

จันทร์ ไชยมูล (2544) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนไปศึกษาดูงานและเรียนรู้จากแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษาวิเคราะห์สภาพและปัญหาของท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนา การนำปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม การจัดเตรียมงบประมาณ ปัญหาที่โรงเรียนประสบคือ การขาดงบประมาณในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้าน ไม่มีความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและทักษะในการเขียนเนื้อหาเป็นลายลักษณ์อักษร และไม่มีเวลาสอน

ตำราญ หารประเสริฐ (2544) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภออุเวียง จังหวัดขอนแก่น พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมมาก คือ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน และด้านที่มีส่วนร่วมน้อยคือ ด้านการให้ความเห็นชอบการจัดทำสาระหลักสูตรท้องถิ่น ปัญหาที่สำคัญคือ คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่รู้หน้าที่ดีพอ ขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา รองลงมาคือ ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญ การคัดเลือกคนเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ยังไม่ได้คนที่มีความรู้ความสามารถ ในการจัดการศึกษาและมีการประชุมเพื่อปฏิบัติงานในหน้าที่น้อยมาก

จิณณภัทร สัยศรี (2545) ได้วิจัยเรื่องการเปรียบเทียบความต้องการที่จะได้รับการพัฒนา ความรู้และทักษะการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มี สถานภาพแตกต่างกัน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความต้องการที่จะได้รับการ พัฒนาความรู้และทักษะการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน อยู่ระดับมาก และข้อเสนอแนะงานวิจัย ที่ว่า ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการกำหนดกรอบของ เนื้อหาและกระบวนการในการอบรม ซึ่งจะทำการอบรมเป็นไปตามความต้องการและเกิด ประสิทธิภาพ

ณัฐนันท์ เพียงกระโทก (2546) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนนาร่อง ระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า 1) ด้านบริหารวิชาการ ชุมชนมีส่วนร่วมในเรื่องการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาสื่อและ เทคโนโลยี โดยมีส่วนร่วมในลักษณะร่วมคิด ร่วมประเมิน 2) ด้านการบริหารงบประมาณ ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร การลงทุนทางการศึกษาและการตั้งงบประมาณ 3) ด้านการบริหารบุคคล ชุมชนมีส่วนร่วมในการเตรียมการบริหารบุคลากร การเสริมสร้างวินัยและ จรรยาบรรณ การพัฒนาครู 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมศิลปะ และวัฒนธรรมและศาสนาปัญหาที่พบ (1) ด้านการบริหารวิชาการคือ ครูสอนหลายวิชา จึงไม่มี เวลาประสานงานชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจ หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) ด้านการบริหารงบประมาณ ชุมชนไม่มีความรู้และเข้าใจ ในการจัดตั้งงบประมาณ (PBB) และปัญหาทางเศรษฐกิจ ไม่เอื้อต่อการสนับสนุนโรงเรียน (3) ด้านการบริหารบุคคลครูมีงานสอนมาก ไม่มีเวลาเวลาติดต่อชุมชน นโยบายโรงเรียน

ไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป ชุมชนขาดทักษะการวางแผน หรือขาดความชำนาญในการกำหนดนโยบาย การมีส่วนร่วมถูกจำกัดเฉพาะการเข้าร่วมฟังชี้แจง เท่านั้น

กัลยา พิเศษ(2547) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมด้านพัฒนาบุคลากร ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดเทศบาล จังหวัดชัยนาท พบว่า คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยเมื่อพิจารณา รายด้านพบว่ามีส่วนร่วมในการกำหนดความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรอยู่ในระดับปานกลางและ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย 3 ด้าน คือ วางแผนพัฒนาบุคลากร ปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาบุคลากรและ ประเมินผลการพัฒนาบุคลากร

ประสิทธิ์ ศรีจันทร์ (2548) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอบรรพตพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน อยู่ ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาด้านวิชาการมากเป็นอันดับ 1 ด้านการบริหารทั่วไปมีปัญหามากเป็น อันดับ 2 ด้านการบริหารงบประมาณมากเป็นอันดับ 3 และด้านบริหารบุคลากรมีปัญหาเป็นอันดับ สุดท้าย เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีปัญหามากที่สุดในด้านวิชาการ คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายและแผนปฏิบัติการของโรงเรียน อันดับที่สอง คือ การจัดหาวิทยากร ภายนอกทั้งในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่นมาให้ความรู้กับนักเรียน

เอกวิทย์ บุญยะคงรัตน์ (2547 : 45) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อ ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยม สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยนาท พบว่า ได้รูปแบบการพัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มี 4 ขั้นตอน ตามกระบวนการ PDCA ของเดมิ่ง

วันทนา ปทุมเทศวิวัฒน์ (2536) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการตัดสินใจของผู้บริหารสตรี โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ผู้บริหาร สตรีส่วนใหญ่ใช้วิธีประชุมร่วมกับกลุ่มผู้ใต้บังคับบัญชาแล้วร่วมกันตัดสินใจ โดยยึดความเห็นของกลุ่มเป็นสำคัญ

ธิดิยา จันทพลาบูรณ์ (2536) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของบุคลิกภาพและพฤติกรรม การตัดสินใจสั่งการของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารมี บุคลิกภาพความเข้าใจตนเองและผู้อื่น ความต้องการเป็นผู้นำในระดับสูง มีพฤติกรรมการตัดสินใจสั่งการมากที่สุดในแบบที่ คือ ประชุมปรึกษาหารือ อภิปรายปัญหา ประเมินทางเลือก ร่วมกันกับผู้ใต้บังคับบัญชาแล้วทำการตัดสินใจร่วมกัน

จันทร์ศรี ภักดีวงศ์ (2538) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมากในทุกๆ ด้าน ตั้งแต่การวางแผน กำหนดนโยบาย การปฏิบัติงาน การร่วมประเมินติดตามการดำเนินงาน โครงการและกิจกรรมของโรงเรียน มีการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดการศึกษา

พองจันทร์ สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา (2539) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการปรับปรุงโครงสร้างของ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ พบว่า โครงสร้างของมหาวิทยาลัยในระบบราชการเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ทั้งด้าน บริหารงานบุคคล ด้านบริหารการเงิน และด้านบริหารวิชาการ เนื่องจากระบบราชการมีกฎเกณฑ์ ระเบียบและขั้นตอนในการปฏิบัติมาก มีสายบังคับบัญชาที่ยาวเพราะเป็นระบบที่รวมอำนาจไว้ที่ ศูนย์กลาง ดังนั้นโครงสร้างของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลซึ่งไม่เป็นส่วนราชการ (ออกนอก ระบบ) แต่เป็นนิติบุคคล ภายใต้อำนาจดูแลของทบวงมหาวิทยาลัย บุคลากรมีฐานะเป็นพนักงานของ รัฐ มีระบบการเงินที่คล่อง การสั่งการสิ้นสุดที่ระดับสภามหาวิทยาลัยในและอื่น ๆ การเป็นนิติบุคคล จึงเป็นโครงสร้างที่เอื้อต่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ

วิภ จันทรา (2540) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขต ชนบทของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่ ส่งเสริมการบริหารโครงการมากที่สุด ได้แก่บุคลากรเข้าใจบทบาทหน้าที่ การวางแผน การจัด องค์การ การงบประมาณ การประสานงาน มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนของโรงเรียน ปัจจัยที่เป็นปัญหามากที่สุดจะเกี่ยวข้องกับด้านงบประมาณที่ได้รับจากหน่วย เหนือ มีการนิเทศกำกับติดตามไม่ต่อเนื่อง ด้านการวางแผนพบว่าควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ วางแผน จากการ สัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้าน พบว่าส่วนใหญ่ไม่ทราบนโยบายและแผนงานโครงการที่มี ต่อชุมชน ชุมชนควรมีส่วนร่วมและให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้และดำเนินการให้จริงจัง สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

สกุล หล้าปาวงศ์ (2540) ได้วิจัยเรื่อง ชุมชนกับการจัดการศึกษาแบบศูนย์โรงเรียน เพื่อ พัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในส่วนที่ เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ชุมชนเห็นด้วยอย่างยิ่งที่ทางราชการเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแบบศูนย์โรงเรียน ได้แก่ การสนับสนุนด้านการเงิน ด้านแรงงานและวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่างๆ

ศักราช ฟ้าขาว (2540) ได้วิจัยเรื่อง การปฏิรูปการบริหารการศึกษาตามธรรมชาติของ คณะกรรมการการศึกษา การศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ของจังหวัดน่าน พบว่า คณะกรรมการ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ความเป็นเอกภาพทางการศึกษาควรให้การศึกษาอยู่ภายใต้ กฎหมาย

เดียวกัน หน่วยงานหลักหน่วยงานเดียว ในการบริหารการศึกษา ควรแยกงานการศึกษาออกจากงานด้านศาสนาและวัฒนธรรม และควรให้องค์กรเป็นนิติบุคคล

สนอง เครือมาก (2540) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า 1) สภาพทั่วไปของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาส่วนมากคณะกรรมการในโรงเรียนเป็นผู้คัดเลือก 2) โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดประชุมคณะกรรมการโรงเรียนเพียงปีละครั้ง 3) คณะกรรมการโรงเรียนมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และมีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้อย่างน่าพอใจ 4) ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่พบว่ามีอุปสรรคในทุกด้านอยู่ในระดับน้อย

สมชาติ นวสุกุล (2541) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา ด้านโรงเรียนและสถานที่ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านงบประมาณและวิชาการคือการส่งเสริมให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ วิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมร่วมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน กิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาท้องถิ่น และการจัดโรงเรียนเป็นแหล่งวิชาการ ขั้นตอนการดำเนินงานมีการประชุมชี้แจง แต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียน คณะทำงานศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา วิเคราะห์และกำหนดความต้องการ ประสานหน่วยงานอื่น เพื่อจัดหางบประมาณมาสนับสนุน ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก มีการกระจายอำนาจในการบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น มีการระดมสรรพกำลังจากทุกฝ่าย กำหนดสภาพความสำเร็จของงานและการประชาสัมพันธ์ผลงาน

ยุทธชัย ชูชัย (2544) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการวางแผน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม คือ ความต้องการให้ชุมชนเจริญก้าวหน้าความศรัทธาที่มีต่อระบบการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ความศรัทธาที่มีต่อผู้บริหารและคณะครู

ประสิทธิ์ สุขชุม (2544) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบบทบาทการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดอ่างทอง ตามการรับรู้ของอาจารย์และผู้นำชุมชน พบว่า โรงเรียนควรกำหนดนโยบาย จัดทำแผนงานและโครงการให้ชัดเจน โดยผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้นำชุมชน ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดรายละเอียดให้ชัดเจนจะทำให้การจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ตำราญ หาญประเสริฐ (2544) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ภูเวียง จังหวัดขอนแก่น พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมมาก คือการ เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนและด้านที่มีส่วนร่วมน้อย คือ ด้านการให้ความ เห็นชอบด้านการจัดทำสารหลักสูตรท้องถิ่น ปัญหาที่สำคัญ คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน ไม่รู้หน้าที่ดีพอ ขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา รองลงมา คือ ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญ การคัดเลือกคนเป็นคณะกรรมการสถานศึกษายังไม่ได้คนที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดการศึกษา และมีการประชุมเพื่อปฏิบัติงานในหน้าที่น้อยครั้งมาก

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เฮย์ (Hay.1951,อ้างถึงใน สรรเสริฐ ชัยบุรินทร์ 2546) ได้วิจัยเรื่อง การร่วมกิจกรรมทาง สังคมของประชาชนในชนบท ผลการวิจัยพบว่า การที่บุคคลมีส่วนร่วมทางสังคมนั้น มีปัจจัยที่ เกี่ยวข้องคือ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางอาชีพและที่อยู่อาศัยโดย บุคคล ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจต่ำ จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนน้อยกว่าบุคคลที่ มี

สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมสูง

อาคเทอร์ (Akther .1977 ,อ้างถึงใน สมเกียรติ ชานุตะปะ 2544) ได้วิจัยเรื่อง ถึงการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทในประเทศกำลังพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุที่สำคัญ ยิ่งประการหนึ่งของความล้มเหลวของโครงการพัฒนาชนบทในประเทศกำลังพัฒนาคือ ประชากร ในชนบทมิได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทจึงทำให้ขาดความสำนึกในการเป็นเจ้าของโครงการ และยังผลให้เกิดปัญหาขาดการบำรุงรักษาหลังจากโครงการเสร็จสิ้นแล้ว

อเมนู เทคา (Amenu – Tekaa. 1988,อ้างถึงใน สรรเสริฐ ชัยบุรินทร์.2546) ได้วิจัยเรื่อง ทักษะของชุมชนในการมี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชาวอินเดียน แคนาดา ผลการวิจัย พบว่า โครงการทางด้านการศึกษามีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จ ในชุมชนที่ประชาชนมี ส่วนร่วมในโครงการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่ ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนจะมี ความสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชน นั้น ๆ และเมื่อประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งในการ จัดการศึกษา จะทำให้การศึกษา ประสบความสำเร็จได้ งานวิจัย ของอเมนู เทคา เน้นที่การมี ส่วนร่วมจะนำไปสู่ความสำเร็จตาม เป้าหมายของการศึกษา ทั้งนี้ครูใหญ่หรือผู้บริหารจะต้องมี บทบาทช่วยส่งเสริม

กูซแมน (Guzman. 1988,อ้างถึงใน วันชัย อยู่สำแดงกิจ.2538) ได้วิจัยเรื่อง ผลของการมีส่วนร่วม ในการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาการเป็นผู้นำในรัฐ โคลราโด งานวิจัยเรื่องนี้ศึกษาถึงผลการมี

ส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นผู้นำ ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้เข้ามีส่วนร่วมจะได้ประสบการณ์ ความเข้าใจ ความรู้ และทักษะในการแก้ปัญหา 2. มีทักษะในการสื่อสารและความขัดแย้งทางด้านการบริหารเพิ่มสูงขึ้น 3. เกิดการพัฒนาทางด้านการบริหาร 4. มีบรรยากาศและวัฒนธรรมขององค์กรที่ดี 5. บรรยากาศและวัฒนธรรมขององค์กรจะได้รับการพัฒนา 6. การเกิดการเปลี่ยนแปลง 7. สมาชิกกำหนดแหล่งที่มาของการศึกษา 8. มีกระบวนการวางแผนร่วมกันเพื่อให้เกิดการศึกษา 9. มีกระบวนการปฏิบัติเกี่ยวกับโครงการและโครงสร้างของคณะกรรมการ 10. มีกระบวนการทำงานที่ชัดเจน 11. สมาชิกในลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 12. ความเป็นผู้นำไม่ได้ถูกกำหนดโดยบทบาททางการทำงาน 13. สมาชิกเป็นผู้กำหนดแนวทางในการพัฒนา 14. ผลลัพธ์ไม่ได้เกิดจากบทบาททางด้านหน้าที่การทำงาน โดยไม่มีการวางแผน

ชูลท์ (Schultz, 1989, อ้างถึงใน สัมพันธ์ อุปลา. 2541) ได้วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของคณะครูโรงเรียนรัฐบาลรัฐมินิโซตาในการพัฒนาโครงการประเมินผลและทัศนคติต่อการประเมินผล โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ คือศึกษาระดับความเกี่ยวข้องของครูในการประเมินผลพร้อมด้วยทัศนคติของครู ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์กันระหว่างความเกี่ยวข้องของครูในการตัดสินใจ

โพลโลซซี่ (Pollozzi . 1981:1481, อ้างถึงใน สรรเสริญ ชัยบุรินทร์. 2546) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบของชุมชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของโรงเรียนท้องถิ่นในรัฐนิวเจอร์ซีย์ พบว่า ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนได้ให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ความร่วมมือทั้งสองฝ่ายคือ โรงเรียนไม่ควรอยู่ติดกับนโยบายมากนัก ส่วนฝ่ายชุมชนควรจะเกี่ยวข้องกับนโยบายที่สัมพันธ์กับความสามารถที่ตนเองจะทำได้

โรมีโร (Romero. 1989:3127-A, อ้างถึงใน เดชชัย บุญเลิศ. 2546:42) ได้วิจัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ เพื่อประเมินผลกระทบของการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองชาวเปอร์โตริกัน ในการศึกษาพิเศษ การวิเคราะห์ข้อมูลชี้ให้เห็นว่า ผู้ปกครองโดยทั่วไปมีส่วนร่วมในระดับที่ต่างกันในทุกด้าน ของกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กผู้ด้อยโอกาสและมักจะแก้ปัญหา โดยระบบที่ไม่เป็นทางการมากกว่าที่จะดำเนินการในคณะกรรมการกลางการศึกษา ผู้ปกครองแสดงความรู้บางประการเกี่ยวกับประเภทของการศึกษาพิเศษและโดยทั่วไปแสดงความพึงพอใจต่อบริการที่เด็กได้รับการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกัน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในด้านบวกระหว่างการเข้ามีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และความรู้ของผู้ปกครองเกี่ยวกับบริการการศึกษาพิเศษ อย่างไรก็ตามระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองไม่มีความเกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญ ต่อการมีส่วนร่วมหรือความรู้เกี่ยวกับบริการที่ได้รับ

ชูเลอร์ (Schuler. 1990 : 2595 – A, อ้างถึงในณรงค์ ประสงค์.2546:53) ได้วิจัยเรื่อง การเข้าร่วมของประชาชนในการตัดสินใจด้านการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยมินเนโซตา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วม การเข้าร่วมโดยไม่มีประสิทธิภาพเกิดจากขาดการสื่อสาร ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมของประชาชน ได้แก่ การพัฒนาความเข้าใจในมหาวิทยาลัย ปัญหาได้แก่ การเข้าร่วมในระดับพื้นฐาน การเข้าร่วมเพียงเรื่องเดียว การเข้าร่วมโดยขาดความเข้าใจในสถานการณ์ทั้งหมด การขาดข้อตกลงเกี่ยวกับการเข้าร่วมของประชาชน การขาดความจริงใจและความพยายามอย่างเท่าเทียมกันของผู้เกี่ยวข้อง

มาร์โคไลน์ (Marcoline. 1990 : 170 – A, อ้างถึงในณรงค์ ประสงค์.2546:53) เป็นอีกคนหนึ่งที่ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมกับการตัดสินใจ เขาได้วิจัยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครู และผู้บริหารโรงเรียนในรัฐเพนซิลวาเนียงานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาสนับสนุนความคิดที่ว่าความแตกต่างกันในการพิจารณาของครู และผู้บริหารในเรื่องการตัดสินใจร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลการวิจัยพบว่า อายุของผู้บริหาร ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แม้ว่าครูและผู้บริหารจะมีความเชื่อพื้นฐานร่วมกัน ไม่เป็นไปตามแบบแผนดั้งเดิม ยิ่งไปกว่านั้นยังมีความแตกต่างที่สำคัญปรากฏขึ้น ถ้าเปรียบเทียบครูกับผู้บริหารในกระบวนการตัดสินใจทั้งหมด

ฮาร์โรลด์ (Harold.1983, อ้างถึงใน ประสิทธิ์ ศรีจันทร์.2548 : 42) ได้วิจัยเรื่อง อำนาจบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนศึกษาในการบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย และการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของท้องถิ่น

จากการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและตำรา ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จากการบริหารโรงเรียนวัดสะพานหิน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารทั่วไป การพัฒนาคุณภาพไม่เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา โดยเฉพาะ มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ทั้งนี้ เกิดจากขาดความร่วมมือในการดำเนินงานจากบุคลากรฝ่ายต่างๆ ได้แก่ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ขาดการเผยแพร่ ให้ทุกฝ่ายได้รับทราบนโยบาย เป้าหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ แนวทางดำเนินการต่างๆ อย่างทั่วถึงขาดการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนร่วมดำเนินการ และร่วมตัดสินใจ หากทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและนำผลการประเมินมาปรับปรุงอย่างจริงจัง ก็จะสามารถพัฒนาการศึกษาไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาต่อไป

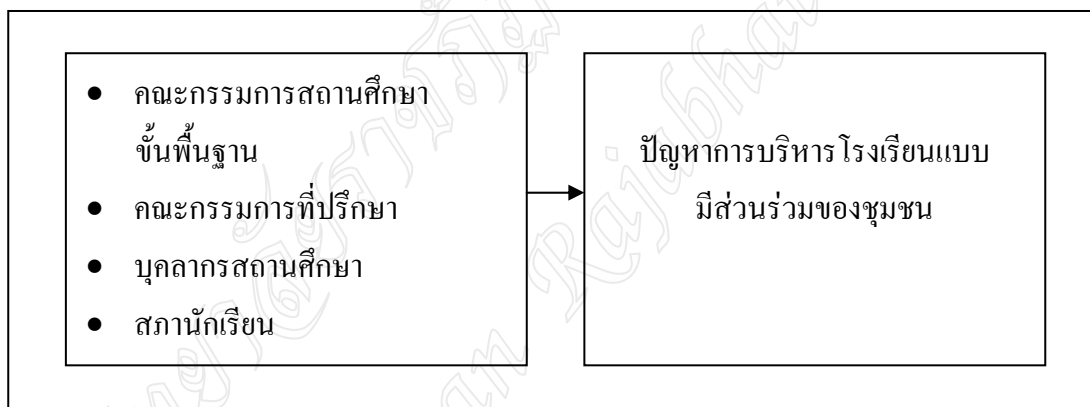
จากข้อมูลและแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถเสนอกรอบความคิดในการวิจัย การบริหาร

โรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท เพื่อให้สามารถนำผลจากการวิจัยไปพัฒนาปรับปรุงและดำเนินการได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป ดังนี้

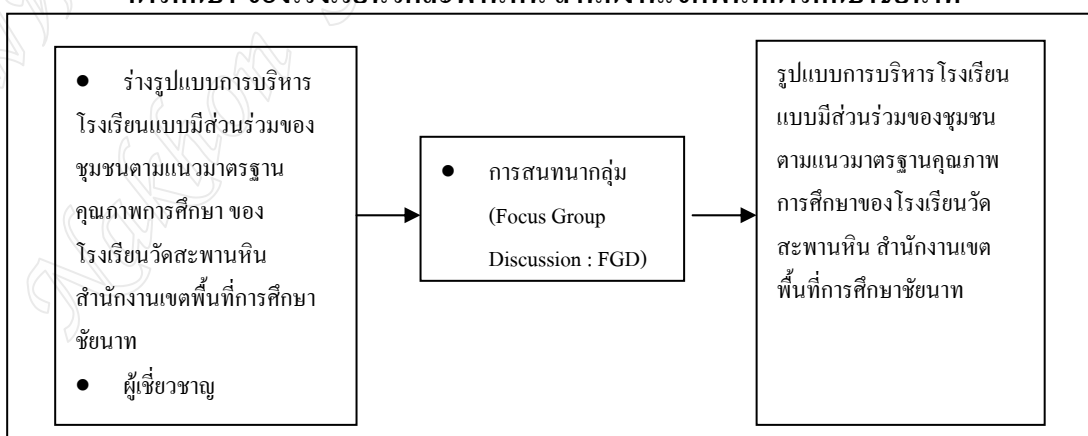
กรอบความคิดในการวิจัย

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สามารถนำเสนอกรอบความคิดในการวิจัย การบริหาร โรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท



ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพ การศึกษา ของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท



ภาพที่ 2.9 แสดงกรอบความคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนาเพื่อการศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียน แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษาและพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา โรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีรายละเอียดของการดำเนินการดังนี้

1. ขั้นตอนการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียน แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษาโรงเรียนวัดสะพานหิน

1. กำหนดปัญหาและขอบเขตของปัญหา
2. ศึกษา ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. กำหนดกรอบความคิด
4. กำหนดตัวแปร ประชากร การเลือกกลุ่มตัวอย่าง และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
5. สร้างแบบสอบถาม แบบประมาณค่า ที่สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดตามหลักการ

วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรง(Validity)โดยหาดัชนีความสอดคล้อง IOC(Index of Congruence) หาความเที่ยงของเครื่องมือ โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้(Try out)เพื่อหาความเที่ยง (Reliability)ของแบบสอบถามโดยวิธีใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach) (อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.2538:201)

6. เก็บข้อมูลจากประชากรประชากรที่ใช้ในครั้งนี้คือ คณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานจำนวน 9 คน คณะกรรมการที่ปรึกษาจำนวน 7 คน บุคลากรสถานศึกษา จำนวน
6 คน และสถานักเรียนจำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 28 คน

7. ได้ปัญหาการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบเพื่อแก้ปัญหา การบริหารโรงเรียน แบบมีส่วนร่วมของ
ชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาชัยนาท

1. นำผลการวิเคราะห์ปัญหาเข้าที่ประชุมการสนทนากลุ่ม โดยมีปัญหา2ระดับคือ

1.1 ปัญหาระดับน้อยให้มีการดำรงรักษาหรือคงสภาพไว้

1.2 ปัญหาระดับมาก ให้มีการปรับปรุงหรือพัฒนา

2. จัดประชุมสนทนากลุ่ม โดยผู้เชี่ยวชาญ เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2548 เวลา 13.30 น.
ณ ห้องประชุมศรีนครสวรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท เพื่อแสดงความคิดเห็นวิธีการ
ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน

3. ประมวลผลข้อมูลสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียน แบบมีส่วนร่วมของชุมชน
ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท

4. เขียนรายงานการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ช่วงที่ 1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชากรในชุมชนที่อยู่ในเขตบริการ ของโรงเรียน
วัดสะพานหิน ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการที่ปรึกษา
บุคลากรสถานศึกษา และสถานักเรียน จำนวน 28 คน

ช่วงที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน จะเป็นผู้ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาในการบริหารโรงเรียนแบบมี
ส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดสะพานหิน เพื่อนำมา
สร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

1. ผู้บริหารหรือ หัวหน้างาน วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป

2. ศึกษานิเทศก์ ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี

3. ผู้ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา และมีคุณวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท
ปฏิบัติงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ได้แก่

3.1 นายเพชรรัตน์ นิ่มพันธ์ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
นครสวรรค์เขต 1

3.2 นายตรีพัฒน์ เงินบำรุง ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
นครสวรรค์ เขต 1

3.3 นายสมกิจ บุญผ่อง ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนวัดบ้านลาด อำเภอชุมแสง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท

3.4 นายวิรัตน์ เกิดเกาะ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลเมืองนครสวรรค์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1

3.5 นายระวุฒิ แก้วตระกูล ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนชุมชนวัดมหาโพธิ์เหนือ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท

3.6 นายไพโรจน์ โพธิ์หวี ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนชุมชนวัดศรีมณีวรรณ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชัยนาท

3.7 นายศักดิ์ดา นรเทพ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนวัดพิบูลงาม สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชัยนาท

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย

แบบสอบถามปัญหาของชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
มี 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับของปัญหาการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม
โดยครอบคลุมภารกิจของโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน ตามแนวมาตรฐานที่ 14 คือ สถานศึกษาส่งเสริม
ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ดังนี้

1. ปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านงานวิชาการ
2. ปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านงานงบประมาณ
3. ปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านงานบุคลากร
4. ปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านการบริหารทั่วไป

โดยลักษณะคำถามเป็นแบบประมาณค่าแบบ 4 ระดับ ซึ่งมีความหมายดังนี้(สำราญมีแจ้ง.

2544 : 37)

คะแนน 4 มีความหมายว่า มีปัญหาระดับมากที่สุด

คะแนน 3 มีความหมายว่า มีปัญหาระดับมาก

คะแนน 2 มีความหมายว่า มีปัญหาระดับน้อย

คะแนน 1 มีความหมายว่า มีปัญหาระดับน้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูล

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

1. ศึกษาความหมาย หลักการ วัตถุประสงค์และวิธีการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม ตามหลักการของ PDCA โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ

- 1.1 ปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านงานวิชาการ
- 1.2 ปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านงานงบประมาณ
- 1.3 ปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านงานบุคลากร
- 1.4 ปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านงานบริหารทั่วไป

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า นำมากำหนดเป็นนิยามคำศัพท์เฉพาะเชิงปฏิบัติการเพื่อร่างข้อคำถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับคือมากที่สุด มาก น้อยและน้อยที่สุด

2. นำแบบสอบถามแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรง (Face Validity) ได้ค่าความตรงทุกข้อเกิน 0.90

- | | |
|--------------------------|----------------------------|
| 2.1 รศ.ดร.ธานี เกสทอง | มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ |
| 2.2 ผศ.ธนัส มีศรีสวัสดิ์ | มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ |
| 2.3 อาจารย์นิเวศ คำรัตน์ | มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ |

3. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข ตามที่ผู้เชี่ยวชาญ และคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอแนะ และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ กับประชากร ในพื้นที่ใกล้เคียงและมีบริบทที่คล้ายคลึงกัน จำนวน 20 คน ที่โรงเรียนวัดใหญ่ หมู่ที่ 3 ตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถาม ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha- coefficient) ของ ครอนบาค (อ้างถึงในล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538:201) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.90

4. นำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากประชากรจริง ของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท จำนวน 28 คน

ช่วงที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

1. นำประเด็นของแต่ละด้านที่ได้จัดลำดับ และร่างรูปแบบให้ผู้เชี่ยวชาญสรุปแนวความคิดที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้น

2. จัดสนทนากลุ่ม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน

3. นำผลจากการจัดสนทนากลุ่ม มาทำการสังเคราะห์ เป็นรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากประชากร โดยมีขั้นตอนดังนี้

ช่วงที่ 1

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะไปจัดพิมพ์
2. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ และนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือถึงประชากร และผู้บังคับบัญชาของประชากรในการวิจัย เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเองภายใน 2 สัปดาห์ เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2548 คิดเป็นร้อยละ 100

ช่วงที่ 2

1. นำข้อมูลที่เป็นปัญหาการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนมาจัดเป็นปัญหามากและปัญหาน้อย
2. ผู้วิจัยร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความเห็น โดยกระบวนการสนทนากลุ่ม เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2548 เวลา 13.30 น. ณ ห้องประชุมศรีนครสวรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1
3. นำผลจากผู้เชี่ยวชาญ จัดลำดับความคิดเห็นสอดคล้องกัน มาสังเคราะห์เป็น รูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษาโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้

เมื่อได้แบบสอบถามปัญหาการบริหารโรงเรียน แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา โรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท กลับคืนมาแล้ว ดำเนินการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด
2. ตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด
3. นำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีทางสถิติ โดยดำเนินการและใช้สถิติ ดังนี้

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชยนาท

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาระดับปัญหาการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนโดยหาค่าเฉลี่ย(μ)และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(σ)ของแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS เป็นเกณฑ์ในการแปลความหมาย (สำราญ มีแจ้ง.2544:37) ดังนี้

3.51 – 4.00	หมายถึง	มีปัญหาในระดับมากที่สุด
2.51 – 3.50	หมายถึง	มีปัญหาในระดับมาก
1.51 – 2.50	หมายถึง	มีปัญหาในระดับน้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง	มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด

ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชยนาท โดยกระบวนการสนทนากลุ่ม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าร้อยละ (%)
2. ค่าเฉลี่ย (μ)
3. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชัยนาท ตามลำดับดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป S P S S วิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

ช่วงที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปัญหา ของชุมชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมการบริหารโรงเรียนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา แบ่งออกเป็น

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนวัดสะพานหิน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ(%)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปัญหาการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนจำแนกเป็น รายชื่อ รายด้านและโดยภาพรวม วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (μ) และหาค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับและอันดับทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านวิชาการ การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านงบประมาณ การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบุคลากรและการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบริหารทั่วไป

ช่วงที่ 2 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากการจัดกลุ่มสนทนา FGD เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษาโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท มี 2 ส่วนดังนี้

1. วิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้วิจัยได้เลือกปัญหาระดับมากที่สุดของแต่ละด้าน มาจัดกลุ่มสนทนา เพื่อใช้เป็นแนวทาง สร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามกรอบมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ที่ 14 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน

คุณภาพการศึกษาโดยครอบคลุมภารกิจงาน 4 ด้านของโรงเรียน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

2 สังเคราะห์รูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท โดยนำผลจากการสนทนา (FGD) มาประมวลเป็นรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูล

%	แทน	ร้อยละ
μ	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
σ	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลตามลำดับดังนี้

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของชุมชนตามแนวคุณภาพมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของ โรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพที่มีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วม มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4 . 1 แสดงร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ					จำนวน	ร้อยละ
1	.			เพศ		
	1	.	1	ชาย	19	67.86
	1	.	2	หญิง	9	32.14
รวม					28	100.00
2				อายุ		
	2	.	1	อายุ 10 - 15 ปี	6	17.85
	2	.	2	อายุ 16 - 35 ปี	1	7.15
	2	.	3	อายุ 36 ปี	21	75.00
รวม					28	100.00
3				ระดับการศึกษา		
	3	.	1	ต่ำกว่าปริญญาตรี	21	75.00
	3	.	2	ปริญญาตรี	7	25.00
รวม					28	100.00
4				สถานภาพ		
	4	.	1	คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	9	32.14
	4	.	2	คณะกรรมการที่ปรึกษา	7	25.00
	4	.	3	บุคลากรสถานศึกษา	6	21.43
	4	.	4	สถานักเรียน	6	21.43
รวม					28	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 67.86 เพศหญิง จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 32.14 อายุส่วนใหญ่มีอายุ 36 ปีขึ้นไป จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 รองลงมาอายุ 10 - 15 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 17.85 การศึกษาวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 21 คน คิดเป็น ร้อยละ 75.00 รองลงมาคือ วุฒิปริญญาตรี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 25 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมากที่สุด คือ 9 คนคิดเป็นร้อยละ 32.14 รองลงมาคณะกรรมการที่ปรึกษา จำนวน 7 คนคิดเป็นร้อยละ 25.00

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาการเข้ามามีส่วนร่วมการบริหารโรงเรียนของชุมชน จำแนกเป็น
รายด้าน รายข้อ ดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยภาพรวม

รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม			
	μ	σ	แปลผล	อันดับ
1 . การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านวิชาการ	3.05	.50	มาก	1
2 . การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านงบประมาณ	2.41	.44	น้อย	4
3 . การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบุคลากร	2.57	.54	มาก	3
4 . การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบริหารทั่วไป	2.89	.48	มาก	2
รวม	2.73		มาก	

จากตารางที่ 4.2 พบว่าปัญหาการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนโดยภาพรวมของชุมชน อยู่ในระดับ ปัญหา มาก ($\mu = 2.73$) แต่เมื่อวิเคราะห์ปัญหารายข้อ ปัญหาข้อที่ 1 ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านวิชาการเป็นปัญหาอันดับสูงสุดซึ่งปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.05$) รองลงมาได้แก่ปัญหา ข้อที่ 4 การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบริหารทั่วไปซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\mu = 2.89$) ส่วนอันดับ ต่ำสุดได้แก่ปัญหาข้อที่ 2 ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านงบประมาณ ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับน้อย($\mu=2.41$)

ตารางที่ 4.3 แสดงสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านงานวิชาการเป็นรายข้อ ดังนี้

ข้อที่	รายการปัญหา	ระดับการมีส่วนร่วม		แปลผล
		μ	σ	
1	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น	3.64	.73	มากที่สุด
2	การกำหนดหลักสูตรท้องถิ่น	2.82	.48	มาก
3	การวางแผนจัดทำหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น	3.89	.42	มากที่สุด
4	การปรับปรุงหลักสูตรและวิเคราะห์หลักสูตร	2.79	.50	มาก
5	การอนุมัติหลักสูตร	2.89	.50	มาก
6	การนำหลักสูตรไปใช้ในกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน	3.86	.36	มาก
7	การวางแผนกำหนดแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน	2.93	.60	มาก
8	การใช้แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน	2.07	.54	น้อย
9	การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน	2.82	.39	มาก
10	การปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	2.82	.48	มาก
รวม		3.05	.50	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่าปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.05$) เมื่อพิจารณารายข้อ ปัญหาข้อที่ 3 ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวกับการวางแผนจัดทำหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 3.89$) รองลงมาได้แก่ปัญหาข้อที่ 1 การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด (3.64) ส่วนอันดับต่ำสุดได้แก่ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการใช้แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน ($\mu= 2 . 0 7$)

ตารางที่ 4 . 4

การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านงบประมาณ

ข้อที่	รายการปัญหา	ระดับการมีส่วนร่วม		แปลผล
		μ	σ	
11	การวางแผนการบริหารงบประมาณ	2.90	.33	มาก
12	การจัดหางบประมาณ	2.93	.39	มาก
13	การใช้งบประมาณ	2.04	.64	น้อย
14	การตรวจสอบงบประมาณ	2.18	.48	น้อย
15	ปรับปรุงการใช้จ่ายงบประมาณ	2.11	.31	น้อย
16	วางแผนจัดหาวัสดุอุปกรณ์สนับสนุน	2.11	.42	น้อย
17	การใช้สื่อฯและวัสดุอุปกรณ์	2.21	.50	น้อย
18	การประเมินผลการใช้สื่อฯวัสดุอุปกรณ์	2.46	.58	น้อย
19	การปรับปรุงการใช้สื่อฯวัสดุอุปกรณ์	2.80	.38	มาก
รวม		2 . 4 1	.44	น้อย

จากตารางที่ 4.4 พบว่าปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับน้อย($\mu=2.41$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ปัญหาข้อที่ 12 ปัญหาการจัดหางบประมาณ เป็นปัญหาอันดับสูงสุดซึ่งเป็นปัญหาอยู่ระดับมาก ($\mu=2.93$) รองลงมาได้แก่ปัญหาข้อที่ 11 ปัญหาการวางแผนบริหารงบประมาณ ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก (2.90) ส่วนอันดับต่ำสุดได้แก่ปัญหาข้อที่ 13 ปัญหาการใช้งบประมาณซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\mu=2.04$)

ตารางที่

4 . 5

ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบุคลากร

ข้อที่	รายการปัญหา	ระดับการมีส่วนร่วม		แปลผล
		μ	σ	
20	การวางแผนงานบุคลากร	2.79	.50	มาก
21	การจัดทำโครงสร้างการจัดองค์การบริหารงานบุคลากร	2.00	.54	น้อย
22	การตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร	2.75	.65	มาก
23	การจัดส่งเสริมปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากร	2.07	.38	น้อย
24	การจัดสวัสดิการและเสริมสร้างขวัญกำลังใจบุคลากร	2.00	.38	น้อย
25	การกำหนดแผนพัฒนาบุคลากร	2.75	.65	มาก
26	การพัฒนาบุคลากร	2.69	.42	มาก
27	การติดตามกระบวนการพัฒนาบุคลากร	2.86	.45	มาก
28	การปรับปรุงกระบวนการพัฒนาบุคลากร	2.90	.47	มาก
29	การดำเนินงานทางวินัยบุคลากร	2.96	.69	มาก
รวม		2.57	.54	น้อย

จากตารางที่ 4.5 พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=2.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ปัญหาข้อที่ 29 ปัญหาการดำเนินการทางวินัยบุคลากรเป็นปัญหาอันดับสูงสุดซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\mu= 2.96$) รองลงมาได้แก่ปัญหาข้อที่ 28 ปัญหาการปรับปรุงกระบวนการพัฒนาบุคลากร ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก($\mu= 2.90$) ส่วนอันดับต่ำสุดได้แก่ปัญหาข้อที่ 21 ปัญหาการจัดทำโครงสร้างการจัดองค์การบริหารบุคลากร และปัญหาข้อที่ 24 ปัญหาการจัดสวัสดิการและเสริมสร้างขวัญกำลังใจบุคลากร ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\mu=2.00$)

ตารางที่ 4 . 6

การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านงานบริหารทั่วไป

ข้อที่	รายการปัญหา	ระดับการมีส่วนร่วม		แปลผล
		μ	σ	
30	การวางแผนงานอาคารสถานที่	2.96	.69	มาก
31	การใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่	2.96	.33	มาก
32	การปรับปรุงการใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	2.86	.52	มาก
33	การตรวจการใช้อาคารสถานที่	2.96	.33	มาก
34	การวางแผนการจัดกิจกรรมของโรงเรียน	3.00	.27	มาก
35	ดำเนินการจัดกิจกรรมของโรงเรียน	2.74	.63	มาก
36	การปรับปรุงกิจกรรมของโรงเรียน	2.75	.70	มาก
37	การตรวจสอบการจัดกิจกรรมของโรงเรียน	2.89	.42	มาก
รวม		2.89	.48	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านงานบริหารทั่วไปโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=2.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ปัญหาข้อที่ 34 ปัญหาการวางแผนการจัดกิจกรรมของโรงเรียน มีปัญหาอยู่ในอันสูงสุดซึ่งเป็นปัญหาระดับมาก ($\mu=3.00$) รองลงมาได้แก่ปัญหาข้อที่ 34 ปัญหาการวางแผนงานอาคารสถานที่ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก (2.97) ส่วนอันดับต่ำสุดได้แก่ปัญหาข้อที่ 35ปัญหาการดำเนินการจัดกิจกรรมของโรงเรียนซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\mu=2.74$)

ช่วงที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐาน
คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชยนาท

2.1 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนตามภารกิจงาน 4 ด้าน มีดังนี้

2.1.1 ด้านวิชาการ ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน มีปัญหาอันดับสูงสุด ได้แก่ เรื่อง
การวางแผนจัดทำหลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรท้องถิ่น ($\mu = 3.89$)

2.1.2 ด้านงบประมาณ ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน มีปัญหาอันดับสูงสุด ได้แก่
เรื่อง การจัดหางบประมาณ ($\mu = 2.93$)

2.1.3 ด้านบุคลากร ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน มีปัญหาอันดับสูงสุด ได้แก่ เรื่อง
การดำเนินงานทางวินัยบุคลากร ($\mu = 2.96$)

2.1.4 ด้านบริหารทั่วไป ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน มีปัญหาอันดับสูงสุด ได้แก่
เรื่อง การวางแผนการจัดกิจกรรมของโรงเรียน ($\mu = 3.00$)

จากการพิจารณา ปัญหาทั้ง 4 ด้าน ตามภารกิจงานของโรงเรียน ผู้วิจัยได้นำปัญหาอันดับ
สูงสุดมาจัดประชุมสนทนากลุ่ม (FGD) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน เมื่อวันที่ 10 กันยายน
2548 เวลา 13.30 น. เพื่อนำผลมาแสดงความคิดเห็น ที่สอดคล้องกัน และข้อเสนอแนะ มา
สังเคราะห์เป็นรูปแบบ การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ของชุมชน ตามแนวคุณภาพการศึกษา
ของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชยนาท

ตารางที่ 4.7 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญวิธีการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมบริหารโรงเรียน
ด้านวิชาการ

ประเด็น ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน	วิธีการ วิเคราะห์การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ตามกระบวนการวงจรเดมมิ่ง (PDCA)
ด้านวิชาการ	1. การเข้ามามีส่วนร่วมการวางแผน(P) 1.1 เชิญชุมชน สำรวจสภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับ หลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น 1.2 แต่งตั้งให้ชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการวางแผนปรับปรุง หลักสูตร 1.3 ประชุมให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักสูตรแก่ชุมชน 1.4 เชิญชุมชน เข้าร่วมกำหนดโครงการปรับปรุงหลักสูตร และวิเคราะห์หลักสูตร 1.5 เชิญชุมชนเข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบข้อมูล สภาพ ปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรและการ วิเคราะห์หลักสูตร 1.6 เชิญชุมชนเข้าร่วม ประชุมเสนอแนวคิดในการปรับปรุง หลักสูตรและวิเคราะห์หลักสูตร 1.7 เชิญชุมชนเข้าร่วม ประชุมเพื่อกำหนด แผน โครงการ กิจกรรมเพื่อปรับปรุงหลักสูตรและวิเคราะห์หลักสูตรตาม ความเหมาะสมของโรงเรียนและชุมชน 1.8 แบ่งกลุ่มย่อยบุคคลในชุมชนระดมความคิดสร้างความ ตระหนักและเป้าหมายร่วมกัน ในการปรับปรุงหลักสูตรและ วิเคราะห์หลักสูตร 1.9 ร่วมกัน วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในการมีส่วนร่วม ปรับปรุงหลักสูตรและวิเคราะห์หลักสูตร 1.10 สรุปรวมความคิดเห็นเป็นภาพรวมเกี่ยวกับการวางแผน จัดทำหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็น ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน	วิธีการ วิเคราะห์การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ตามกระบวนการวงจรเดมมิ่ง (PDCA)
ด้านวิชาการ	2 . การเข้ามามีส่วนร่วมการปฏิบัติกิจกรรม(D) 2.1 เชิญชุมชน ไปศึกษาดูงาน โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ การใช้หลักสูตรท้องถิ่น 2.2 เชิญชุมชนเข้ามาเป็นวิทยากรหลักสูตรท้องถิ่น 2.3 เชิญชุมชนเข้ามาเป็นผู้สังเกตและให้ความคิดเห็นเป็น ภาพรวมในการจัดกิจกรรมการปรับปรุงหลักสูตรและวิเคราะห์ หลักสูตร 2.4 เชิญชุมชนมาเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการการปรับปรุง หลักสูตรและวิเคราะห์หลักสูตร 2.5 จัดให้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการ ปรับปรุงหลักสูตรและการวิเคราะห์หลักสูตร 2.6 เชิญชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสำรวจ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน 2.7 เชิญชุมชนให้เข้ามาช่วยจัดทำหลักสูตรวิชาชีพที่ชุมชน ต้องการ 2.8 เชิญชุมชนให้เข้ามามีส่วนช่วยเหลือโดยเป็นวิทยากร ให้บริการแหล่งเรียนรู้และสนับสนุนด้านสื่ออุปกรณ์ต่างๆ 3 . การเข้ามามีส่วนร่วมการตรวจสอบ/ประเมินผล (C) 3.1 เชิญชุมชน เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการหาวิธีการ ตรวจสอบเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรและการวิเคราะห์ หลักสูตร 3.2 แต่งตั้งบุคคลในชุมชนเป็นคณะกรรมการระดับโรงเรียน เกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรและการวิเคราะห์หลักสูตร

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็น ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน	วิธีการ วิเคราะห์การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ตามกระบวนการวงจรเดมมิ่ง (PDCA)
ด้านวิชาการ	3.3 เชิญชุมชน เข้ามาร่วมกำหนดเกณฑ์การปรับปรุงหลักสูตร และการวิเคราะห์หลักสูตรร่วมกับโรงเรียน 3.4 เชิญชุมชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการตรวจสอบการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ 4. การเข้ามามีส่วนร่วมการปรับปรุง แก้ไข พัฒนา(A) 4.1 เชิญชุมชน เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นระดมความคิดให้ข้อเสนอแนะ 4.2 เชิญชุมชน ร่วมอภิปรายผลการใช้ การวางแผนทำหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น 4.3 เชิญชุมชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการ การวางแผนทำหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น 4.4 ให้ชุมชนร่วมกัน ตอบแบบสอบถาม หรือทำการสัมภาษณ์ 4.5 เชิญชุมชน เข้ามามีส่วนช่วยวางแผนปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรที่ยังไม่เหมาะสม 4.6 หากการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรและการวิเคราะห์หลักสูตร ยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ก็ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม วิเคราะห์หาสาเหตุและเสนอแนะแนวปรับปรุง แก้ไขให้ดีขึ้นในครั้งต่อไป 4.7 ผลดำเนินการการวางแผนทำหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น ส่วนใดที่ประสบผลสำเร็จได้มาตรฐานขอความร่วมมือจากทุกฝ่ายช่วยกันบำรุงรักษาไว้ให้ยั่งยืนสืบไป 4.8 การสร้างเป้าหมายใหม่ร่วมกันในการปรับปรุงหลักสูตร และการวิเคราะห์หลักสูตร

ตารางที่ 4.8 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญวิธีการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมบริหารโรงเรียน
ด้านงบประมาณ

ประเด็น ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน	วิธีการ วิเคราะห์การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ตามกระบวนการวงจรเดมมิ่ง (PDCA)
ด้านงบประมาณ	1 . มีส่วนร่วมการวางแผน (P) 1.1 จัดประชุมเชิญเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและวางแผน 1.2 เชิญชุมชนร่วมระดมความคิดในการจัดหางบประมาณ 1.3 ร่วมกันกำหนดกรอบทิศทางการจัดหางบประมาณ 1.4 เชิญเข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหาเกี่ยวกับการจัดหางบประมาณ 1.5 ประชุมร่วมรับฟังแนวคิดเกี่ยวกับการจัดหางบประมาณ 1.6 ประชุมร่วมกำหนดแผน โครงการกิจกรรมการจัดหา งบประมาณตามความเหมาะสม 1.7 ประชุมชี้แจงเหตุผลความจำเป็นในการพัฒนางาน ด้านต่างๆของโรงเรียนให้ทราบ 1.8 เชิญเข้าร่วมวางแผนกำหนดแนวทางการใช้จ่าย งบประมาณตามความต้องการ 1.9 ชี้แจงแสดงข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณให้ชุมชนได้ทราบ อย่างโปร่งใส 1.10 แต่งตั้งให้ร่วมเป็นคณะกรรมการวางแผนปรับปรุง การใช้จ่ายงบประมาณ 1.11 ร่วมกันวางแผนระดมทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้พัฒนา การศึกษาของโรงเรียน 2 . มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม (D) 2.1 แต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการชุดต่างๆเพื่อระดมทุน พัฒนาการศึกษาของโรงเรียน 2.2 แต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง 2.3 แต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการจัดหางบประมาณ

ตารางที่

4

8

(ต่อ)

ประเด็น ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน	วิธีการ วิเคราะห์การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ตามกระบวนการวงจรเดมมิ่ง (PDCA)
ด้านงบประมาณ	2.4 เข้าร่วมกิจกรรมที่ประหยัดงบประมาณโดยช่วยเหลือด้านแรงงาน การเป็นวิทยากร 2.5 สนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน 2.6 จัดให้มีการประชาสัมพันธ์หลายรูปแบบเกี่ยวกับการจัดหา การใช้จ่ายงบประมาณอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ 2.7 แต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการช่วยกันควบคุม กำกับติดตามการใช้ จ่ายงบประมาณ 3 . มีส่วนร่วมการตรวจสอบ/ประเมินผล(C) 3.1 เข้ามาร่วมกำหนดมาตรการและวิธีการควบคุมภายใน 3.2 ร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบการใช้งบประมาณของโรงเรียน 3.3 ร่วมพิจารณาตรวจสอบจากผลของโครงการและการใช้งบประมาณตามโครงการ 3.4 ร่วมเป็นคณะทำงานสร้างเครื่องมือ/รูปแบบเพื่อกำกับติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดหาและใช้งบประมาณ 3.5 ร่วมเป็นคณะกรรมการ ตรวจสอบ และประเมินผล โดยเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม 3.6 ช่วยประชาสัมพันธ์การจัดหาและการใช้จ่ายงบประมาณ โดยมีป้ายประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน 3.7 มีส่วนร่วมการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของโรงเรียน

ตารางที่

4

.

8

(ต่อ)

ประเด็น ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน	วิธีการ วิเคราะห์การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ตามกระบวนการวงจรเดมมิ่ง (PDCA)
ด้านงบประมาณ	4 . มีส่วนร่วมปรับปรุง แก้ไข พัฒนา (A) 4.1 มีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบ วิธีการระดมทุนในครั้งต่อไปให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น 4.2 เข้าร่วมประชุม แก้ไข ปรับปรุง วิธีการจัดหางบประมาณ 4.3 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหางบประมาณ 4.4 ให้มีส่วนร่วมเสนอแนะข้อบกพร่องในการใช้จ่ายงบประมาณของโรงเรียนและวิธีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อความประหยัด 4.5 ร่วมวางแผนในการระดมทุนและวิธีการได้มาซึ่งงบประมาณในปีต่อไป 4.6 เชิญเข้ามามีส่วนร่วมวิเคราะห์หาสาเหตุและเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขการจัดหางบประมาณให้ดีขึ้นต่อไป 4.7 วิธีการจัดหางบประมาณที่ประสบผลสำเร็จขอความร่วมมือจากทุกฝ่ายช่วยกันดำเนินการให้เป็นแบบอย่างต่อไป 4.8 มีส่วนร่วมวางแผนเป้าหมายของโครงการในอนาคตและแนวทางการจัดหางบประมาณ

ตารางที่ 4.9 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญวิธีการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมบริหารโรงเรียน
ด้านบุคลากร

ประเด็น ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน	วิธีการ วิเคราะห์การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ตามกระบวนการวงจรเดมมิ่ง (PDCA)
ด้านบุคลากร	1. การมีส่วนร่วมการวางแผน (P) 1.1 เชิญผู้แทนจากกลุ่มต่างๆเข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบข้อมูล กฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางวินัยของบุคลากร 1.2 เชิญชุมชน เป็นคณะกรรมการร่วมในการวางแผนพัฒนาบุคลากร 1.3 เชิญชุมชน เข้าร่วมประชุมเสนอแนะแสดงความคิดเห็นในการกำหนด การกำหนดแผน โครงการ กิจกรรมพัฒนาบุคลากร 1.4 ให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่ชุมชนคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ต้องการของบุคลากร 1.5 แต่งตั้งเป็นบุคคลในชุมชนเป็นคณะกรรมการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร 1.6 เชิญชุมชนเข้าร่วมประชุมร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาทุกครั้ง 2 . การมีส่วนร่วมการปฏิบัติกิจกรรม(D) 2.1 เชิญชุมชนเข้าร่วมประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังและเสนอแนวทางการดำเนินงานของบุคลากรในสถานศึกษา 2.2 ให้ชุมชนเข้ามาร่วมทำเครื่องมือประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร 2.3 เชิญชุมชนให้มาร่วมแสดงความคิดเห็นพฤติกรรมของบุคลากร 2.4 เชิญชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการประเมิน กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรตามแผน / โครงการที่กำหนดไว้

ตารางที่

4

9

(ต่อ)

ประเด็น ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน	วิธีการ วิเคราะห์การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ตามกระบวนการวงจรเดมมิ่ง (PDCA)
ด้านบุคลากร	2.5 เข้ามาเป็นกรรมการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร 2.6 เชิญชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการในการจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรด้านวินัยและการรักษาวินัย 2.7 ให้ชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการ หรือที่ปรึกษาในการดำเนินการทางวินัยบุคลากร 3. การมีส่วนร่วมตรวจสอบ/ประเมินผล (C) 3.1 เชิญชุมชน เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร 3.2 เป็นคณะทำงานสร้างเครื่องมือประเมินผล โดยเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม 3.3 รายงานผลการตรวจสอบและประเมินผลให้ชุมชนทราบอย่างทั่วถึง 3.4 ร่วมเป็นคณะกรรมการหรือสอดส่องดูแลพฤติกรรมและให้ข้อมูลพฤติกรรมบุคลากรเสนอผู้บริหาร 3.5 ร่วมเป็นคณะกรรมการเสนอแนะประเมินพิจารณาความดีความชอบประจำปี 3.6 เข้าร่วมประเมินโครงการ/กิจกรรมของโรงเรียน 3.7 เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินพฤติกรรมบุคลากรตามโอกาส

ตารางที่

4

9

(ต่อ)

ประเด็น ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน	วิธีการ วิเคราะห์การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ตามกระบวนการวงจรเดมมิ่ง (PDCA)
ด้านบุคลากร	4. การมีส่วนร่วม ปรับปรุง ร่วมแก้ไข พัฒนา (A) 4.1 เสนอแนวทางปรับปรุงการประเมินผลการปฏิบัติงาน ของบุคลากร 4.2 ร่วมกำหนดเกณฑ์การประเมินเพื่อให้เกิดผลและ พฤติกรรมบุคลากรที่ดีขึ้นกว่าเดิม 4.3 ร่วมเป็นคณะกรรมการ ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับการ ปรับปรุง / พัฒนา ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร 4.4 เสนอแนะวิธีการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานของ บุคลากร เป็นประจำทุกปี 4.5 ร่วมเป็นคณะกรรมการ หรือบุคคลเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ แก่บุคลากร ที่ปฏิบัติงาน ได้ผลดี 4.6 เป็นคณะกรรมการตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงาน ของบุคลากร

ตารางที่ 4.10 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญวิธีการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมบริหารโรงเรียน
ด้านบริหารทั่วไป

ประเด็น ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน	วิธีการ วิเคราะห์การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ตามกระบวนการวงจรเดมมิ่ง (PDCA)
ด้านบริหารทั่วไป	1 . การมีส่วนร่วมในการวางแผน (P) 1.1 เชิญชุมชนเข้ามาร่วมสำรวจข้อมูล สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการด้านการจัดกิจกรรมของโรงเรียน 1.2 เชิญชุมชนเป็นคณะกรรมการร่วมวิเคราะห์ ให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่างๆ 1.3 แต่งตั้งเป็นคณะกรรมการร่วมวางแผนจัดโครงการ กิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน 2 . การมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรม(D) 2.1 เชิญชุมชนร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของโรงเรียน 2.2 เชิญชุมชน เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินกิจกรรม ของโรงเรียน 2.3 เชิญชุมชน เข้าร่วมเป็นวิทยากร 2.4 เชิญชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้งที่มีโรงเรียนดำเนินการ 2.5 ร่วมเป็นคณะทำงาน สนับสนุน ประสานงานและเป็นที่ปรึกษา การจัดกิจกรรมของโรงเรียน 2.6 เชิญชุมชนเข้ามาช่วยเหลือแสวงหาแหล่งทุน และการหา รายได้ในการนำมาดำเนินการจัดกิจกรรมของโรงเรียน 2.7 ขอความร่วมมือจากชุมชน ช่วยประชาสัมพันธ์การจัด กิจกรรมของโรงเรียน

ตารางที่

4

.

1

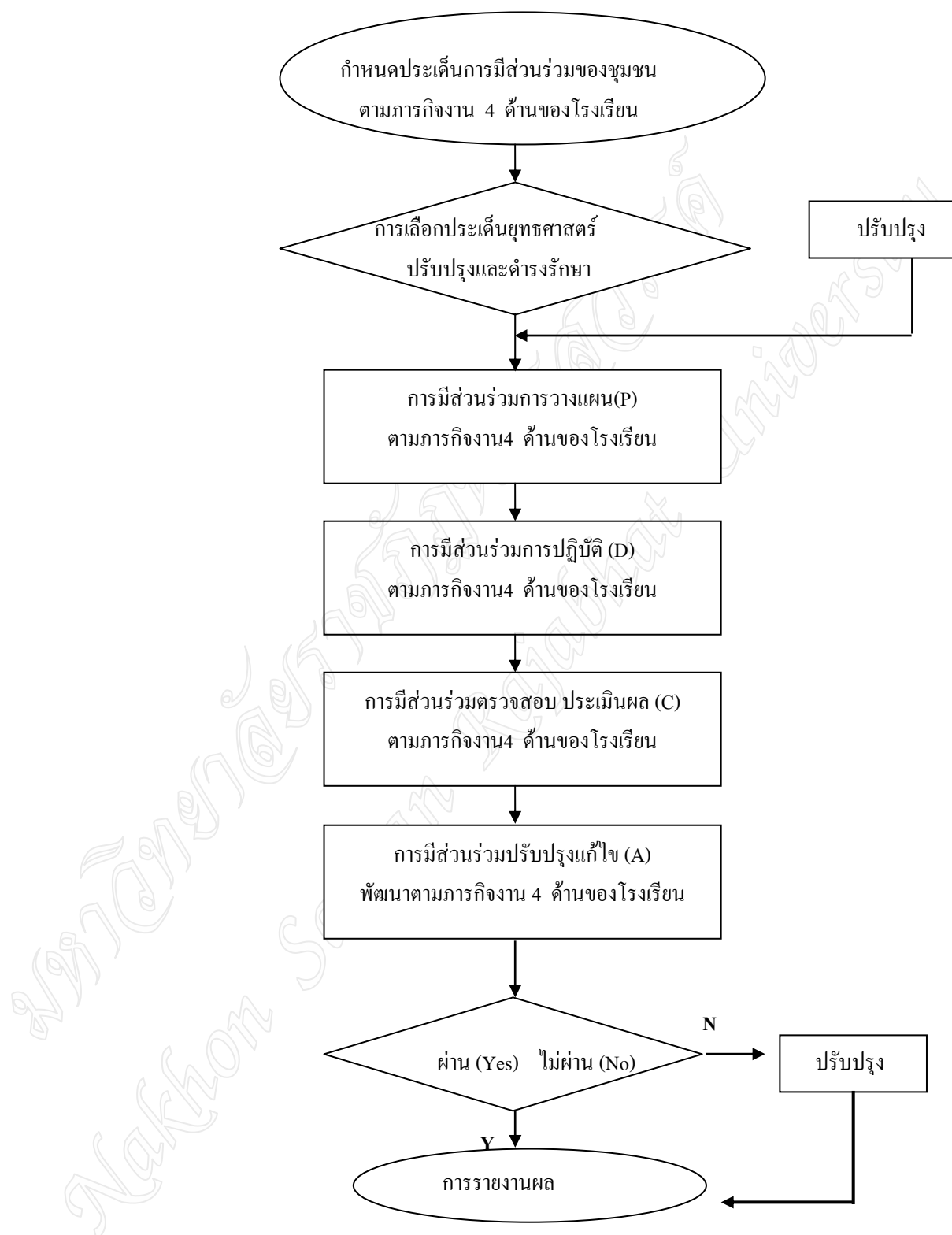
0

(ต่อ)

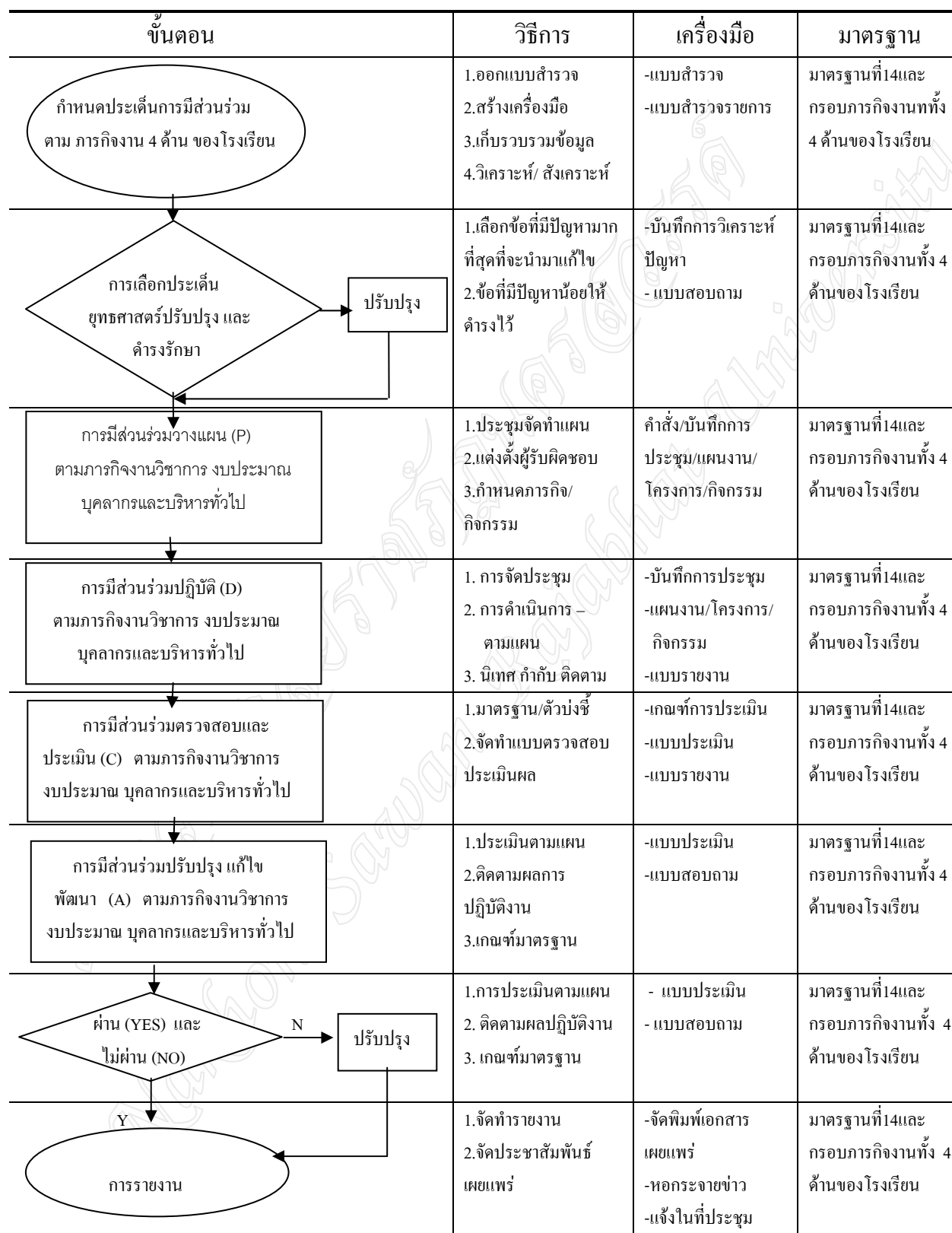
ประเด็น ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน	วิธีการ วิเคราะห์การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ตามกระบวนการวงจรเดมมิ่ง (PDCA)
ด้านบริหารทั่วไป	3. การมีส่วนร่วมการตรวจสอบ/ประเมินผล (C) 3.1 เข้ามาเป็นคณะกรรมการตรวจสอบประเมินผลการจัดกิจกรรมของโรงเรียน 3.2 โรงเรียนมีการแสดงผลการดำเนินงานกิจกรรมของโรงเรียน สู่ชุมชน ได้ทราบตามกำหนด 3.3 เชิญชุมชนร่วมตอบ แบบสอบถาม หรือสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของโรงเรียน 3.4 เชิญชุมชนร่วมกำกับ ติดตามผลการดำเนินงานและ ตรวจสอบการจัดกิจกรรมของโรงเรียน 4 . การมีส่วนร่วมปรับปรุง แก้ไข พัฒนา (A) 4.1 เชิญชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมวางแผน ปรับปรุง แก้ไข พัฒนากิจกรรมของโรงเรียน 4.2 เชิญชุมชน ช่วยร่วมวางแผนปรับปรุงแก้ไข กรณีพบ ข้อบกพร่องและสนับสนุนผลการศึกษาไว้ กรณีผลการดำเนิน กิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จ 4.3 เชิญชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการพัฒนาการจัดกิจกรรม ของโรงเรียน 4.4 เชิญบุคคลทุกฝ่ายในชุมชนร่วมประชุมแสดงความ คิดเห็น ข้อเสนอแนะ ในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข การจัด กิจกรรมของโรงเรียน 4.5 เชิญชุมชนร่วมเป็นคณะทำงานปรับปรุง แก้ไข พัฒนาการจัดกิจกรรมของโรงเรียน

1.1 ผลการสังเคราะห์ประเด็นปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธีการวิเคราะห์การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารโรงเรียน ตามกระบวนการวงจรเดมมิง(PDCA)ในการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชยนาท ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จากการ จัด สทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบได้ ดังนี้

รูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชยนาท

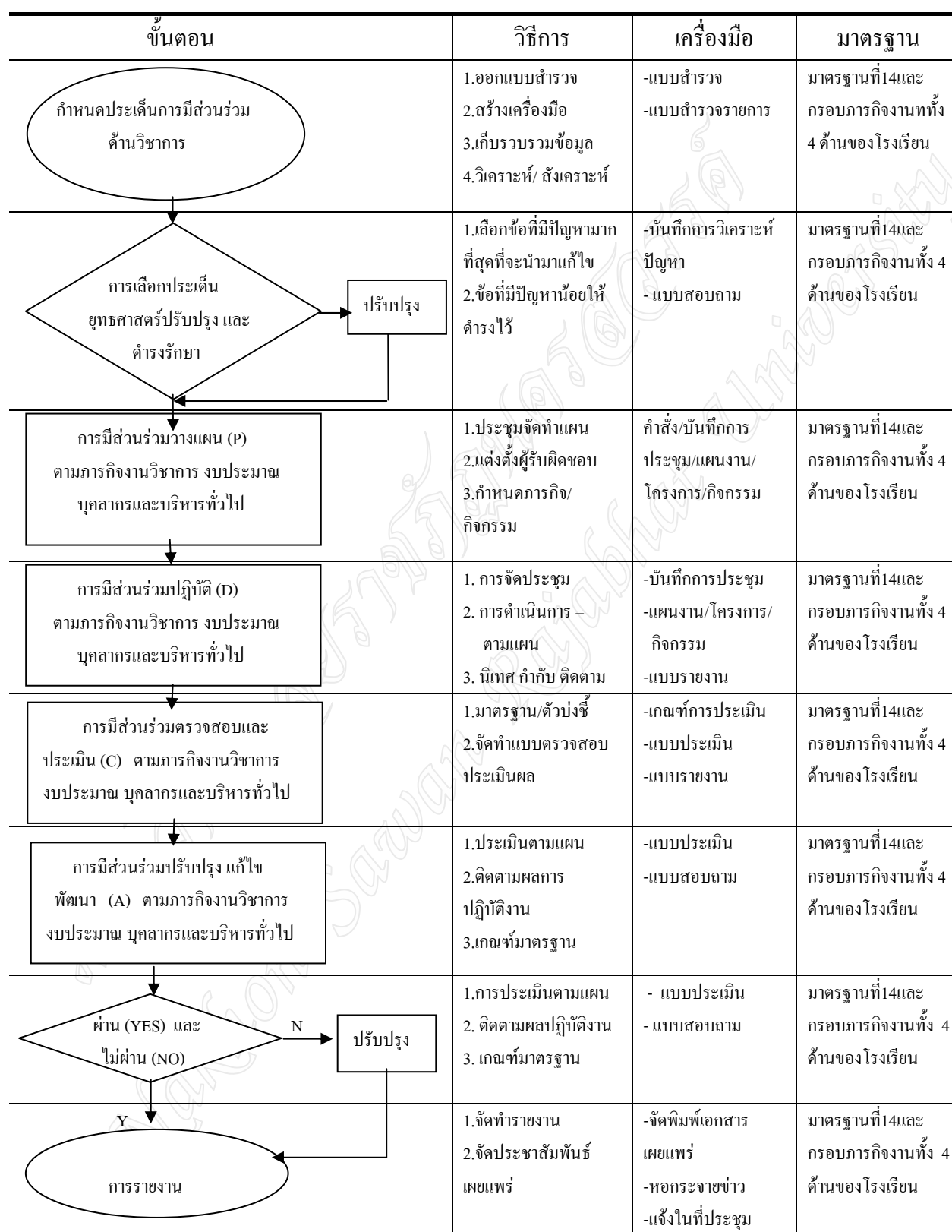


ภาพที่ 4.1 การวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพ การศึกษาของ โรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท

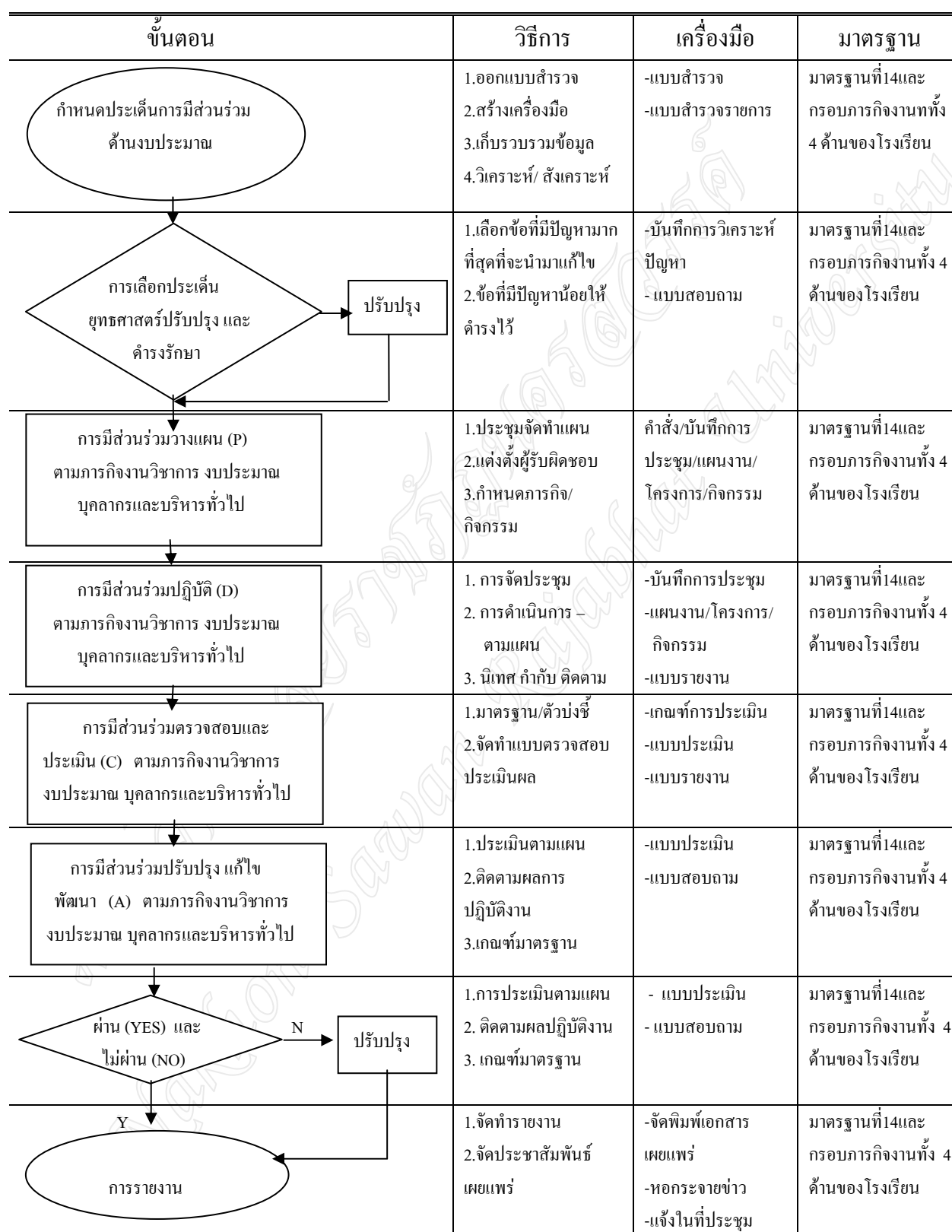


ภาพที่ 4.2 การวิเคราะห์ การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา
ของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท

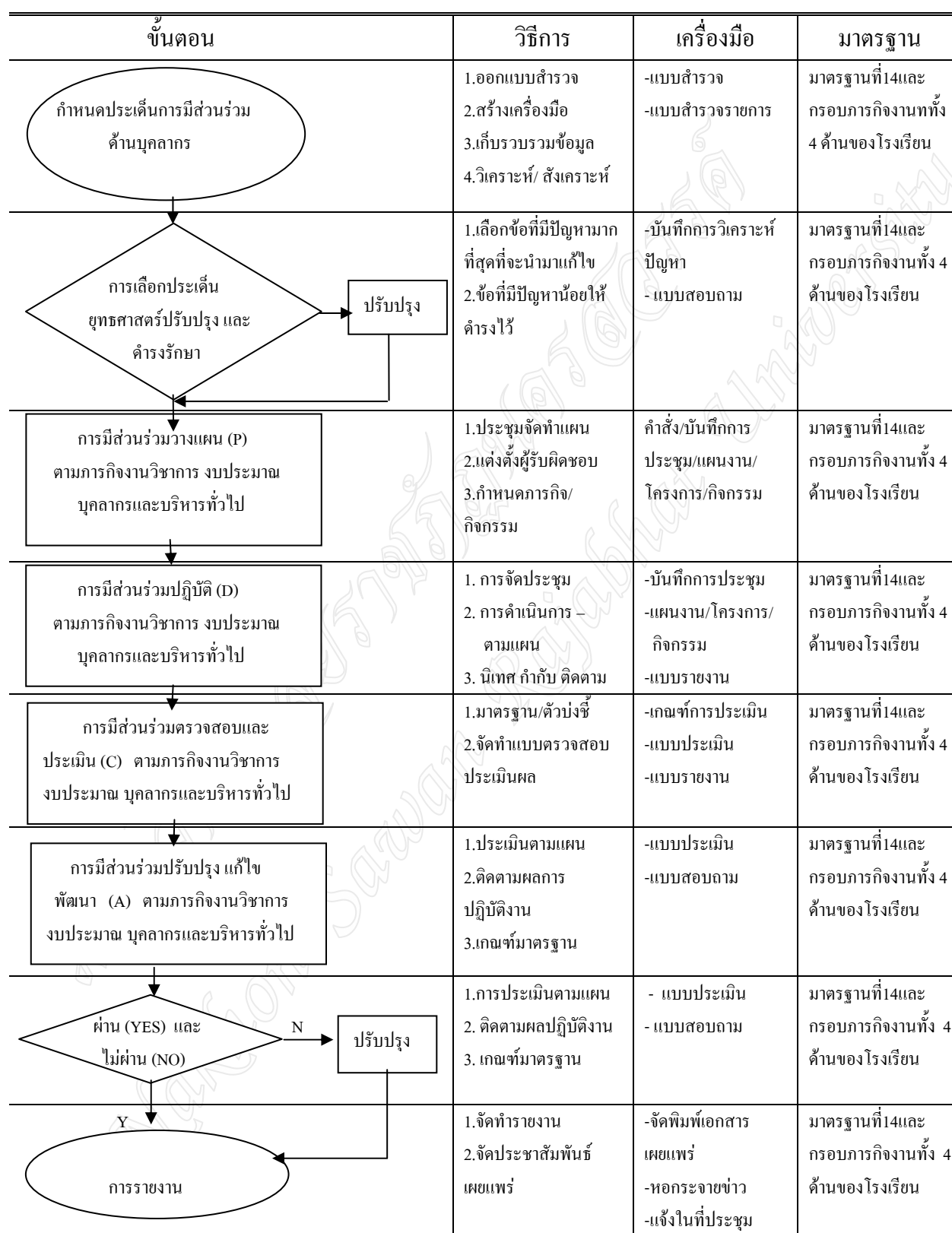
จากภาพที่ 4.2 การวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวคุณ
 คุณภาพมาตรฐานการศึกษา โรงเรียนวัดสะพานหิน มีดังนี้ ขั้นแรกกำหนดปัญหาในการเข้ามามี
 ส่วนร่วมของชุมชน โดยออกแบบสำรวจ สร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูล
 มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยใช้แบบสำรวจเป็นเครื่องมือหาความจำเป็นโดยมีภารกิจงานที่เป็น
 ความรับผิดชอบของคณะทำงานและการประชุมเพื่อกำหนดปัญหาทั้ง 4 ด้านของโรงเรียน โดยมี
 มาตรฐานที่ 14 เป็นเกณฑ์กำหนดเทียบกับสภาพที่เป็นปัจจุบันของโรงเรียนเพื่อทราบปัญหา ขั้นการมี
 ส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเลือกแบบสอบถามข้อที่มีปัญหามากที่สุดเพื่อวางแผนให้ชุมชนเข้ามามีส่วน
 ร่วม ถ้าแบบสอบถามไม่มีปัญหาที่ไม่ต้องเลือก ภารกิจการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ได้แก่การประชุม การ
 วิเคราะห์ปัญหา การระดมความคิด การรับฟังข้อเสนอแนะและการให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม
 อันจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ต้องให้ครอบคลุมภารกิจงานทั้ง 4 ด้านของโรงเรียนและ ตามแนว
 มาตรฐานที่ 14 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ขึ้นวางแผน
 วิธีการเข้ามามีส่วนร่วมโดยจัดประชุมทำแผน แต่งตั้งผู้รับผิดชอบพร้อมทั้งกำหนดภารกิจและ
 กิจกรรมต่างๆให้ชัดเจน โดยมีคำสั่ง บันทึกการประชุม แผนงาน โครงการและกิจกรรมเป็นเครื่องมือ
 ดำเนินการ ให้ครอบคลุมภารกิจหลักของโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน ขั้นปฏิบัติการกิจกรรม วิธีการในขั้นนี้เป็น
 การจัดประชุมผู้ปฏิบัติให้ดำเนินการไปตามแผนและมีการนิเทศ กำกับ ติดตามระหว่างการทำงาน
 เครื่องมือได้แก่ คำสั่ง บันทึกการประชุม แผนงาน โครงการ และแบบรายงานระหว่างดำเนินการ ตาม
 ภารกิจงานหลักของโรงเรียนทั้ง 4 ด้านโดยมีมาตรฐานที่ 14 เป็นเกณฑ์ปฏิบัติ ขั้นตรวจสอบ
 ประเมินผลมีวิธีการคือจัดทำมาตรฐานประเมินภายใน ตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน เข้าใจตรงกันและสามารถ
 ตรวจสอบ มี
 คณะทำงานจัดทำแบบตรวจสอบและแบบประเมินผล เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ เกณฑ์การประเมิน แบบ
 ประเมินและแบบรายงาน ภารกิจตรวจสอบ ประเมินผล กิจงานหลัก ทั้ง 4 ด้านของโรงเรียน
 เมื่อมีการตรวจสอบประเมินผลแล้วนำข้อมูลดังกล่าวไปประกอบการตัดสินใจอีกครั้ง อันจะนำไปสู่
 ขั้นปรับปรุงแก้ไข พัฒนา ขั้นนี้มีวิธีการประเมินเพื่อปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่ไม่เป็นไปตามความ
 ต้องการหรือยังต่ำกว่ามาตรฐานตัวชี้วัด หากภารกิจงานใดเป็นไปตามเกณฑ์หรือสูงกว่าเกณฑ์ให้รักษา
 ไว้ เครื่องมือได้แก่ เกณฑ์ ตัวชี้วัด แบบประเมิน แบบสอบถาม ตามภารกิจหลักตามมาตรฐานที่ 14
 ขั้นสุดท้ายคือการมีส่วนร่วมรายงานผล มีการจัดทำรายงานผลการดำเนินการเครื่องมือ ได้แก่ การ
 จัดทำเอกสาร แผ่นพับ สารสัมพันธ์ การประกาศทางหอกระจายข่าวของโรงเรียนและชุมชน เผยแพร่
 ในที่ประชุม แบบรายงานต้นสังกัด ภารกิจสำคัญในขั้นตอนนี้คือการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หลาย
 รูปแบบเพื่อให้ทราบโดยทั่วกัน



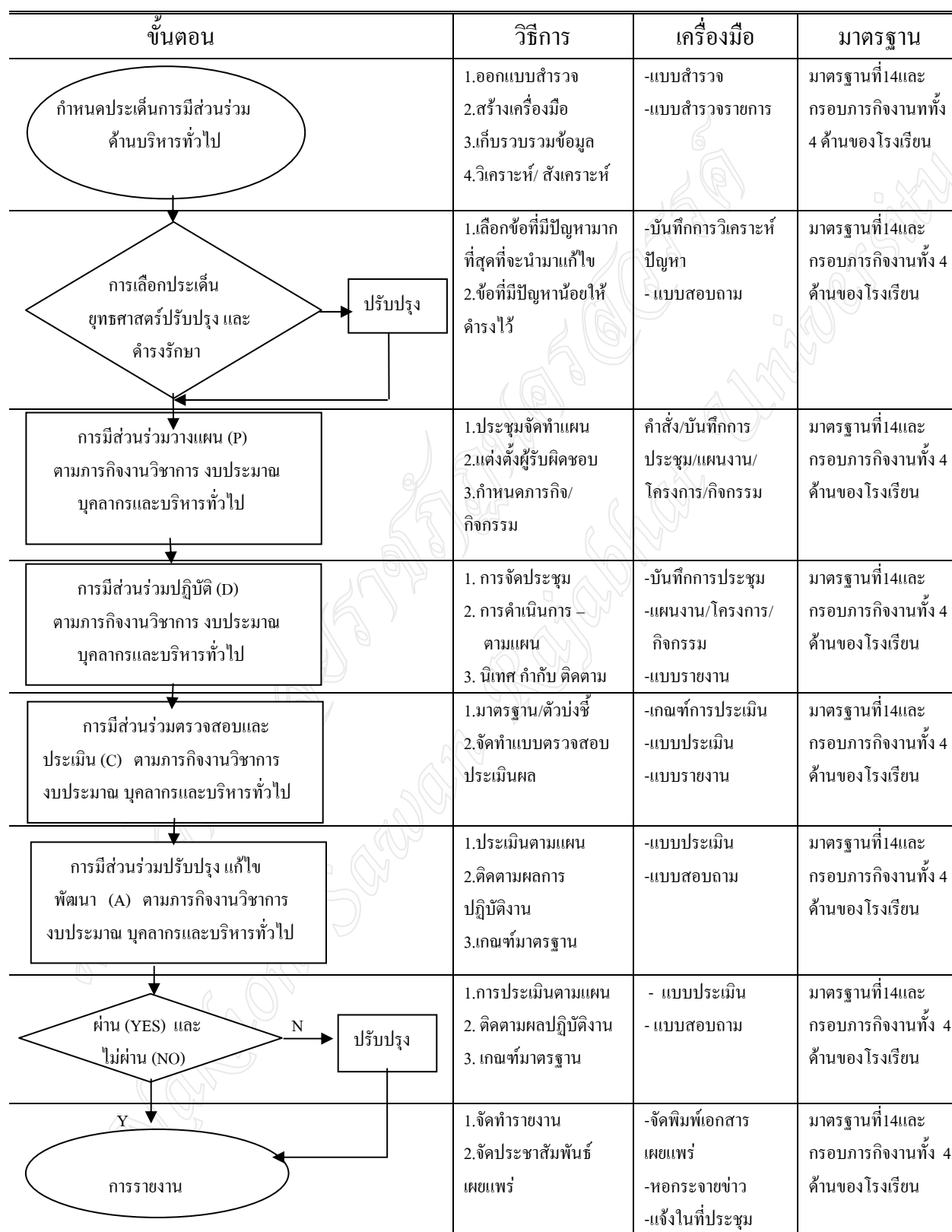
ภาพที่ 4.3 การวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา
ด้านงานวิชาการ ของ โรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท



ภาพที่ 4.4 การวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา
ด้านงบประมาณ ของ โรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชยนาท



ภาพที่ 4.5 การวิเคราะห์การบริหาร โรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา
ด้านบุคลากร ของ โรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชายนาท



ภาพที่ 4.6 การวิเคราะห์การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา
ด้านบริหารทั่วไป ของ โรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐาน
คุณภาพการศึกษา โรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย
ดังนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้

มีจุดมุ่งหมายเพื่อ

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐาน
คุณภาพการศึกษา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐาน
คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดสะพานหินสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการที่
ปรึกษา บุคลากรสถานศึกษา สภานักเรียน จำนวน 28 คน ในการรวบรวมข้อมูลได้รับแบบสอบถาม
คืนสมบูรณ์ครบถ้วนทุกฉบับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้

ได้แบ่งออกเป็น

2

ช่วง

ช่วงที่ 1 แบบสอบถามปัญหาการมีส่วนร่วมการบริหารโรงเรียนของชุมชนตามแนว
คุณภาพการศึกษา โรงเรียนวัดสะพานหินซึ่งประกอบด้วย ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านวิชาการ จำนวน
10 ข้อ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านงบประมาณ จำนวน 9 ข้อ ปัญหาด้านบุคลากร จำนวน 10 ข้อ
และปัญหาด้านบริหารทั่วไป จำนวน 8 ข้อ รวม 37 ข้อ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณ
ค่า 4 ระดับ คือ มากที่สุด มาก น้อยและน้อยที่สุด ซึ่งแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น 0.90

ช่วงที่ 2 แบบร่างการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐาน
คุณภาพการศึกษาที่ผู้วิจัยได้นำปัญหาในช่วงที่ 1 มาร่างเพื่อจัดกลุ่มสนทนา กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน
7 คน วิเคราะห์ให้ความเห็นในการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้ข้อที่ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์

ตรงกันมาจัดเป็น ระบบ กลไกและกิจกรรมการพัฒนางาน ตามวงจรเดมมิ่ง(PDCA) เพื่อนำไปใช้
สังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหาร โรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพ
การศึกษา ของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS
คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ค่าร้อยละ
ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบ แบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 ปัญหาการบริหาร โรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพ
การศึกษา ของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท

โดยภาพรวมพบว่าการบริหาร โรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับมาก
เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านวิชาการมีปัญหาเป็นระดับสูงสุด รองลงมา
คือ ปัญหา ด้านบริหารทั่วไป ด้านบุคลากรมีปัญหาเป็นอันดับที่สามและด้านงบประมาณมีปัญหา
น้อยกว่าทุกปัญหา

1. ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านวิชาการภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา
รายละเอียดพบว่าการวางแผนจัดทำหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น มีปัญหามากกว่าข้ออื่นๆ
2. ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านงบประมาณ ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณา
รายละเอียดพบว่า การจัดหางบประมาณมีปัญหามากกว่าข้ออื่นๆ
3. ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านบุคลากรภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา
รายละเอียดพบว่าการดำเนินการทางวินัยบุคลากร มีปัญหามากกว่าข้ออื่นๆ
4. ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านบริหารทั่วไปภาพรวมอยู่ในระดับมากพิจารณา
รายละเอียดพบว่าการวางแผนการจัดกิจกรรมของโรงเรียน มีปัญหามากกว่าข้ออื่นๆ

ช่วงที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหาร โรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐาน
คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท ผู้วิจัยได้นำผลการ
วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกันของ ผู้เชี่ยวชาญที่จัดสนทนากลุ่ม (FGD)
มาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหาร โรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพ
การศึกษา ของโรงเรียนวัดสะพานหิน มี 7 ขั้นตอนดังนี้

ขั้น 1 กำหนดปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน โดยออกแบบสำรวจ สร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยใช้แบบสำรวจเป็นเครื่องมือหาความจำเป็นโดยมีการทำงานที่เป็นความรับผิดชอบของคณะทำงานและการประชุมเพื่อกำหนดปัญหาทั้ง 4 ด้านของโรงเรียน โดยมีมาตรฐานที่ 14 เป็นเกณฑ์กำหนดเทียบกับสภาพที่เป็นปัจจุบันของโรงเรียนเพื่อทราบปัญหา

ขั้นที่ 2 ผลการเลือกประเด็น ยุทธศาสตร์ปรับปรุงและดำรงรักษา โดยเลือกแบบสอบถาม ข้อที่มีปัญหามากนำไปสู่กระบวนการปรับปรุง ข้อที่มีปัญหาน้อยให้ดำรงรักษา การมีส่วนร่วมเลือกประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่การประชุม การวิเคราะห์ปัญหา การระดมความคิด การรับฟังข้อเสนอแนะ และการให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามอันจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง ให้ครอบคลุมภารกิจงานทั้ง 4 ด้านของโรงเรียนและ ตามแนวมาตรฐานที่ 14 ของสำนักประเมินมาตรฐาน

ขั้นที่ 3 วางแผนวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมโดยจัดประชุมทำแผน แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ พร้อมทั้งกำหนดภารกิจและกิจกรรมต่างๆให้ชัดเจน โดยมีคำสั่ง บันทึกการประชุม แผนงาน โครงการและกิจกรรมเป็นเครื่องมือดำเนินการ ให้ครอบคลุมภารกิจหลักของโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน

ขั้นที่ 4 ปฏิบัติกิจกรรม วิธีการในขั้นนี้เป็นการจัดประชุมผู้ปฏิบัติให้ดำเนินการไปตามแผนและมีการนิเทศ กำกับ ติดตามระหว่างการดำเนินงาน เครื่องมือได้แก่ คำสั่ง บันทึกการประชุม แผนงาน โครงการ และแบบรายงานระหว่างดำเนินการ ตามภารกิจงานหลักของโรงเรียนทั้ง 4 ด้านโดยมีมาตรฐานที่ 14 เป็นเกณฑ์ปฏิบัติ

ขั้นที่ 5 ตรวจสอบ ประเมินผลมีวิธีการคือจัดทำมาตรฐานประเมินภายใน ตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน เข้าใจตรงกันและสามารถตรวจสอบ มีคณะทำงานจัดทำแบบตรวจสอบและแบบประเมินผล เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ เกณฑ์การประเมิน แบบประเมินและแบบรายงาน ภารกิจตรวจสอบ ประเมินผล คื่องานหลักทั้ง 4 ด้านของโรงเรียน เมื่อมีการตรวจสอบประเมินผลแล้วนำข้อมูลดังกล่าวไปประกอบการตัดสินใจอีกครั้ง

ขั้นที่ 6 ปรับปรุง แก้ไข พัฒนา ขั้นนี้มีวิธีการประเมินเพื่อปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่ไม่เป็นไปตามความต้องการหรือยังต่ำกว่ามาตรฐานตัวชี้วัด หากภารกิจงานใดเป็นไปตามเกณฑ์หรือสูงกว่าเกณฑ์ให้รักษาไว้ เครื่องมือได้แก่ เกณฑ์ ตัวชี้วัด แบบประเมิน แบบสอบถาม ตามภารกิจหลักตามมาตรฐานที่ 14

ขั้นที่ 7 การมีส่วนร่วมรายงานผล มีการจัดทำรายงานผลการดำเนินการเครื่องมือได้แก่ การจัดทำเอกสาร แผ่นพับ สารสัมพันธ์ การประกาศทางหอกระจายข่าวของโรงเรียนและชุมชน เผยแพร่ในที่ประชุม แบบรายงานต้นสังกัด ภารกิจสำคัญในขั้นตอนนี้คือการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หลายรูปแบบเพื่อให้ทราบโดยทั่วกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ช่วงที่ 1 จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม การมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาทอภิปรายผลในแต่ละด้านดังนี้

1. ปัญหาส่วนร่วมด้านวิชาการโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน เกี่ยวกับการวางแผนจัดทำหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การจัดทำหลักสูตรเป็นเรื่องใหม่ชุมชนไม่มีความเข้าใจ และไม่มีความรู้ ในเนื้อหาสาระของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉันทนันท์ เพ็ญกระโทก (2546) พบว่า ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจ ในหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นปัญหามากที่สุด เช่นเดียวกับงานวิจัยของ จันทร์ ไชยมูล (2544) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่าปัญหาที่โรงเรียนประสบคือ ขาดงบประมาณในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและปัญหาการมีส่วนร่วม ของชุมชน ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และทักษะในการเขียนเนื้อหาเป็นลายลักษณ์ อักษร และงานวิจัยของ สมาน ศรีธรรม (2542) ได้วิจัยเรื่อง การกำหนดนโยบายปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ไปสู่การปฏิบัติ: กรณีศึกษา โรงเรียนปฏิรูปการศึกษา อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่พบว่า ด้านปฏิรูปหลักสูตร ศักยภาพของครู และท้องถิ่นยังมีไม่มาก ชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นน้อย และที่สำคัญโรงเรียนขาดข้อมูล ด้านปัญหาความต้องการของท้องถิ่น อย่างแท้จริง และงานวิจัย การมีส่วนร่วมของชุมชน ชีรวัฒน์ หมูวิเศษ (2538) ได้วิจัยรูปแบบการกระจายอำนาจบริหารการศึกษาตามทัศนของผู้บริหารสถานศึกษา เขตการศึกษา 8 พบว่าปัญหาด้านวิชาการ การมีปัญหาด้านหลักสูตร ที่เน้นวิชาการมากเกินไป ไม่สนองความต้องการของท้องถิ่น ตามความต้องการ ตามสภาพชีวิตจริง ของคนในสังคม กำหนดหลักสูตร ควรเป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานระดับจังหวัด และให้หน่วยงานในชุมชน สถานประกอบการ ภาคเอกชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สำราญ หารประเสริฐ) พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ที่พบว่าคณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับ ปานกลาง ด้านการมีส่วนร่วมน้อย คือด้านการจัดทำสาระของหลักสูตรท้องถิ่น ผลการวิจัยในครั้งนี้ มีข้อค้นพบวิธีการให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมวางแผน การจัดทำหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น คือส่วนร่วมด้านการวางแผน ได้แก่การเข้ามามีส่วนร่วม เป็นคณะกรรมการ เป็นคณะกรรมการสำรวจปัญหา และความต้องการ ร่วมกำหนดขั้นตอนการทำงาน ร่วมหาแนวทางและวิเคราะห์ทางเลือกในการดำเนินงาน ร่วมดำเนินการจัดทำหลักสูตร

และเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการกำหนดเกณฑ์การตรวจสอบ และประเมินผล ร่วมปรับปรุงแก้ไข พัฒนา ให้ข้อเสนอแนะและช่วยดำรงรักษาสິงที่ดีไว้ให้ยั่งยืน

2. ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านงบประมาณโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าการมีส่วนร่วมการปรับปรุงใช้จ่ายงบประมาณ มีปัญหามากกว่าข้ออื่นๆ ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนประถมศึกษาได้รับงบประมาณน้อย ไม่เพียงพอกับความต้องการ โรงเรียนจึงประสบปัญหา งบประมาณที่จะนำมาใช้จ่ายในโรงเรียน จำเป็นต้องให้ชุมชนเข้ามาจัดหางบประมาณ มิฉะนั้น โรงเรียนจะประสบปัญหาอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสิทธิ์ ศรีจันทร์ (2548: 74) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน อำเภอบรรพตพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่าปัญหาที่พบมากที่สุดคือ งบประมาณที่ได้รับจัดสรรให้มาดำเนินการไม่เพียงพอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทร ขอบท่าดี (2534) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง พบว่าปัญหาการมีส่วนร่วมน้อยเนื่องจากไม่รู้บทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาและความยากจนที่ไม่สามารถช่วยเหลือโรงเรียนอีกทั้งไม่มีเวลา ให้กับโรงเรียนเพราะต้องประกอบอาชีพส่วนตัวและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปกรณ์ กันอุปัทว(2548) พบว่าสภาวะทางเศรษฐกิจทั่วไป และในชุมชนนับเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนเป็นอย่างยิ่งและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉันทนันท์ เพียงกระโทก (2546) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาการมีส่วนร่วมของ ชุมชน ในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนนำร่อง ระดับมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา ที่พบว่า บุคลากรไม่มีเวลาไปพบผู้ปกครองนักเรียนเพราะมีภาระงานสอนมาก รวมทั้ง นโยบายของโรงเรียนไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน และยังสอดคล้องกับบทบัญญัติใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการเงินและการลงทุนเพื่อการศึกษาการร่วมระดมทุนเพื่อการศึกษา จึงจำเป็นจะต้องอาศัยทรัพยากรและสรรพกำลัง ทั้งปวงจากท้องถิ่น ชุมชน สามารถมีส่วนร่วมในการระดมทุน เพื่อการศึกษา โดยบริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นๆ ให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระ ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็นรวมทั้ง ร่วมติดตามการใช้จ่ายเงิน ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นไปอย่างโปร่งใส ผลการวิจัยในครั้งนี้พบวิธีการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้านการวางแผนจัดหางบประมาณ ได้แก่ การเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น กำหนด ทิศทาง แนวทาง กิจกรรมการจัดหางบประมาณ แหล่งงบประมาณ การเข้ามามีส่วนร่วม ปฏิบัติกิจกรรม การจัดหางบประมาณ ได้แก่ แต่งตั้งให้เป็น คณะกรรมการ ระดมทุนจัดหางบประมาณ เพื่อพัฒนาการศึกษา ของโรงเรียนในหลายรูปแบบ ควบคุม นิเทศ ติดตาม กำกับการใช้จ่ายงบประมาณ สนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ ช่วยเหลือด้าน แรงงาน การเข้ามาเป็นวิทยากร การเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบ ประเมินผล ได้แก่ กำหนด

มาตรการ ควบคุม ตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ ตรวจสอบผลผลิต ของโครงการ สร้างเครื่องมือ รูปแบบการติดตาม ตรวจสอบ เก็บข้อมูลผลการดำเนินงาน ช่วยประชาสัมพันธ์ การจัดหา งบประมาณ การเข้ามามีส่วนร่วมปรับปรุงแก้ไข พัฒนา ได้แก่ กำหนดวิธีการระดมทุน ในครั้งต่อไป ประชุมปรับปรุงแก้ไข วิธีการจัดหางบประมาณ ให้ข้อเสนอแนะความคิดเห็น การดำเนินงาน จัดหางบประมาณ วางเป้าหมายการดำเนินงานครั้งต่อไป

3. ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินการทางวินัยมีปัญหามากกว่าข้ออื่น ทั้งนี้เป็นเพราะ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ช่วยเหลือโรงเรียนด้านปรับปรุงอาคารสถานที่ และจัดหางบประมาณ ส่วนการตรวจสอบ การปฏิบัติงาน และการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของบุคลากร ชุมชนมักไม่ได้เข้าร่วม อาจเป็นเพราะคิดว่าเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สนอง เหลือมาก (2540) ที่พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ปรึกษาหารือ กับคณะกรรมการโรงเรียน ในเรื่องการพัฒนาปรับปรุงโรงเรียน เกี่ยวกับงานอาคารสถานที่มากที่สุด ส่วนเรื่องอื่นๆ มีส่วนร่วมน้อย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาติ นวสุขกุล (2541) พบว่าการส่งเสริมให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โรงเรียนได้กระทำทุกกระบวนการและครบขั้นตอน ตั้งแต่การประชุมชี้แจง แต่งตั้ง การดำเนินการ โดยเฉพาะการประเมินผล ได้แก่การประเมินผลการปฏิบัติงานตั้งแต่เริ่ม ระหว่างดำเนินการ และสิ้นสุดพร้อมนำเสนอคณะกรรมการโรงเรียน ผู้บริหารและประชาชน ซึ่งมีผลการดำเนินการอยู่ในระดับพอใช้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยา พิเศษ (2547) พบว่า การมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ระดับน้อยในเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดให้มีการประเมินผล และติดตามผลการพัฒนาบุคลากร ตามแผนงานที่วางไว้ การจัดเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินผล พัฒนาเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง กำหนดให้ผู้รับผิดชอบในการประเมินผล ไว้อย่างชัดเจน การติดตาม ผลการปฏิบัติงาน เป็นการพัฒนาบุคลากร ผลที่ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด และยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ณัฐนันท์ เพียงกระโทก (2546) ที่ค้นพบ การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ด้านบริหารบุคลากร พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในเรื่องการเตรียมการบริหารบุคลากร การเสริมวินัย และจรรยาบรรณ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยมีลักษณะร่วมคิดร่วมทำ ที่เป็นเช่นนี้เพราะโรงเรียนนาร่องในระดับมัธยมศึกษาจะมีความพร้อมมากกว่าโรงเรียนประถมศึกษา โดยทั่วไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดาพร ปานกลิ่น (2540) พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงาน บริหารบุคลากร โดยจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานได้ครบตามภารกิจพัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้และ เพิ่มพูนทักษะ เจตนาที่ดีต่อการทำงาน การดำเนินการทางวินัย และประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อ เลื่อนขั้นประจำปี

วิธีการให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินการทางวินัยบุคลากร และการตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ได้แก่ การเข้าร่วมประชุม รับทราบข้อมูล กรอบการ ปฏิบัติงานของบุคลากร กฎระเบียบต่างๆ รวมทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพ และเสนอแนวคิดในการ ตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ร่วมกำหนดแผน โครงการและกิจกรรมการ ประเมินผล การควบคุมดูแลพฤติกรรมของบุคลากร การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ได้แก่ การเข้าร่วม ประชุมสัมมนา การแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการร่วม ร่วมจัดทำเครื่องมือเกณฑ์การประเมิน แบบบันทึกต่างๆ การมีส่วนร่วมตรวจสอบและประเมินผล ได้แก่ การร่วมเป็นคณะกรรมการ ประเมินผลคณะกรรมการการดำเนินการทางวินัย ให้ข้อมูลพฤติกรรมบุคลากรเสนอผู้บริหาร โรงเรียน ให้ขวัญและกำลังใจบุคลากร ร่วมวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยการปฏิบัติงาน เพื่อการปรับปรุงแก้ไข พัฒนาหรือดำรงรักษาต่อไป

4. ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านบริหารทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การวางแผนการจัดกิจกรรมของโรงเรียนมีปัญหามากกว่าข้ออื่นเป็นเพราะชุมชนไม่เข้าใจ ขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผน การปฏิบัติร่วมตรวจสอบและช่วยพัฒนาปรับปรุงการจัดกิจกรรม ของโรงเรียน เพราะระบบบริหารของโรงเรียนไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนและชุมชนมีสภาพ เศรษฐกิจของครอบครัวยากจน ต้องประกอบอาชีพไม่มีเวลาร่วมกิจกรรมของโรงเรียน สอดคล้องกับ วิรพล โชคอำนวย (2531) พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนอยู่ในระดับ ปานกลาง และงานวิจัยของ วิภพ จันทรา (2540) พบว่า จากบทสัมภาษณ์ ผู้นำหมู่บ้านส่วนใหญ่ไม่ ทราบนโยบาย และแผนงานโครงการที่มีต่อชุมชน และควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและ งานวิจัยของ ภู่งศ์ ภู่อกรณ์ (2540) พบว่า ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการเสนอแนะให้คำปรึกษา ช่วยเหลือการจัดกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน ตามความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับงานวิจัย ของ จินฉัตร สัยศรี (2545) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาความรู้ และทักษะการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสถานภาพ ต่างกัน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาความรู้และ ทักษะการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีความต้องการที่จะได้รับการ พัฒนาในด้านการบริหารทั่วไปมากที่สุด ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการบริหารทั่วไปมีขอบข่ายงานที่ กว้างขวาง โดยเฉพาะ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535) ให้ความตอนท้ายว่า งานอื่นๆ ที่มีได้อยู่ในความรับผิดชอบของงานใดๆ จะทำให้งานด้านการบริหารทั่วไปมีความสำคัญ ขึ้นมาทันที โรงเรียนจำเป็นต้องหาแนวร่วม คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อดำเนินการ บางสิ่งบางอย่างให้เสร็จสิ้นตามระยะเวลายกกำหนด โดยเปิดโอกาสให้คณะกรรมการที่อยู่ในชุมชน

นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษาของโรงเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฮาร์โรลด์ (Harold, อ้างถึงใน ประสิทธิ์ ศรีจันทร์.2548:75) ที่พบว่า ความคาดหวังของทางโรงเรียนที่เกี่ยวกับชุมชน มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่จะมีส่วนร่วมกับโรงเรียน

แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านบริหารทั่วไป

วิธีการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมของโรงเรียน ได้แก่ การเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนสำรวจ วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหา ความต้องการ กำหนดแผนงาน ร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ได้แก่ ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ร่วมพิจารณาการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาเข้ามาเป็นคณะทำงาน การดำเนิน

กิจกรรม ประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมเป็นคณะกรรมการ ติดตาม กำกับการจัด และดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษา การมีส่วนร่วมตรวจสอบ ประเมินผล เป็นคณะกรรมการ จัดกิจกรรม แลกเปลี่ยนข้อมูล การจัดกิจกรรมในแบบสอบถาม การมีส่วนร่วมปรับปรุงแก้ไข พัฒนา ได้แก่ ร่วมพิจารณาหาข้อบกพร่อง การจัดกิจกรรม ให้ข้อมูลในแบบสอบถาม การมีส่วนร่วมในการปรับปรุง แก้ไข พัฒนาร่วมวิเคราะห์หาจุดเด่นและจุดด้อย เพื่อการพัฒนาปรับปรุงและดำรงรักษาต่อไป

ช่วงที่ 2 จากการค้นพบการมีส่วนร่วมของชุมชนในภาระกิจงาน 4 ด้านของโรงเรียน ตลอดจนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน นำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาทมีข้อสรุปว่า ดังนี้

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียน มีกระบวนการ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชน ในภาระกิจงาน 4 ด้าน ของโรงเรียน ผู้วิจัยได้กำหนดจากขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งได้กล่าวไว้ดังนี้

การปฏิรูปการศึกษามีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายจะต้องมีการกระจายอำนาจให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และเป็นไปตามหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 ซึ่งให้มีการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทย ให้มีเอกภาพเชิงนโยบาย และมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจ ไปสู่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา การกระจายอำนาจดังกล่าว ทำให้สถานศึกษา มีความ

คล่องตัวในการบริหารจัดการ โดยใช้หลักโรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ขอบข่ายงานบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ประกอบด้วยงานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคลากร และงานบริหารทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ 2546:6-9) การบริหารงานของสถานศึกษาในรูปแบบนิติบุคคลมีการจัดงานออกเป็นหมวดหมู่ มีการมอบให้ทราบภารกิจ เน้นให้ความสำคัญและรายละเอียดของแต่ละงาน การดำเนินการตัดสินใจต่างๆ อยู่ที่หน่วยงานไม่ว่าจะเป็นเรื่องบุคลากร อำนาจการตัดสินใจขององค์กร หรือการใช้งบประมาณ และเรื่องอื่นๆ ทำให้หน่วยงานมีความคล่องตัวสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักราษ ฟ้าขาว (2540) ได้วิจัยเรื่องการปฏิรูปการบริหารการศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการการศึกษา การศาสนาและวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน พบว่าความเป็นเอกภาพการบริหารการศึกษา คณะกรรมการส่วนใหญ่เห็นว่าควรให้มีหน่วยงานหลักเพียงหน่วยงานเดียว และปรับปรุงระบบการบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ปรับปรุงกฎหมายทางการศึกษา กำหนดโครงสร้างการศึกษาให้ชัดเจน รัฐควรสนับสนุนงบประมาณให้มากขึ้น ควรแยกงานด้านการศึกษาออกจากงานด้านการศาสนาและวัฒนธรรม และควรให้องค์กรบริหารเป็นนิติบุคคลและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์จันทร์ สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา (2539) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาการปรับปรุงโครงสร้างของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ พบว่า โครงสร้างของมหาวิทยาลัยในระบบราชการ เป็นปัญหาและอุปสรรค ต่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ทั้งด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการเงิน และด้านบริหารวิชาการ เนื่องจากระบบราชการมีระเบียบกฎเกณฑ์และขั้นตอนการปฏิบัติมาก มีสายการบังคับบัญชาที่ยาว และเพราะเป็นระบบที่รวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง ดังนั้น โครงสร้างของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล ซึ่งไม่เป็นส่วนราชการ (ออกนอกระบบ) แต่เป็นนิติบุคคลภายใต้การกำกับดูแลของทบวงมหาวิทยาลัย บุคลากรมีฐานะเป็นพนักงานของรัฐ มีระบบการเงินที่คล่องตัว ตรวจสอบได้ โดยการได้รับจัดสรรงบประมาณในรูปเงินก้อน เน้นการตัดสินใจในการวินิจฉัยสั่งการและสิ้นสุดที่ระดับสภามหาวิทยาลัย และการบริหารจัดการด้านอื่นๆ ซึ่งเป็นโครงสร้างที่เหมาะสมที่สามารถพัฒนามหาวิทยาลัย ไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการได้ดีเมื่อได้รอบการปฏิบัติงาน 4 ด้าน ตามหลักการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลแล้ว จึงออกแบบสำรวจ จัดทำเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหา ตามภารกิจงาน 4 ด้าน โดยมีแนวมาตรฐานที่ 14 ของสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เป็นเกณฑ์เทียบ

2. ผลการเลือกประเด็นยุทธศาสตร์ปรับปรุงและดำรงรักษา ในขั้นตอนนี้ เมื่อได้รับข้อมูลปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนกลับคืนมา ตามประเด็นภารกิจงาน 4 ด้านของโรงเรียนแล้วจึงนำเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจเลือกประเด็นที่มีปัญหามากเพื่อนำไปสู่กระบวนการปรับปรุงและประเด็นที่มีปัญหาน้อย เพื่อนำไปสู่การดำรงรักษา การดำเนินการในขั้นตอนนี้ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจากทุกฝ่ายร่วมประชุมอภิปราย วิเคราะห์ปัญหา เสนอแนวคิดออกความเห็นและลงความเห็น เพื่อการ

ตัดสินใจที่ถูกต้องและแม่นยำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิติยา จันทพลาบูรณ์ (2536) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพและพฤติกรรมการตัดสินใจ สังกัดของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารมีแบบพฤติกรรมการตัดสินใจ สังกัดมากที่สุด ในแบบที่ 5 คือ ผู้บริหารมีการประชุมปรึกษาหารือ อภิปรายปัญหา ประเมินทางเลือกร่วมกับ ผู้ได้บังคับบัญชา แล้วทำการตัดสินใจร่วมกัน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ วันทนา ปทุมเทศวิวัฒน์ (2536) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาการตัดสินใจสังกัดของผู้บริหารสตรี โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พบว่า ผู้บริหารสตรีส่วนใหญ่ใช้วิธีร่วม ประชุมปรึกษา กับผู้ได้บังคับบัญชาแล้วร่วมกันตัดสินใจ โดยยึดความเห็นของกลุ่มเป็นสำคัญ รวมทั้ง งานวิจัยของ ขวัญจิตต์ โกมุตแดง (2538) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาค่านิยม ที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ของครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 พบว่า ระดับค่านิยม ต่อการพัฒนา ประเทศ 9 ตัวแปร อยู่ในระดับสูงทุกด้าน คือ อันดับ 1 ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม อันดับ 2 การยอมรับการเปลี่ยนแปลง และอันดับ 3 การยอมรับการมีส่วนร่วม ของประชาชน ใน กระบวนการตัดสินใจ

3. การมีส่วนร่วมวางแผน(P) ในขั้นตอนนี้ มีวิธีดำเนินการเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การวางแผน ตั้งแต่การเชิญเข้าร่วมประชุม ร่วมแสดงความคิดเห็น ระดมความคิด อภิปราย ร่วม วิเคราะห์หาข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ร่วมกำหนดวางแผน โครงการและ กิจกรรมให้ชัดเจนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสิทธิ์ สุขชุม (2544) ได้วิจัยเรื่อง การ เปรียบเทียบบทบาทการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง พบว่า โรงเรียนควรกำหนดนโยบาย จัดทำแผนงานและโครงการให้ชัดเจน โดย ผู้บริหาร ครู อาจารย์ คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้นำชุมชน ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนและ กำหนดกิจกรรมรายละเอียดให้ชัดเจน จะทำให้การจัดการพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพยิ่งใหญ่มาก และ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรีศรี ภักดีวงศ์ (2538) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาใน ด้านระบบบริหารการศึกษามีอยู่ในระดับมากคือ มีการประชุมวางแผนโครงการ กำหนดการปฏิบัติงาน และปฏิทินการปฏิบัติงาน มีการประเมินผลงานตามแผนงานและโครงการ การกำหนดนโยบายเพื่อ พัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนศึกษานิเทศก์ ครู พนักงาน เทศบาลคณะกรรมการศึกษา มีบทบาทในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก จะเห็นได้ว่า การเข้ามามี ส่วนร่วมของชุมชน ในการบริการโรงเรียนในขั้นตอนนี้คือ การจัดทำแผนงานให้สอดคล้องกับ ปัญหา ตามภารกิจงาน 4 ด้าน ของโรงเรียนและมาตรฐานที่ 14

4. การมีส่วนร่วมปฏิบัติ (D) ในขั้นตอนนี้เป็นวิธีดำเนินการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยจัดประชุมผู้เกี่ยวข้อง แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ การปฏิบัติตามที่กิจกรรมกำหนด การร่วมนิเทศกำกับ ติดตามดูแล การร่วมประชาสัมพันธ์ การให้ความร่วมมือช่วยเหลือโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐนันท์ เพ็ญกระโทก (2546) พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนที่เป็นฐานในทุกด้านโดยมีส่วนร่วมในลักษณะร่วมคิดและร่วมทำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภู่งศ์ ภู่อารมณ์ (2540) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการกิจกรรมการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่าวิธีการจัดกิจกรรมทางการศึกษา ทั้ง 3 ระบบให้มีการบูรณาการร่วมมือกัน ต้องอาศัยชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐและเอกชน บุคลากรทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด ร่วมกันจัดกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกลมกลืนกันของระบบและตามความต้องการของผู้เรียนและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สกฤต หล้าปวงศ์ (2540) ได้วิจัยเรื่อง ชุมชนกับการจัดการศึกษาแบบศูนย์โรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษาอำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ชุมชนเห็นด้วยอย่างยิ่งที่ทางราชการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้แก่การสนับสนุนด้านการเงิน ด้านแรงงาน วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ทิพา สุริยะ (2540) พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบงานอาคารสถานที่ ตลอดถึงการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ร่วมควบคุมดูแล ตลอดถึงการร่วมประเมินการใช้อาคารสถานที่ ส่งผลให้สถานศึกษามีอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนมีความสะอาด ร่มรื่น การดำเนินการในขั้นนี้มุ่งหวังให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติร่วมลงมือทำอย่างแท้จริง โดยร่วมกับบุคลากรหลายๆฝ่ายในการพัฒนาโรงเรียนตามภารกิจงาน 4 ด้านของโรงเรียนและแนวมาตรฐานที่ 14

5. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล (C) ในขั้นตอนนี้เป็นวิธีดำเนินการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการตรวจสอบและประเมินผล โดยแต่งตั้งให้ชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการเกี่ยวกับการตรวจสอบและประเมินผล โดยแต่งตั้งให้ชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการเกี่ยวกับการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน โครงการ กิจกรรมต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สกฤต หล้าปวงศ์ (2540) พบว่า โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาว่าที่เป็นอยู่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการวางแผน กำหนดเนื้อหาหลักสูตร การควบคุมการดำเนินงานของโรงเรียนและตรวจสอบผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนว่าได้ผลตามที่ต้องการหรือไม่อย่างแท้จริง เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ยุทธชัย ชูชัย (2544) ที่พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาอยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผนและการประเมินผล เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ณัฐนันท์

เพียงกระทอก (2546) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ การร่วมคิด ร่วมทำและร่วมประเมิน และงานวิจัยของ ทิพา สุริยา (2540) ที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน เกี่ยวกับงานอาคารสถานที่ ว่า ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา ควบคุมดูแล ตลอดจนควรมี การประเมินการใช้อาคารสถานที่และนำผลการประเมินการดำเนินงานไปปรับปรุง แก้ไข และ งานวิจัยของ สมาน ศรีสุธรรม (2542) ที่พบว่า ในด้านการปฏิรูปหลักสูตร ศักยภาพครูและท้องถิ่น ยังมีไม่มากนัก ชุมชนมีส่วนร่วมน้อย และให้ความสำคัญของการประเมินเพียงปานกลาง จึงทำให้ ไม่ทราบผลการปฏิบัติตามแผนมากนัก จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในขั้นตอนนี้จึงมี ความสำคัญ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในขั้นตอนนี้ คือ การเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเป็นบุคคลและคณะกรรมการในการตรวจสอบดูแลการปฏิบัติงานตามโครงการและกิจกรรมตาม แผนงาน และร่วมกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการประเมินจัดทำแบบประเมินตามภารกิจงาน 4 ด้านของ โรงเรียน

6. การมีส่วนร่วมปรับปรุง แก้ไข พัฒนา (A) ในขั้นตอนนี้เป็นวิธีดำเนินการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานต่างๆ ของสถานศึกษาให้มี ประสิทธิภาพสูงสุด โดยเริ่มตั้งแต่ การร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นร่วมวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน โครงการ กิจกรรมต่างๆ ร่วมกำหนดแผนการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข ร่วมกำหนดเป้าหมายใน อนาคตของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นาฏอนงค์ ภิบุญโชติ (2545) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการสอนสำหรับเด็กด้อยโอกาสในสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน พิระยา – นาวัน ที่พบว่า ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและสนับสนุน การดำเนินงานของศูนย์ตามสภาพความพร้อมของชุมชนและผู้ปกครอง รวมทั้งงานวิจัยของ สุดาพร ปานกลิ่น (2540) ที่สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินเพื่อนำผลไปพัฒนา ปรับปรุงงาน และร่วมพัฒนาโรงเรียน รวมทั้งงานวิจัยของ ภู่งศ์ ภู่อภรณ์ (2540) ที่พบว่า ชุมชนควรมีส่วนร่วม ในการเสนอแนะให้คำปรึกษาช่วยเหลือการจัดกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน ตามความต้องการของ ชุมชน รวมถึงงานวิจัยของ สกฤต หล้าปวงศ์ (2540) ที่กล่าวว่า การศึกษาที่ผ่านมาไม่อาจตอบสนอง ความต้องการที่แท้จริงของชุมชนแต่ละท้องถิ่นได้ตามปรัชญาและหลักการทางการศึกษา ถ้าหาก อุปสรรคสำคัญยังดำรงอยู่ โดยมิได้รับการแก้ไข ปรับเปลี่ยนอย่างแท้จริง ถ้าโรงเรียนยังไม่เปิด โอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากกว่าที่เป็นอยู่ การเข้ามามีส่วนร่วมของ ชุมชนในขั้นตอนนี้คือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขอย่างแท้จริง ใน กระบวนการขั้นตอนการปฏิบัติงานและผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้น ร่วมประเมินผลตามแผนที่วางไว้ ติดตาม

ผลการปฏิบัติงาน ตามภารกิจงาน 4 ด้านของโรงเรียนและแนวมาตรฐานที่ 14 เพื่อการพัฒนาไปสู่ เป้าหมายที่สถานศึกษาและชุมชนต้องการ

สรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ต้องมีรูปแบบการปฏิบัติที่ชัดเจน และมีกระบวนการ ขั้นตอนที่เป็นระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวได้แก่ รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามวงจรเดมมิ่ง (PDCA) ที่เอื้อต่อการบริหารจัดการศึกษาทั้งบุคลากรภายในสถานศึกษาและชุมชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ดังเช่น งานวิจัยของ จุฑามาศ รอดภัย(2545) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารตามธรรมนูญโรงเรียนของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่สนับสนุนว่า ส่วนใหญ่โรงเรียนบริหารธรรมนูญโรงเรียน โดยใช้กระบวนการบริหารคุณภาพวงจรเดมมิ่ง(PDCA) ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน(Plan) การดำเนินงานตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Act) ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจตน์ วงษ์ไชยเรืองศรี(2545) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพะเยา พบว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหาร จะมีคณะทำงานที่ประกอบด้วย ผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน เพื่อให้เกิดความคิดที่หลากหลายในการแก้ปัญหาและความต้องการคือ การวางแผนร่วมกัน (Plan) ว่าจะต้องทำอะไร แต่งตั้งคณะทำงาน(Do) คณะกรรมการประเมิน(Check) และร่วมมือแก้ไขข้อบกพร่อง (Act) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ตามกระบวนการบริหารงานของเดมมิ่ง(PDCA)

7. การรายงานผล ในขั้นตอนนี้เป็นวิธีการดำเนินการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ สรุปรายงานผลการดำเนินงาน ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ในรูปหนังสือราชการ แผ่นพับจดหมายข่าว ประกาศทางหอกระจายข่าว แจกในที่ประชุม เพื่อให้ทราบโดยทั่วกัน

ข้อเสนอแนะ

1

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลจากการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวมาตรฐานคุณภาพการศึกษา โรงเรียนวัดสะพานหิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านวิชาการควรจัดให้มีการเผยแพร่ความรู้ด้านหลักสูตรทั้ง 8 สาระให้ชุมชนได้ทราบ การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้สื่อ IT การสืบค้นทาง Internet การจัดการเรียนรู้โดยผู้ปกครอง การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

1.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบริหารทั่วไป ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ ให้เกิดความรักโรงเรียนและรู้สึกเป็นเจ้าของ ร่วมระดม ทรัพยากรภายนอกมาจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน รวมทั้งการระดมความคิด ร่วมวางแผน ร่วมกำหนดกิจกรรมของโรงเรียนและชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านบุคลากรเผยแพร่เอกสารเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ให้ทุกฝ่ายได้รับทราบ โดยเฉพาะบทบาท อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรในสถานศึกษายังไม่มีระเบียบที่ชัดเจนออกมา และเป็นเรื่องการบริหารบุคลากรเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่อาจกระทบต่อขวัญ กำลังใจของบุคลากรในสถานศึกษาได้

1.2 การมีส่วนร่วมด้านงบประมาณ ต้องชี้แจงนโยบายให้ชุมชนทราบอย่างชัดเจน เพื่อระดมความคิดเห็นและ การวางแผนร่วมกันในการจัดหางบประมาณ เช่นกิจกรรมหารายได้สู่โรงเรียน ด้านระเบียบกฎหมายการเงินควรเผยแพร่ความรู้ให้ชุมชนทราบ รวมทั้งเชิญชุมชนเป็นคณะกรรมการบริหารงบประมาณของโรงเรียน และที่สำคัญต้องบริหารงบประมาณด้วยความโปร่งใส

2 ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัย ที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน

2.2 ควรวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ การบริหารโรงเรียน เพื่อให้เกิดรูปแบบ ที่หลากหลายอันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของชาติต่อไป

2.3 ควรทำการวิจัยเพื่อ ศึกษาความต้องการ ในกาดำรงตำแหน่ง คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำไปเป็นแนวทางพัฒนา การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ

